

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

Nr. 2 - 2016

26. årgang

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

26. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud

Sten Høyendahl

Tom Larsen

Ole E. Yttri

Marte Inger Stubberud

(nettsideansvarlig)

Ringerike Slektshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 200 medlemmer. Medlemskontingenten er kr 300 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig møter og foredrag.

Laget har lokaler på Veien gamle skole, og har der en samling av bøker og tidskrift mv. Navnet Hringariki ble patentert i 2000.

Vår hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slektshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos Nils Elsrud,
Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.
Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Hårumsbyen i Hole,
Vollgata 74, 3512 Hønefoss

Forsiden:

Gravstein for Sara Hurum (1829-1859)
på gårdsplassen i Ner-Nigarden Hårum i Hole.

Baksiden:

Lerbergsetra. Maleri av Bjørn Lerberg. I privat eie.

Nr. 2 - 2016

Innholdsfortegnelse

Side	
2	Fra redaksjonen
2	Møteplan 2017
3	Ny utgivelse - ministerialbok 2A for Norderhov
3	Var Karl 12. ved Nordkleiva i 1716?
4	Tom Larsen Inger Halvorsdatter Torvet - fra Krokskogen til tukthuset
8	Nils Elsrud Landhandlermordet i 1928
31	Else Marie Eriksen Min grandtante Marie Eriksen
34	Sten Høyendahl To gamle dokumenter om Bjørnstad i Hole
42	Jacob Torkil Lerberg Langs Lerbergseterveien på Holleia i 1920-årene
44	Sten Høyendahl Gravsteinen på gårdsplassen i Hårumsbyen
46	Sten Høyendahl Hvem var Hans Larsen Bye fra Hole som kom til Ålesund?
48	Tom Larsen Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1877)
51	Aktuelle bøker
52	Sten Høyendahl Ringerikinger viet i Christiania. Del 1: 1814-1830
70	Sten Høyendahl Født på Ringerike, død i Kristiania 1879-1900 - tillegg
71	Adam Oehlenschläger Norderhaugs Præstegaard
72	Holekalenderen 2017: Maleren Anders Castus Svarstad
<hr/>	
30	Den Norske Rigstidende, 11. juli 1837 (om ny dampbåt)
45	Ringeriges Ugeblad, 14. februar 1845 (om ulv på Ringerike)

Fra redaksjonen

Vi ønsker Else Marie Eriksen velkommen som ny forfatter av bladet. Hun gir oss et portrett av sin grandtante Marie Eriksen, som viet sitt liv til Frelsesarméen og gjorde en uselvisk innsats for fattige mennesker i Oslo og på Ringerike.

Tom Larsen forteller om den finskøttede Inger Halvorsdatter fra Krokskogen, som i 1813 ble dømt til tukthuset for tyveri. Senere flyttet hun til Bærum og stiftet familie. Ektemannen falt tidlig fra, og hun ble besvangret av en bæring som løp unna ansvaret. I 1833 fødte hun et barn i skogen i Røyken, og ble dømt til livsvarig tukthus.

Også Nils Elsrud tar for seg folk som har gått over lovens grense. Hans artikkel bygger på Aftenpostens dekning av rovmordet på landhandler Ole Flekkerud i Ådalen i 1928, der morderens unge datter fikk et etterspill da hun begynte å vanke sammen med tungt kriminelle, blant dem Ole Arthur Antonissen, senere kjent som forfatteren Arthur Omre. Pressen var ikke spesielt taktfull den gangen, og gjenga stadig fotografier og tegninger av henne.

Jacob Torkil Lerberg var født 1919 på Nedre Lerberg, og fulgte som gutt ofte sin far til Lerbergsetra på Holleia. I 1995, like før han døde, leste han minnene om disse turene inn på lyd-bånd.

Det kommer stadig nye dokumenter på Digitalarkivet som man aldri har visst om. Så også

med to rettsreferater fra 1591 og 1604 som berører Bjørnstad i Steinsfjerdningen. I en kildefattig tid får vi her ny viten om bønder på Ringerike rundt 1600, skriver Sten Høyendahl. Han omtaler også en gravstein som under jordarbeider tidlig i vår ble avdekket i Hårumsbyen i Hole. I tillegg har han fotfulgt en holvevring som reiste fra bunnløs fattigdom i hjembygda først på 1800-tallet, og endte opp på Sunnmøre med stor etterslekt.

Sten Høyendahl har også sett på vielser i Christiania mellom 1814 og 1830, og har funnet 98 menn og 76 kvinner fra Ringerike som giftet seg her i disse årene. Han har identifisert de aller fleste av disse, og følger dem fra vugge til grav.

Fortsatt befinner vi oss i jubileumsåret 2016, tre hundre år etter svenskenes innmarsj på Ringerike. Vi tar derfor med nok en hyllest til vår lokale heltinne Anna Colbjørnsdatter, denne gang av Adam Oehlschläger, en av Danmarks største diktere som i 1833 var på Ringerike. Året etter utga han diktsamlingen *Norgesreisen*, men denne hører dessverre ikke til hans beste ting.

Tross enkelte startvansker er vi i full gang med å utvikle lagets nye nettsider, og har lagt ut en del avfotografert kildemateriale. Mer er på gang, og vi vil i neste nummer gi en nærmere omtale av nettstedet.

Møteplan 2017

(med forbehold for oppgitte møtedatoer)

Tirsdag 10. jan. kl 1800	Styremøte	Svenskestua
Tirsdag 10. jan. kl 1900	Foredrag ved Sten Høyendahl: Svensk innvandring på Ringerike	Svenskestua
Tirsdag 14. febr. kl 1800	Styremøte	Svenskestua
Tirsdag 14. febr. kl 1900	Årsmøte med valg. Foredrag ved Tom Larsen: Litt om kilder innen fengsel og fangeprotokoller	Svenskestua
Tirsdag 14. mars kl 1800	Styremøte	Svenskestua
Tirsdag 14. mars kl 1900	Grunnkurs i slektsforskning ved Nils Elsrud	Svenskestua
Tirsdag 25. april kl 1800	Styremøte	Svenskestua
Tirsdag 25. april kl 1900	Kurs i slektsforskning (skjøter, skifter, eiendom, matrikler, jordebøker, straff, militære, emigrasjon) ved Nils Elsrud	Svenskestua
Tirsdag 12. sept. kl 1800	Styremøte	Svenskestua
Tirsdag 12. sept. kl 1900	Kurs i gotisk håndskrift ved Sten Høyendahl	Svenskestua
Tirsdag 14. nov. kl 1800	Styremøte	Svenskestua
Trolig i november	Fellesmøte med Ringerike historielag, tema ikke fastsatt	Svenskestua

Ny utgivelse - ministerialbok 2A for Norderhov

Ministerialbok (kirkebok) 2A for Norderhov foreligger nå i avskrift. Den er ført i Daniel Ramus' sogneprestperiode, og dekker årene 1716-1725. Deler av denne boken er defekt, men det finnes også en klokkebok fra 1717 til 1725, og med den oppnår vi full dekning av hele tidsperioden - selvsagt da med unntak for 1716. Boken er på 135 sider, hvorav 90 sider avskrift og 43 sider registre over ektepar, dåpsbarn og begravede. Registrene vil gjøre det adskillig enklere å drive lokal forskning på begynnelsen av 1700-tallet. Boken er ellers i

samme format som eldre utgaver av Hringariki.

Vi har også trykt et nytt opplag av ministerialbok 1 (1704-1716) for Norderhov, der registrene over ektepar er videreutviklet. Denne publikasjonen er på 136 sider - 93 sider avskrift og 40 sider registre.

Sten Høyendahl har transkribert begge bøkene. De vil bli lagt ut på lagets nettsider, men de er også trykt i et mindre opplag. For dem som ønsker papirutgaver er prisen pr bok kr 150 - og kr 100 for lagets medlemmer.

Var Karl 12. ved Nordkleiva i 1716?

I Kari Telstes artikkel «Kløktige kvinner i krig» (*Hringariki* 1/2016) omtales trefningen 16. april 1716 i Nordkleiva, og at Karl 12. et par dager senere kom til Bærum og rekonoserte veien over Krokskogen. Telste viser til den norske militærhistorikeren J. O. Wahl, som i 1903 skrev at kongen i samråd med general-

major Delvig «visstnok» skulle ha kommet til at det her ikke var noe å gjøre. Wahl hadde åpenbart sine opplysninger fra den svenske militærhistorikeren Johan August Lagermark, som i 1883 utga boken *Karl XII:s krig i Norge 1716*. Her heter det om trefningen i Nordkleiva:

Nieroth sökte fördrifva norrmännen från förhugningen den 4 april, men lyckades icke, utan måste, själf svårt sårad, draga sig tillbaka till Bærum. Karl kom sedermera dit från Kristiania och undersökte i sällskap med generalmajor Delvig förhugningen, men något anfall företogs icke. En del trupper lät Karl någon tid stanna kvar vid Bærum, men de öfriga drog sig åter till Kristiania.

Karl 12.'s felttog i 1716 har i liten grad vært gjennomgått i detalj av faghistorikere. At svenske historikere har vært tilbakeholdne, er ikke uventet - vi snakker her om et dårlig forberedt felttog som endte i en regelrett fiasko. Heller ikke norske historikere har hatt særlig interesse for å gå dypere inn i kildene. Militærhistorikeren Knut Werner Hagen opplyste under et møte i april på Ringerikes Museum at en del militære papirer om felttoget foreligger i Riksarkivet, men at det var forsket lite på disse.

Karl 12. var utvilsomt inne på Krokskogen kort etter 16. april (4. april etter den svenske kalenderen), men var han virkelig helt framme ved Nordkleiva? Skal man ta Lagermark bokstavelig, må kongen ha dratt over skogen med en avdeling og besiktiget de norske forsvarsverkene. Om dette stemmer, må han ha utsatt seg for en betydelig risiko, men akkurat dét ville da heller ikke være ulikt ham.

Historikere på Lagermarks tid oppga sjelden sine kilder, men en kongelig rekognose-

ring ville etter alt å dømme bli nedfelt i militær-rapportene, særlig dersom befaringen førte til endringer i tidligere planer. Lagermarks opplysninger bygger trolig på en slik rapport, men kan han i så fall ha feiltolket denne?

Vi har gjort en henvendelse til Krigsarkivet i Stockholm om hvorvidt det finnes militære rapporter fra Karl 12.'s rekognosering på Krokskogen, trolig datert 6. eller 7. april 1716 etter svensk tidsregning. Arkivets svar røper at man ikke har oversikt over hva som finnes i samlingene: interesserte må selv få tag i en ordentlig källhänvisning som pekar på var uppgifterna kring händelserna vid Krokskogen är hämtade.

Her er det snakk om militære rapporter med tilnærmet eksakt datering og stedsangivelse. Det er mildt sagt påfallende at en spesialinstans som Krigsarkivet ikke kjenner til hvorvidt rapporter om rekognosering med kongelig tilstedeværelse er bevart i samlingene.

S. H.

Inger Halvorsdatter Torvet - fra Krokskogen til tukthuset

Enken Inger Halvorsdatter fra Torvet eller Torgesetra på Krokskogen i Hole var 43 år gammel da hun i 1833 ble dømt for å ha drept sitt nyfødte barn. Fortsatt gjaldt Christian 5.'s Norske Lov av 1687: *Letfærdige Qvindfolk, som deris Foster ombringe, skulle miste deris Hals, og deris Hoved sættis paa en Stage.*

av Tom Larsen

Inger ble døpt 12. september 1790 i Hole, og foreldrene var Halvor Larsen og Kari Christophersdatter, husmannsfolk på Torvet. Plassen lå under Vestre Bjørke i Steinsfjeringen, og i folketellingen 1801 står familien derfor oppført på en plass under Bjørke. På Torvet satt en gammel finneslekt. Kari var datter av Christopher Toresen (1725-1799), som var selveier på Torvet fram til 1787, og sønn av den første oppsitteren Tore Mattisen (ca 1698-1768).

Da Halvor giftet seg med Kari 22. juli 1790 var han enkemann og militær. De hadde også to andre barn: Lars, døpt 8. juli 1792, og Christopher, døpt 8. november 1795, begge døde som barn.

I 1801 var Halvor Larsen 76 år gammel og brukte litt jord. Kari var 48 år, og deres eneste barn, Inger, var elleve år gammel. Halvor Torvet ble begravet 5. januar 1812 i Hole, 87 år gammel. Også Kari ble eldgammel, noe vi senere skal se.

På tukthuset for tyveri

Inger var bare 23 år da hun ble tatt for å ha melket Ole Blybergs kyr ulovlig, og 1. september 1813 ble hun dømt til to måneder på Christiania tukthus for tyveri. Hun sonet fra 6. oktober til 6. desember samme år. Det ble ikke tatt hensyn til at hun var høygravid ved innsettelsen, ettersom hun 6. november fødte datteren Else Marie. Faren var Christopher Andersen, ungkar og gevorben soldat ved det nordenfjeldske regiment, og Inger ble omtalt som pike hjemmehørende i Hole.

Barnets faddere ble utpekt blant tukthuslemmene: Marthe Pedersdatter, Karen Marie

Christian 5.s Norske Lov krevde dødsstraff ved halshogging for letfærdige kvinnfolk.

Christophersdatter, Peder Halvorsen, Christen Olsen og Andreas Adolphsen.

Ute i skogen

Inger flyttet senere til Bærum, giftet seg med Anders Arnesen, og fikk to døtre: Ellen, født 14. juli 1823 på Åmot i Lommedalen, mens Anne Haagine ble født 9. juli 1826 på Briskeby i Vestre Aker, da Inger og Anders arbeidet der denne sommeren. Anders ble syk i begynnelsen av 1830-årene, og hele familien måtte på legd. Han døde kort etter, og Inger måtte livnære seg ved å gå rundt og tigge. Kort etter St. Hans 1832 ble hun besvangret av gjørtleren Mons Bryn under ekteskapsløfte. Under sine vandringer nedkom hun med et barn i et skogsområde i Røyken. Det ble innledet forhør 17. juni 1833 på Oddevall tingstue i Røyken, og Inger hevdet da at barnet døde under fødselen.

Inger fortalte at hun var 47 år gammel og enke etter Anders Sørensen (!), som var legdslem på Vøyen i Bærum, og som døde *1 Aar Onsdag efter sidstleden Nytaar siden*. Inger bodde nå på en plass under Haug i Lommedalen, der hun også holdt til da hun giftet seg elleve år tidligere. Moren Kari Christophersdatter levde fortsatt, og oppholdt seg på Nervollseiene under Sundvollen i Hole.

Inger kom ni år gammel til Ole Røssegården (Rudsødegården) i Hole som gjeterpike og var der i 2½ år, og etter det hos Nils Rørvik i halvannet år. Så var hun hjemme hos foreldrene på en plass under Sundvollen til hun ble konfirmert, seksten år gammel. Etter dette tjente hun ett år hos Ole Østre Hårum, to år hos Eli Borgen, nye 2½ år på Røssegården, og var hjemme hos moren i tre år før hun lå to somre i setra hos Gunder Ståvi i Bærum.

Etter at hun ble gift, flyttet hun og Anders til Ole Kampen, og bodde senere flere steder i Bærum. Etter at Anders døde hadde Inger dels hatt understøttelse fra fattigkassen, og dels gått rundt og tigget med de to barna, Ellen og Haagine. Sist hadde de vært noen uker hos Hans Bentsen Follestageie i Røyken.

Navlestrengen to ganger rundt halsen

Rettsaken mot Inger begynte 4. juli 1833 på Oddevall tingstue, og tiltalen lød på barnefødsel i dølgsmål og fostermord. Inger hadde fortalt om dette under forhøret, men endret nå sin forklaring:

Dog forandrer hun nu denne Forklaring saaledes, at Fosteret bevægede den ene Arm i det samme Fødselen foregik og havde Fosteret Navlestrengen 2 Gange om Halsen ved Fødselen, og i Navlestrengen drog Inqvisitinden for at uddrage Efterbyrden og derved antager hun at Fosteret er qvalt, skiönt det ikke var hendes Hensigt at dræbe det - og saaledes tilstaaer hun altsaa nu, at Fosteret havde Liv i Fødselen.

Fly av gårde - der hører du huldra!

Ingers døtre hadde vært med i skogen da hun kjente at hun skulle føde, og hun hadde derfor sendt dem hjem. Heller ikke de slapp unna å vitne i retten. Eldstedatteren Ellen ble spurt om hun hadde hørt et svakt skrik etter at moren hadde bedt henne gå tilbake:

Svar: Ja! hun hørte en spæd Skrig, hvorfor hun sagde til sin minste Søster: flye - der hører Du Uldra - Saadant at der nemlig eksisterer noget i Skoven der kaldes Uldra, har hun hørt af Andre. Den mindste nemlig Haagine Andersdatter forklarede ligeledes eenstemmig med den eldre Søster.

Fosteret skrek under fødselen

Barnas forklaring førte til at Inger nok en gang ble innkalt. Hun ble nå spurt om fosteret skrek under fødselen i skogen:

Svar: Ja! Fosteret skreg i Fødselen, men om det er den Skrig hendes Børn har omtalt, kan hun ei bestemme. Hun forklarede at hun i sin Svangerskabs-tid steds har haft sit Tilhold paa Hougspladsen og benævnes almindelig Hellestuen - og Manden som eier denne Eiendom heder Helle. Hun erklærede ligeledes, aldrig forhen at have været straffet eller tiltalt for Forbrydelser, hun gik sidste Gang til Alters i Tannum Annex Kirke til Bærum Høsten 1830 for Provst Normann. Hun blev videre spurt: Hvad foretog hun sig da hun førte sit fødende Foster skreg? Svar: Intet andet end at hun skulle reise sig op.

Sognepresten gjør undersøkelser

Advokat Bergh hadde innhentet opplysninger om Inger fra den nokså ferske sognepresten i Hole, Thomas Svendsen:

S.T. H: Advocat H. Bergh, Berskoung p: Drammen.

I anledning af Deres Velbaarenheds ærede Skrivelse af 24 August sidstleden, har jeg gjennemgaaet Kaldets Ministerialbøger, saavel Præstens som Kirkesaugnens, med al muelig Opmærksomhed, for at fremskaffe de fornødne Oplysninger om Enken Inger Halvorsdatter Torvet. Resultatet af denne Eftersøgning indskrænker sig til følgende: Inger Halvorsdatter Torvet, er Datter af Halvor Larsen Torvet /: Moderens Navn er udeladt i Ministerialbogen / . er hjemmedøbt, bragt til Hole kirke og hendes Daab der confirmeret, som det kaldes, den 13de /: trettende /: Søndag efter Trinitatis 1790 (: Syttenhundrede og nitti / . - Hun er ligeledes confirmeret i Hole kirke den 17 (: syttende / Søndag efter Trinitatis 1805 / . Atten hundrede og fem / . Men paa Døbelisten findes ingen af hendes Børn anført, og om nogen af dem findes paa Dødslisten, er i det Mindste tvivlsomt. Paa sidstmeldte Stæd i Ministerialbogen findes et Pigebarn, Karen Marie Poulsdatter Sundvolds-Eiet begravet, den 11' (: ellefte :) Juni 1814 (: Atten hundrede og fjorten :) efter Angivelse ½ aar gammel, der mueligens kan være hendes Datter. Det andet Pigebarn findes hverken døbt eller begravet i Hole. Efter Rygtet skal hun endnu have haft et tredie uægte Barn med et omstreifende Menneske, Isaach Skee binder kaldet her i Bygden. Et saadant findes heller ikke paa Døbelisten; men paa listen over Døde og Begravede findes en Halvor Isaachsen Berget, at være begravet den 17 (: syttende Martii 1816 (: Attenhundrede og Sexten :) 19 Uger gammel, der efter al Rimelighed er Angjeldendes Søn. - Hvad hendes Levnet i øvrigt angaaer, da kan denne ikke synes noget Fordelagtigt. Et temmeligt sansynligt Rygte siger, at hun har været dømt til Tugthuuset, medens hun opholdt

sig paa Ringeriget, men derfor kan jeg ei indestaae. Ganske vist er det derimod, at hun efter en sandfærdig og paalidelig Mands Udsagn, hos hvem jeg har forespurgt mig, har siddet i Arrest og været under Forhør paa Lensmannsgaarden Frøshoug, for at have tyvagtigen melket Ole Blybergs Creature, og sansynligt, at Tugthusstraf har været Følgen af denne retlige Undersøgelse. Angjeldendes Moder Kari Christophersdatter, der nyder Understøttelse af Holes Fattigcasse, har jeg forgjæves efterspurgt, for underhaanden at indhente Oplysning i denne Sag. Men har sagt mig, at hun er draget til Bærum og formodentlig opholder sig med Datterens Børn i dennes Boepæl. Jeg tillader mig at gjøre Deres Velbaarenhed opmærksom herpaa, da muligens Et eller Andet til Sagens Oplysning fra denne Kant kunde tilvejebringes.

Hole Præstegaard den 12^e September 1833.

Ærbødigst Svendsen Stædets Præst.

To søskenbarn med samme navn?

Inger framla nå ganske oppsiktsvekkende opplysninger i retten. Hun hadde et søskenbarn som også het Inger Halvorsdatter Torvet, hevdet hun, og det var denne Inger som hadde sittet på tukthuset for å ha melket kyr hos Ole Blyberg. Denne Inger hadde også hatt et utenomekteskapelig barn som døde tidlig.

Selv hadde også den tiltalte Inger født barn utenfor ekteskap:

Præsteattesten blev nu forelæst Inqvisitinden og Angjeldende bekjender da, at hun i Hole har haft et tredie uægte Barn med en Skomager Iver Nielsen enten Aslachsrud eller Stixrud, en Søn der døde 19 Uger gammel, og begravet ved Hole Kirke, Barnet var kun hjemmedøpt, men havde ikke været til Daaben i Kirken, dette Barn fødte hun ogsaa hjemme hos sin Moder - Fadernavnet Ivar er feil, siger Inqvisitinden, da faderen hed Iver - Hun vedgaaer, at Præsteattesten er hende vedkommende, med Undtagelse af, at hun ikke har været paa Tugthuset, da i saa fald vedkommer hendes Sødskendebarn af samme Navn.

Ingers mor vitner

Kari Christophersdatter, Ingers mor som nå var 92 år gammel og et omflakkende Menneske, var også innkalt som vitne. Hun var blitt hentet fra Ringerike, og i retten kunne hun fortelle noe helt annet om datterensandel:

Hun forklarede at hendes her værende tiltalte Datter har, forinden hun blev gift, haft 3 uægte Børn, som alle rigtig er fødte til Verden i Vidnets Huus og i Vidnets Nærværelse; disse Børn døde Alle i en ung Alder og ere begravede ved Hole Kirke. Vidnet ved, at hendes Datter var under Tiltale for at have mælkret Creature hos Blyberg, Hun sad arresteret fra Sommeren til om Høsten hos Lensmand Iversen,

men Vidnet erindrer ei hvormange Aar det er siden, men Vidnet besøgte hende dog i Arresten, og formener hun, at Datteren udholdt 2 Maaneders Tugthusstraf; Vidnet ved at Angjeldende ikke forhen eller senere har udstaaet nogen Straf, eller været under Tiltale. Om hendes sidste Svangerskab har Vidnet ingen Kundskab.

Gamle Kari fortalte videre at Inger siden barndommen var holden til at lære sin Christendom og oplært i Bondearbeide, som andre i hendes Stilling. Datteren hadde heller ikke vist vranghet og trass mot sin mor.

Konfronteret med morens opplysninger valgte Inger nå å legge kortene på bordet. Hun innrømmet at hun hadde sonet to måneders tukthusstraff, men hadde nektet for dette i retten, da hun fryktet en hardere dom. Hun sto fortsatt ved at hun hadde et søskenbarn av samme navn, hvis far var Halvor Jensen.

Fra hodet på stake til tukthusstraff

Inger Halvorsdatter ble 21. oktober 1833 dømt i underretten ved Lier, Røyken og Hurum soren-skriveri for barnefødsel i dølgsmål. I samsvar med loven av 1687 skulle hun halshogges, og hennes hode settes på en stake.

Sammen med arrestordren på Inger 24. februar 1834 fulgte hennes signalement og beskrivelse av påkledding, ført i pennen for lensmann Selboe av J. Nielsen: 46 Aar gammel. Fødested Ringeriget. Taler Norsk. Omtrent 50 Tomer Høy. Liden af wext og Lyse Øjenbrynn. Iført 1 qd. Werkens Klædning. 1 Fruentimer Strie Linet. 1 graat, og 1 blaat Bomulstørklede paa Halsen. 1 sort Hue paa Hovedet. Sorte gl. Uldstrømper paa Benene og 1 Par gl. Støvler.

Saken ble anket, og 4. desember ble dødsdommen stadfestet i høyesterett. Ved kongelig resolusjon av 6. februar 1834 ble imidlertid dommen omgjort til tukthusarbeid på livstid.

Det gjeldende lovverket fra 1687 gjenspeilet en forgangen tid - kvinner ble ikke lenger i 1830-årene henrettet for å ha tatt livet av sitt foster. Dødsdom måtte likevel avsies i samsvar med lovverket. Først i 1842 kom den nye kriminalloven, som var tilpasset mer moderne tider. Livstidsstraff varte ikke lenger livet ut.

Ti år på Christiania tukthus

Inger ble skrevet inn i fangeprotokollen ved Christiania tukthus som Inger Halvorsdatter Torvet. Hun ble først utlevert til tukthuset 26. februar 1834, og her skulle hun etter gjeldende regelverk sone i ti år før det skulle tas stilling til om hun kunne løslates.

Inger ble løslatt 29. mars 1844 etter kongelig resolusjon av 16. mars samme år, og fikk utstedt pass til Asker. Vi vet ikke med sikkerhet

hvor det ble av henne, men sannsynligvis er hun identisk med fattiglem Inger Halvorsdatter som ifølge Asker kirkebok døde 30. juli 1869 ved Bærums Jernverk, 82 år gammel.

Datteren Haagine giftet seg 26. desember 1851 i Asker med Frantz Christian Leonhard Wentzel som var født i Sverige, men oppvokst og konfirmert i Vardal. De flyttet til Kristiania, der de 22. juni 1854 fikk datteren Caroline i Vognmannsgaten. Frantz arbeidet da som snekkersvenn.

Kilder

Christiania tukthus, domsakt 11792.
Christiania tukthus, fangeprotokoller, rekke II, protokoll 5, side 293.

Alle utdrag fra rettsakene mot Inger Halvorsdatter stammer fra domsakt 11792. Det vurderes å legge ut hele domsakten (107 fotografier) på lagets nettsider.

Litteratur

Bakke, Gudmund: *Hole bygdebok*, bind V (2009).

Landhandlermordet i 1928

I september 1928 begår en arbeidsledig skogsarbeider, Ole Olsen Grøterud, et grufullt rovmord i Ådal mens hans eldste datter Ingrid står vakt. Den myrdede er landhandler Ole Olsen Flekkerud. Saken går som en farsott i norske media, og de involverte blir snart kjendiser i ordets verste forstand.

av Nils Elsrud

Ole Olsen Flekkerud har bodd og drevet butikk her i femten år. Han bor i et hus som har vært påbygd, der den gamle delen er av laftet tømmer, mens den nye delen er av bordpanel. Huset ligger svært ensomt til ved veien i skråningen ned mot Sperillen. Bebyggelsen her er svært spredt med mye skog rundt.

Nede ved veien ligger det lille uthuset som har tjent som bensinstasjon en tid tilbake. Taket er dekket delvis med bølgeblekk og torv. Det er opphengt et skilt hvor det står at røyking og annen bruk av ild er forbudt. En liten tank med pumpe kompletterer utstyret til den nå stengte bensinstasjonen.

Den skjebnesvangre kvelden og natten

Vi kan av senere referat og avhør forestille oss hva som skjer denne skjebnesvangre kvelden og natten mellom 21. og 22. september 1928.

Ingrid er akkurat kommet hjem etter at hun har gått seg en tur. Hun har hele ettermiddagen slitt med faren Ole, som etter en lang diskusjon vil at de skal gå over til Flekkerud, men når hun nå kommer hjem, sier han at han ikke lenger orker å leve i fattigdom, og at hun derfor skal bli med ham opp til Flekkerud. Hun frykter farens sinne, og sier ja til å bli med.

Klokken er 21 fredag kveld når de går over til Enger landhandleri, som ligger et par kilometer unna. Faren sier til Ingrid at hun får stå nede ved veien og varsle ved å banke i veggen om noen kommer, han skal bare opp til Flekkerud og rane pengene hans. Den unge lyse jenta, bare atten år gammel, blir stående nede i skogkanten.

Faren blir lenge borte. Hun hører høye rop oppe i huset, og kaster engstelige blikk opp dit. Det lyser i vinduene, og hun kan se profilen av

to menn som slåss. Hun hører at møbler og inventar blir knust, og lyden av dumpe slag før alt blir helt stille. Noen minutter senere kommer en mager og hengslete mann ut. Han løper over tunet og ned mot skogkanten hvor Ingrid venter. Det er faren, og Ingrid roper: Du kan visst ikke være riktig du. Faren svarer: Nå får vi gå, for nå er jeg ferdig med Flekkerud.

Faren fortsetter å småløpe. Han blør fra hendene, og har flere kutt i hodet. På ryggen bærer han en sekk. Ansiktet hans er smalt med harde og innsunkede trekk, og øynene har et farlig uttrykk. I bukselomma ligger 800 kroner.

De to småspringer bortover veien langs Sperillen, Ole foran og Ingrid etter. Han stopper opp. Faen, hveser han, det burde ha smelt nå! Han vinker henne etter seg et stykke inn i skogen, der han tar av seg ryggsekken. Sammen dekker de over den med mose og kvist. Ingrid kjenner at den er blodig. Har faren drept?

Hun tør nesten ikke spørre ham, men hun må, må få vite hva han har gjort, så hun spør: Gikk det bra, far? Ja, svarer han kaldt, men jeg hadde min fulle hyre med Flekkerud. En stund trodde jeg at jeg ville tape kampen, men til slutt fikk jeg tatt jævelen med kniven.

De fortsetter hjem hvor de får seg litt mat før de drar ned til Hen. Det er tre mil å gå, men først må Ole få gjemt unna resten av byttet. Han drar opp til Engerodden, der det ligger en robåt med kort vei over til vestsiden og Kråkeberget. Han ror raskt over, og graver ned en tredjedel av byttet. Så ror han tilbake, og drar hjem. Ingrids mor ser at han har blod i ansiktet og spør hva som har skjedd, men han svarer bare bryskt at han har falt og slått seg. Han sier videre at han og Ingrid reiser bort noen dager, og at de skal dra allerede nå i natt.

Faren og Ingrid drar nedover mot byen, og når de kommer til Grøterudberget hvor veien akkurat er lagt om, ber han Ingrid om å stå igjen mens han går inn på den gamle veien inn under berget. Der teller han opp en ny bunke penger, og graver dem ned i ura. De fortsetter ferden mot Hen, og når de kommer ned til Finsand stasjon stikker faren nok en gang opp i skogen mens Ingrid venter. Han kommer tilbake, og de fortsetter nedover Ådalen.

Etter mange timers gange kommer de frem til hotellet på Hen, der de snakker med betjenin-

En kortere versjon av denne artikkelen er trykt i Øvre Ådal Historielags medlemsblad *Ådølingen* nr 63.

Aftenposten 24. september 1928, aftenummeret: *Ole Flekkeruds hus, fotografert for Aftenposten inatt. I værelset innenfor det vindu, som er merket med et X, fant den voldsomme kamp sted og der blev Flekkeruds lik funnet.*

gen og får seg litt mat. Den ene av damene der er ei husmannskone som bor like ved Grøterud-familien. Hun synes det er rart at de har penger til å spise på hotellet, da de tidligere i uka ikke en gang hadde 50 øre til å utløse en pakke for. Hun ser også at Ole har mange sår på hendene og i hodet. Hun vet at faren og Ingrid ikke går godt overens, men det ser nå ut som om de er veldig gode venner.

Det er lørdag formiddag, og Ole drikker en øl før de haster ut til holdeplassen der bussen til Hønefoss venter. Ingrid kjenner sjåføren, og de snakker sammen. Sjåføren synes det er rart at Ole har hendene i lomma når han går om bord, for normalt tar folk seg for når de går opp på stigtrinet. Ole går bak i bussen, og Ingrid følger etter. Han gir henne penger, og hun kommer frem for å betale. Hun sier at de skal til Jevnaker, og ber om at de blir sluppet av øverst i Hønegata, i krysset mot Jevnaker. Når de kommer dit, sier Ingrid at de blir med ned på Nordre torg, da de skal ordne noe og har så god tid at de kan gå tilbake senere. Sjåføren slipper dem av på Nordre torg, men reagerer på at de ikke går oppover Hønegata igjen, og ser i speilet at de følger etter bussen mot Søndre torg.

Ole og Ingrid går nå på bussen til Oslo. De har vært våkne i langt over et døgn, gått langt, og er slitne. De er sjuskete kledd, og faren sier til Ingrid at så snart de kommer til Oslo, må de få kjøpt seg nye klær og få hvilt ut.

De ankommer Oslo før butikkene stenger, går inn i en klesbutikk og fiffer seg opp. Hjemme i Ådal er det snart konfirmasjon for den nesteldste datteren i huset, og Ole kjøper fullt konfirmasjonsutstyr som pakkes inn og sendes. De drar så innom en frisør og får klippet seg. Nå er det sent på ettermiddagen, og de legger seg inn på hotell, der Ole skriver seg inn som Johan Karlsen.

Ut på søndagen drar de til Røde Mølle for å spise og kose seg. Senere besøker Ole en gammel svirebror, fiskehandler Hansen i Lakkegata. Der treffer han Aurora, en av gatens løse fugler som han tidligere har truffet hos fiskehandleren. Ole har kjøpt øl og sprit, ikke dun-

Danserrestauranten Røde Mølle i Oslo ble etablert i 1920 av Sigurd Paulsen i Tivoli-området. Navnet kom av husets dekorative røde mølle over inngangen, inspirert av den franske Moulin Rouge. Etablissementet ble lagt der den tidligere Apollosalongen (senere Florasalongen) befant seg.

Man hadde arrangert en spisesal rundt et sentrert dansegulv med to orkestre i hver ende. Første band var det amerikanske Don Parkers jazzorkester. Det var også norske band og eget husorkester, blant annet med Willie Vieth og Yngvar Wang som spilte fra 1928. Etterhvert antok musikken en mer poporientert stil, som i «Røde Mølle Melody Boys». Røde Mølle ble nedlagt i 1935. Stedet var aktivt inntil Tivoliområdet ble revet i 1937.

der som de vanligvis drikker. Nå går det i originalvarer. Ole er rik nå, og de fester i vilden sky.

Når etterlysningen av Ole senere blir sendt ut, forteller en av kelnerne på Røde Mølle til politiet at han har sett en mann i førtiårene og en ung pike. Han gir et signalement som stemmer godt med det som politiet senere sender ut.

Den døde blir funnet

Samme dag oppe i Ådalen begynner man å lure på hvor Flekkerud er. Naboen har normalt kontakt med ham hver dag, men ingen har sett ham på lørdag, og da heller ingen har sett ham søndag formiddag, bestemmer de seg for å undersøke om han kan være syk.

Landhandleriet er låst, og de tar seg inn gjennom et vindu. De ser med en gang merker etter voldsom kamp inne i huset. Mye av møblementet er knust, og snart finner de Flekkerud liggende i en blodpøl i et lite kontor ved siden av butikklokalet. De varsler straks Solumsmoen, lensmannen i Ådal. Denne tar kontakt med politimester Urbye i Hønefoss, som kommer til stedet og leder etterforskningen.

Distriktslege Røsseng og doktor Nordbye fra Hønefoss kommer også til åstedet, og kan konstatere at Flekkerud har vært død i kanskje mer enn et døgn - sannsynligvis helt fra fredag natt eller lørdag morgen.

Sammen med politimesteren kommer også betjent Grylling med en politihund. Fra identifiseringsavdelingen i Oslo kommer en fingeravtrykkeksper, politibetjent Birkelund, sammen med overkonstabel Bredesen og politibetjent Ødegaard, som også har hund med seg.

Det er et gruffullt syn som møter politi og lege. Flekkerud ligger inne i et lite kontor bak butikklokalet. Både butikken og kontoret bærer tydelig preg av at en voldsom kamp har foregått der. Bord og stoler er knust, og hyller og varer ligger hulter til bulter. Selv butikkvekten ligger veltet på gulvet, mens et gevær med splintret kolbe ligger i en krok.

Liket ligger med hodet mot noen sekker havregryn som er stablet i det ene hjørnet av kontoret. En dam av blod har samlet seg på gulvet under den livløse kroppen. Brystkassen er gjennomboret av knivstikk, og hodet delvis knust. Under hodet ligger tre dynamittgubber, og det ser ut til at lunten er halvbrent. Blodet fra den døde har antagelig slukket lunten.

Offeret, landhandleren og skogsarbeideren Ole Olsen Flekkerud, var ugift og ansett som en snill og bra mann, men litt original. Han bodde alene i landhandleriet.

Når politiet kommer frem til drapsstedet er mørket falt på, og det er umulig for Birkelund å sette i gang undersøkelser inne i huset. Dette er nødvendig før man kan danne seg et bilde av mordet og morderen. Det er også for mørkt til å foreta undersøkelser ute, slik at Grylling vender tilbake til Hønefoss ved 22-tiden søndag kveld. Alle lensmenn i nabobygdene blir varslet om mordet. Det har tidligere i uken vært innbrudd i nærheten av mordstedet, men man kan ikke si om det er de samme personene.

Det er godt kjent at Flekkerud var velstående. Tyve år tidligere hadde han solgt en gård for 15000 kroner og satt pengene i banken. I tillegg gir forretningen pent overskudd hvert år. Folk vet at han brukte å bære på seg store summer i kontanter. Han skal også ha gravd ned penger forskjellige steder på eiendommen. Han stolte ikke på bankene, og ville fordele verdiene. Broren bekrefter ryktene for politiet.

Bare 65 kroner i kontanter blir funnet. Bankbøker, verdipapirer og sedler, såvel som skillemynt, er stjålet. Politiet står uten spor, da ingen fingeravtrykk blir funnet på åstedet.

Mandag morgen 24. september har ikke politiet noen mistenkte. Så snart det lysner, tar de opp igjen den taktiske etterforskningen og oppretter hovedkvarter på Engerodden skyssstasjon, en kilometer syd for Flekkeruds hus.

Aftenposten har en reporter som skriver flittig. Saken blir hovedoppslag i flere uker, og aftenutgaven har denne dagen følgende overskrift og ingress på forsiden:

To politihunder og flere politimenn på mordstedet i Ådal i formiddag. Det er ikke funnet fingeravtrykk, men så mange blodspor at man antar morderne selv bærer tydelige merker etter kampen. Morderne må ha vært drevne forbrytere som har gått planmessig til verks.

Folket på Engerodden får travle dager. I tillegg til at politiet har opprettet hovedkvarter der, blir det stort innrykk av pressefolk når meldingen om dette grove mordet kommer frem til forskjellige redaksjoner.

Ved dagry drar politiet til butikken og starter detaljerte undersøkelser. De har tidligere funnet tydelige spor på hard kamp, med blodspor oppover veggene og en mengde knuste møbler. Det man ikke finner, er fingeravtrykk etter gjerningsmannen. Ingen dører eller vinduer er brutt opp, og politiet går ut fra at morderen har banket på og bedt om å få kjøpe ullvotter, da slike utvilsomt er brukt under udåden. Ellers er politiet tause om opplysninger rundt mordet. Da undersøkelsene i huset er

ferdig, blir Flekkeruds lik flyttet ned i uthuset der det skal ligge til likskue, og legene skal også foreta obduksjon her.

Politiet mener at en bankbok fra Drammen Sparebank med 5000 kroner er forsvunnet. Det er mange som har sett Flekkerud gå rundt med en brun skinnbok med mye penger. Siden han ikke stolte på bankvesenet, kan denne like gjerne være nedgravd på eiendommen. Ellers er det vanskelig å fastslå hva som er borte.

Lokalbefolkningen blir bedt om å melde fra om de har sett fremmedfolk eller mistenkelige personer. En elgjeger melder raskt fra at han har sett to fremmede karer i en hytte på Bjone-roa. Flere har sett to unge karer og en eldre kar med skummelt oppsyn, mørkt hår og barter bevege seg oppover dalen tidligere i uken.

Natt til lørdag ble det observert en bil som kom i rasende fart nordfra med voldsom larm forbi en plass nordenfor mordstedet. Noe senere kom den tilbake, og selv om det ikke var klart utsyn til nummerskiltet, hadde vitnet sett bokstaven B. Lensmann Solumsmoen sjekker ut denne historien, men politiet tror ikke denne hendelsen har noe med mordet å gjøre.

Mordet blir satt i forbindelse med noen personer som har begått tyverier. Aftenposten offentliggjør navnet på to mistenkte forbrytere som har vært ettersøkt siden juni måned: Karsten Haugerud, født 1904, og Torgeir Olav Sørensen, født 1895. Det er likevel ingen holdepunkter for at disse skal være innblandet i mordet. Man legger mer vekt på det en gammel dame på Nesbakken i Jevnaker kan berette. Hun har sett to skumle karer, og den ene hadde et stygt sår på nesen. De hadde kjøpt avis, og var svært ivrige etter å lese hva som sto der. Disse to blir arrestert, og sitter i varetekt over natten til 25. september. Mannen med såret over nesen forklarer at han har fått det av en ukjent mann, og de to benekter enhver befating med drapet.

Politiet fortsetter sine undersøkelser med hunder som ikke finner noen spor. Det er gått for lang tid etter at mordet har skjedd.

Drosjetur i Vestfold

Inne i Oslo har Ole og Ingrid våknet til liv, og går ned for å spise frokost. Ole er i kraftig bakrus etter festen hos fiskehandleren dagen før. For å kurere bakrus og angst bestiller han en hel flaske brandy til maten. Det går som det må gå. Han mister pengepungen med alt han har med seg, og bare noen få tikronesedler ligger igjen i lomma.

Uten fluktpenger vil han snart være ferdig. Hva skal han nå gjøre, og hvor skal han ta veien? I Vestfold er han kjent, og i Holmestrand har han bodd i lengre tid. Jo, til Vestfold vil han dra, der kan han holde seg skjult. Kanskje ta vestlandsbåten fra Larvik, reise til Bergen og ta hyre der. Han ønsker bare å bli borte, komme seg vekk fra armod, anger og livsvarig fengsel.

Mandag kveld praier Ole en taxi sammen med Aurora og en annen dame han kjenner. Ingrid blir igjen i Oslo. Følget drar til Vestfold, og stopper hos svigermoren i Hof ved Holmestrand. Han trenger penger til drosjen, og spør svigermoren om 50 kroner. Svigermoren kjenner Ole, og vil ikke låne ham penger.

Kvart på elleve kommer de frem til Barkåker ved Tønsberg, der Ole for annen gang ber sjåføren stanse. Han overtaler ham til å ta med damene tilbake til Oslo, og lover å gjøre opp for turen dagen etter. Selv skal han besøke en bror, sier han. Han går ut av drosjen gjennom en grind og stikker av. Sjåføren opplyser til politiet at de to damene kjørte med ham tilbake til Oslo, og at de ikke hadde penger til å gjøre opp for seg. Regningen var på kr 49,50. Den ene damen, som man trodde var Grøteruds datter, hadde sagt at Ole ville sende penger til sjåføren direkte. Imidlertid kom det ingen penger.

Politiet danner seg et bilde

Tidlig på mandagen har politibetjentene Grylling, Ødegaard og Tollefsen tatt med seg tre håndfaste karer fra bygda og dratt i to patroljer innover åsen mot Randsfjorden. Som betjent i Ådal er Tollefsen godt kjent her. De har til hensikt å undersøke alle setre og hytter her inne, samt å høre om jegere og bærplukkere har sett noe mistenkelig.

Ved middagstider starter Røsseng og Nordbye med obduksjonen. Det er for liten plass i uthuset, og de må flytte liket tilbake i hovedhuset. Obduksjonen foretas i det ytterste av rommene i butikken. Legene bruker mange timer, mens politiet holder unna nysgjerrige folk. Ved 1930-tiden kommer legene tilbake til Engerodden for å skrive en utførlig rapport.

Tirsdag morgen fortsetter avisene å skrive om mordet. Aftenpostens utsendte fortsetter å rapportere. Førstesiden i morgenutgaven har store overskrifter og tegninger av huset og rommet der landhandleren ble drept.

Legenes obduksjonsrapport blir oversendt til retten. Rapporten beskriver hvor alvorlig hvert enkelt knivstikk var, og bekrefter det man på forhånd vet: Ole Flekkerud har fått mange

knivstikk som hver for seg har vært nok til å drepe ham. I tillegg har han fått voldsomme slag mot hodet.

Etter intens etterforskning og flere avhør og rundspørring i nabolaget har politiet begynt å danne seg et bilde av saken. Onsdag 26. september har de fått to mistenkte: Ole Grøterud og datteren Ingrid. De har indisier på at far og datter har dratt inn til Oslo.

Drosjesjåføren som ikke hadde fått pengene sine har meldt fra til politiet. De to kvinnene som hadde tatt taxi sammen med Ole blir dermed oppsporet og avhørt av politiet. Ingen av dem er Oles datter, slik man først trodde. De to har lært Ole å kjenne ved hans tidligere bybesøk. Hvor Ingrid er blitt av, vet ikke politiet på dette tidspunktet. Far og datter hadde på mandag skilt lag, og Ingrid bor fremdeles på hotell i Oslo.

Oppe i Ådal er nå politiet nesten ferdig med etterforskningen. Den eneste som er igjen der oppe er politibetjent Bredesen, som skal foreta noen mindre undersøkelser.

Politiet har nå så mange indisier mot Ole Grøterud, eller Ola Huset som han blir kalt i bygda, at de regner saken for oppklart, og sender ut en etterlysning etter Ole og Ingrid.

Under etterforskningen vedkommende drapet av landhandler Ole Olsen Flekkerud, i Aadalen, er der fremkommet opplysninger som gjør det paakrevet snarest mulig at faa indhentet forklaring fra skogsarbeider Ole Olsen Grøterud.

Han forlot sitt hjem, som ligger i nærheten av den dreptes bolig, sammen med sin 19 aars gamle datter, Ingrid, fredag sistleden. Lørdag ettermiddag kom begge til Oslo og bodde i et hotell her til mandag formiddag. De er ikke kommet hjem siden og hvor de nu opholder seg vet man ikke. I hotellet benyttet Grøterud falsk navn, Johan Karlsen fra Drammen.

Han er født 28. oktober 1883 i Aadalen, middels høi, spe, lyst litt rødlig hår, skjeggløs, markert ansikt, iført brun eller fiolett ny moderne dress og brune sko samt blaaaktig plommeifarvet hatt.

Han er muligens i følge med sin datter Ingrid, middels høi, lys og pen, iført ny blomstret kjole og ny mørk kaape med skindkant og grønn hatt. Hun medbringer en liten brukt brun Unicakuffert.

Mulige opplysninger bedes uopholdelig meddelt opdagelsespolitiet Oslo, eller politimesteren i Hønefoss.

Oslo, 26. september 1928.

Chefen for opdagelsespolitiet.

På folkemunne oppe i Ådal heter det at de der hjemme har fått en kjendis i familien. De har klippet ut et bilde av Ole i forbindelse med

etterlysningen, og dette er hengt opp på veggen montert inn i en billedramme.

Pressen i arbeid

I Ådal er det fremdeles mange journalister, og Aftenpostens korrespondent har en samtale med gårdbruker Enger. Han kan fortelle om pakken som Ole ikke hadde råd til å løse ut for 50 øre, mens det tirsdag var kommet en pakke fra Oslo som en av døtrene hadde løst ut med en femkroning. Familien har den siste tiden hatt mye penger mellom hendene.

Korrespondenten snakker også med gårdbruker Trond Buttingsrud (1880-1966), som tidligere på sommeren har hatt Ole i arbeid med tømmerhogst. Ole har gått ledig siden, men hadde vært hos ham sist uke og hjulpet til med skuren. For dette fikk han 10 kroner i betaling. Ole hadde da fortalt at han hadde vært hos en Hansen i Lakkegata, der han hadde fått jobb som sildefisker. Sist onsdag hadde han sagt at han ville slutte med skurarbeidet, da han måtte hjem for å lappe skoene sine, slik at de holdt til en gåtur til Oslo. Toget hadde han ikke penger til å ta. Aftenposten skriver at han likevel hadde tatt toget fra Finsand stasjon ned til Hønefoss, noe som vi i ettertid vet ikke stemmer.

I pakken som datteren hadde løst ut, skulle det være konfirmasjonsutstyr. Ole hadde sagt til Buttingsrud at han ble lenge borte på sildefiske, og at han ikke lenger ville gå i Ådalen og hogge ved for fattigvesenet. Torsdag kveld hadde han vært hos Flekkerud og kjøpt brød og grønnsåpe. Det er mulig at han hadde planlagt å utføre udåden da, men Ole Karlengen var samtidig kommet inn i butikken.

Buttingsrud forteller at kona til en av hans husmenn lørdag formiddag hadde snakket med Ole på Hen Hotell, en mil nord for Hønefoss, og Ingrid var også med. Han drakk da øl og spiste smørbrød, og fortalte at de skulle til Oslo med rutebilen. Betjeningen syntes det var rart at far og datter reiste sammen, da det var kjent at Ingrid helst ikke ville ha med faren å gjøre. Familien hadde dårlig råd, men nå spiste og drakk de av hjertens lyst på restauranten. Flere hadde også lagt merke til at Ole var full av sår på hendene.

En bussjåfør kan fortelle at Ole og Ingrid, som han kjente godt, hadde gått på Hønefossbussen på Hen. Ingrid hadde fortalt at de hadde gått tre mil den natten, som tilsvarende avstanden fra Engerodden til Hen. Sjåføren hadde lagt merke til at Ole holdt hendene godt plantet i bukselommene da han gikk opp stigrinnet.

Vitner kunne fortelle at da Ole og datteren hadde tatt bussen fra Hønefoss, hadde de sett svært trette ut, og begge var elendig antrukket.

Buttingsruds kone Else Marie, født Elsrud (1882-1960), hadde spurt Inga Marie Martinsdatter, Oles kone, om de hadde konfirmasjonsutstyr til datteren. Nei, ikke ennå. hadde hun svart, men vi får nok noe senere i uka. Ole hadde fortalt at han skulle få 100 kroner i forskudd av sildefiskeren som hadde gitt ham jobb.

Politiet kommer nærmere

I Tønsberg er politiet blitt tipset om at Ole Grøterud muligens befinner seg der, da en Oslo-sjåfør mandag kveld hadde kjørt en mann og to damer fra Oslo til Tønsberg. Etter signalementet å dømme kunne det være Ole. Politiet vet ikke hvor han har tatt veien, men foretar en iherdig undersøkelse ledet av politifullmektig Iversen fra Tønsberg.

Det utloves en belønning på 1000 kroner for opplysninger som kan føre til at Ole blir arrestert. Det opplyses at han har sår i hodet og merker etter klor på nakken, samt et merke under det venstre øret. Etter alle fremkomne opplysninger er det skjellig grunn til mistanke om at han har drept Ole Flekkerud.

Politiet setter nå inn store styrker ledet av politifullmektig Iversen og oppdagelsesbetjent Hafredal fra Oslo. Det er mange politifolk med, blant dem Tollefsen fra Ådal, Grylling fra Hønefoss og politibetjent Gusland fra Tønsberg. De vet nå med sikkerhet at Ole kvart på elleve mandag kveld forlot drosjen på Barkåker ved Tønsberg.

Ole flakker nå omkring nede i Vestfold, der han er ganske bra kjent ettersom han og familien har bodd der i perioder. Han holder seg unna hovedveien og velger skogsveier og stier, sulten, frossen og desperat. Han er fremdeles kledd i dress og finsko. Nå er han kommet til Høyjord i Andebu, der han går inn på gården til Kristian Hynne. Han vet det er en farlig sjanse å ta, men han er sulten og tørst, og ikke minst trenger han søvn. Han får mat, og tillatelse til å ligge i bryggerhuset om natten. Som betaling skal han hogge ved. Men kona på gården får mistanke til ham, og mener å ha sett ansiktet før.

Politiet holder på med undersøkelser helt frem til klokken halv fire natt til torsdag. De har blant annet gått ombord i hvalfangerskuten *Heetoria*, som onsdag skulle ha gått ut fra Tønsberg. Det er kommet opplysninger om at Ole tidligere har vært med på hvalfangst.

Fotografi gjengitt i Aftenposten, 1. oktober 1928.

Torsdag morgen 27. september melder flere og flere aviser om Ole som den mistenkte, og etter hvert som signalementet blir kjent, kommer det inn opplysninger om at han er sett flere steder på Østlandet. Det hjelper sikkert også at det er utlovet en høy dusør for opplysninger som fører til pågripelse.

Østlandsposten i Larvik kan fortelle at det aftenen før er observert en mann med mystisk utseende som passerte Kodal Ysteri på vei mot Åsrumsgårdene. Han var svært sky, og hadde sår i ansiktet. Senere ble han sett ved Sundet ferjested, der han ønsket å bli satt over. Da han så at ferjemannen var på den andre siden, fortsatte han videre i stort hastverk. Det lyktes imidlertid politiet raskt å bringe på det rene at dette var en sjømann som hadde jobbet på flere gårder i området.

På Rjukan blir Ole ettersøkt av det lokale politiet og lensmannen i Tinn. Det er kommet inn en melding til politimesteren på Notodden om at den mistenkte dagen før reiste med 13-toget til Rjukan, og at han trolig hadde gått av på Tinnoset. Det sendes mange politifolk dit, som snart drar videre til Lisleherad. Likevel må politiet snart meddele at undersøkelsene i Rjukanområdet er resultatløse.

Politiet i Vestfold konsentrerer nå søket etter Ole rundt Holmestrand med assistanse fra Oslo, Hønefoss og Ådal. Det settes også ut vakt ved ferjeleiene over til Østfold, i tilfelle han vil prøve å unnsnippe den veien. Politiet er ganske sikre på at han befinner seg i Vestfold-traktene,

og mener at en pågripelse nærmer seg. Han må skaffe seg mat, og dette er vanskelig å få tak i uten å kontakte folk på gårder.

Nettet snører seg sammen

Tidlig torsdag ettermiddag blir lokalavisen Tønsberg Blad bragt til gården hos Kristian Hynne. Ole sitter da sammen med familien inne i huset, og kona på gården legger merke til at han er interessert i hva avisen skriver om Ådalsmordet. Familien spør om Ole er kjent i de traktene mordet har funnet sted, Han svarer at han har vært så mange steder at han sikkert også har vært oppe i de traktene. Under samtalens løp får kona mistanke om at det er Ole Grøterud selv som befinner seg på gården. Når Ole drar til bryggerhuset for å slappe av, går kona til nabogården for å låne telefon og melde fra til politiet. Lensmannen reiser straks ut til gården med tre politibetjenter.

Etter nesten to døgn hos Kristian Hynne værer Ole fare. Idet politibilene natt til fredag ruller inn på tunet, løper Ole det han kan over jordene og inn i skogen. Han er igjen som sunket i jorden.

Politiet strammer nå grepet rundt Ole. De vet med sikkerhet at han er i Vestfoldtraktene. I fredagens aftenummer har Aftenposten disse overskriftene: *Den spennende og hissige jakt efter Grøterud. Han antas nu å være omringet i de store skoger mellom Andebu og Hof i Jarlsberg. Fra en gård i Andebu flyktet han gjennom vinduet da lensmannen kom.*

Ole jages nå med folk og hunder over hele Høyjord og Andebu. Alle biler blir stoppet og undersøkt, og det er satt ut vakter over hele området. Torsdag midt på dagen er det også samlet lensmenn fra Sandsvør, Hof og Ramnes med fire lensmannsbetjenter.

Politiet samler seg i to avdelinger. Den ene arbeider på Høyjord, der Ole er blitt sett. Den andre drar fra Hvitvingfoss sydover over heiene og langs veiene for om mulig å treffe på ham. Man får imidlertid sikre spor fra Kodal om at Ole var der, og da blir hele styrken sendt sydover. Når de kommer frem til et sted som heter Lasken, tolv kilometer fra Sandefjord, har Ole vært innom en gård bare en time før. Han hadde dratt sydover fra Lasken, der han fikk en gammel tøyhatt, og byttet rågummiskoene sine mot et par gamle lakksko og strømper samt seks kroner i kontanter. Han byttet også om på klærne ved å ta pulloveren innerst og skjorta ytterst. Den nye frakken la han igjen på gården.

Aftenpostens kart over Oles fluktrute.

Det lykkes ikke politiet å finne ut hvor han har tatt veien, og det blir sendt ut rundt femti mann i alle retninger. Mange kjentfolk er også med på leteaksjonen. Ved 20-tiden torsdagskvelden samles hele styrken på Bommestad gård for rådslagning. Det kommer inn en melding om at Ole er sett ved Sandefjord. Fire politimenn blir sendt ut med hund, men det viser seg at alarmerne er falske. Fra hovedkvarteret på Bommestad blir det stadig sendt ut politifolk til forskjellige observasjoner. Det blir også sendt ut vakter til veikryss og bruer.

Om kvelden kommer en melding inn til Larvik politistasjon, og siden til Bommestad. Noen gutter har meldt fra til lensmann Jahnsen i Tjølling om en mistenkelig person ved Grøtting stasjon. Lensmannen rykker sammen med politiet straks ut til Tjølling.

Ole har nå kommet seg til Larvik, der han setter seg på kaia for å vente på vestlandsbåten. Han er sliten og forkommen. Den lokale uteliggeren Halldor Bakke får øye på den lurvete skikkelsen. Vil den ukjente ha en dram? Halldor kan fikse det, om den fremmede har penger. Noen kroner har Ole fremdeles i lommen, til billetten og litt mat ombord. Jo, en dram vil smakte, tenker Ole, det vil få ham til å glemme. Halldor ordner noen flasker øl og en boks sprit i fast form. Ole glemmer ikke drapet, bare vestlandsbåten. Den går uten ham.

Utpå dagen tar Halldor med Ole til låven som Karl E. Grøttum eier utenfor Larvik. De slår seg ned og har en fest på det som Halldor har skaffet. Rett før midnatt fredag 28. septem-

Aftenpostens utsendte har tegnet plassen der Ole og familien bodde, som ble kalt Huset.

ber er det slutt. Da blir låven omringet, og lensmann Jahnsen rykker sammen med to politibetjenter fra Oslo inn i låven. Der finner de først en sovende Halldor, som er overstadig beruset. De går rundt og leter, og finner Ole nedgravd og gjemt i høyet. Han er svært forkommen, og følger godvillig med politiet.

I fengsel

Fredag 28. september ankommer Ole Grøterud fengslet i Larvik hvor han får mat og kaffe. Han er skrubbsulten og spiser mye, spør etter tobakk og får dette. Mens han sitter og røyker, spør politiet om han er skyldig i drapet på Flekkerud. Han svarer da ikke, men blir bare sittende og brumme. Etter hvert som han kommer til hektene, blir han mer og mer aggressiv og rasende. Det eneste han vedgår er at han heter Ole Olsen Grøterud.

Ole er ved anholdelsen iført blå dress og lakksko. Han har tidligere hatt nedhengende barter, men er nå glattbarbert. Han er svært mager, og med det lange mørkebrune håret strøket over pannen sammen med de skulende øynene ser han temmelig lumsk ut. På hendene har han mange sår.

Ole har verken våpen eller penger på seg ved anholdelsen, og politiet antar at datteren har beholdt pengene. Det blir raskt besluttet å overføre ham til Oslo, og fredag ved 1230-tiden blir han kjørt fra Larvik eskortert av to politimenn fra Oslo.

I Ådalen

Under jakten på Ole har Ingrid hele tiden vært i Oslo. Hun er gått i skjul, og losjerer flere steder under falskt navn. Ofte bor hun bare noen timer på hvert sted. På morgenvisten lørdag 29. september blir hun arrestert på et pensjonat i Kristian Augusts gate. Ved pågripelsen kaller hun seg frøken Gaarder.

Samme formiddag blir hun med politiet opp til Ådal og påviser plassen i skogen der faren hadde hatt en stopp på vei ned mot Hen. Her finner politiet sekken til Ole, som inneholder noen blodige klær og en blodig tollekniv.

Aftenposten har tatt turen opp i Ådal og fått laget en tegning av plassen der Ole og familien bor. På folkemunne blir både plassen og familien kalt Huset. Det er en liten rødmalt stue, rundt to kilometer syd for Engerodden skyssstasjon på det smale beltet mellom landeveien og Sperillen. Stua er enkel og primitiv, og bærer tydelig spor av fattigdom. I det eneste rommet har far, mor og barn bodd sammen med farfaren.

Aftenposten skriver videre: *Etter at Ole Grøterud er flyktet og oppmerksomheten er henledet på ham som tilfelle er kan det naturligvis ikke også unngås at den lille rødmalte hytten ved Sperillen og dens gjenstående beboere er gjenstand for stor oppmerksomhet. Konen som bærer preg av mange års slit ser forskremt på alle fremmede mennesker mens de minste barna bare er nysgjerrige og øyensynlig ikke skjønner noen ting.*

Foto: Nils Elsrud.

Samme dag blir Ole Olsen Flekkerud gravlagt fra Vikar kirke. I kirkeboka står at han bodde i Engerløkka og ble drept med kniv 22. september 1928. Gravsteinen er felt ned i bakken på Vikar kirkegård, og der står at han døde 21. september. Man har vel vært usikker på om drapet skjedde før eller etter midnatt mellom fredag 21. og lørdag 22. september.

Ole tilstår

Ole Grøterud nekter først for å ha hatt noe med drapet å gjøre, men når han på søndag blir konfrontert med funnene datteren har påvist, tilstår han. Han har tatt med seg 700-800 kroner samt to bankbøker på tilsammen 21 000 kroner, som ble gravd ned like ved drapsstedet. Politiet sender to menn oppover, som finner bankbøkene og tusen gamle russiske rubler nedgravd.

Siktelsen mot Ingrid blir opprettholdt etter avhørene, og hun siktes for medvirkning til mord. Politiet antar at hun var til stede ved mordet, enten inne i eller utenfor huset. Både politiet i Oslo og Ådals- og Vestfoldpolitiet får mye skryt for systematisk og god etterforskning, som har ført til rask pågripelse.

Mandag 1. oktober kl. 1430 blir Ole og Ingrid fremstilt for forhørsretten ved assessor

F.A. Krogh. Rettsvitner er ingeniør Leif Thomassen og gårdeier Lars Halvorsen. Aftenposten skriver at morderen er iført ny blå dress og nye sorte sko. En rolig og spak Ole avgir full tilståelse.

Ingrid blir så ført inn i rettsalen ledsaget av sin verge, frøken Øde fra Forsorgs- og verneforeningen i Oslo. Ingrid er iført ny kåpe med stor brun pelskrave. Hun har ny blå silkehatt trukket nokså langt ned i ansiktet, øreringer og nye lakksko. Hun gir et nokså forvirret inntrykk i retten. Hun har overfor politiet tilstått at hun hadde stått vakt nede ved veien, og visste hva som skulle foregå inne i Flekkeruds hus.

Det avsie fengslingskjennelse for begge, og Ole blir foreløpig sittende i Oslo kretsfengsel. Ingrid blir satt inn i landsfengslet for kvinner.

Etter en uke med avhør av far og datter meddeler politimesteren i Hønefoss 6. oktober at saken er oversendt til statsadvokaten i Buskerud og Oppland. Det er nå kommet klarhet i saken. Faren og datteren hadde planlagt mordet på Flekkerud ved at faren skulle gå inn i huset, mens datteren skulle stå utenfor og holde vakt. Grunnen til mordet var de fortvilte økonomiske forholdene familien levde under.

I forhørsretten

Den rettslige forundersøkelsen mot Ole og Ingrid Grøterud settes 6. november i forhørsretten i Hønefoss. De blir om morgenen transportert fra Oslo ledsaget av to politibetjenter og en kvinnelig politifunksjonær. De ankommer Hønefoss ved 0830-tiden, og retten blir satt klokken 1030. Retten administreres av sorenskriverfullmektig Hazeland.

Ole ser helt uberørt ut i sin nye blå dress, og svarer greit og bestemt på alle spørsmål. Det har vært dårlig med arbeid de siste årene, og familien har delvis levd på fattigvesenet. Han har fått en del dommer de siste årene, blant annet 45 dagers fengsel for ikke å ha møtt til militærtjeneste, 40 kroner i bot for brutalitet mot en fattigforstander, samt en del bøter for beruselse. Han blir tiltalt etter straffelovens bestemmelse § 233, 1. og 2. ledd, samt § 267. Han erklærer seg skyldig, og vil avgi forklaring til retten.

Administrator spør: De hadde altså planlagt mordet på forhånd? Ole svarer helt rolig: Ja, og hensikten var å frarøve Flekkerud de penger han måtte ha hjemme.

Også Ingrid Grøterud har nu tilstått.

Fengslingskjennelse blev idag avsnagt over Ole Olsen Grøterud og hans datter.

Disse tegningene fra forhørsretten i Hønefoss står i Aftenpostens aftenutgave, mandag 1. oktober 1928. Nederst Ingrid Grøterud.

Administrator: Når oppsto først tanken om å drepe ham?

Ole: Noen dager før, da jeg og Ingrid var på bærplukking. Ingrid nevnte at nå måtte vi få tak på penger så vi kunne komme oss ut av Ådalen og armoden der. Ingrid sa at enten måtte vi ta en bil eller ta Flekkerud, og om nødvendig fikk jeg slå ham i hjel. Jeg svarte at det var for galt, og at jeg fikk svi om vi ble tatt. Ingrid sa da at det var ikke noe å bry seg om, fordi vi skal greie det.

Ole forteller videre at han og Ingrid hadde snakket om dette flere ganger de neste dagene uten å nevne det for resten av familien. Ved 21-tiden bega de seg over til Flekkeruds butikk, angivelig for å handle. Ole hadde to ganger tidligere samme uke vært hos landhandleren. Den ene gangen hadde han ikke kommet inn, og den andre var det kommet en gutt og forstyrret dem.

Ole gikk inn kjøkkenveien, mens Ingrid ventet utenfor. Han hadde snakket en del om politikk og annet med Flekkerud før de gikk inn i butikken. Ole hadde kjøpt et par brød, og skulle også ha en ost. Han syntes at Flekkerud tok seg for mye betalt for osten, og fikk dermed den anledningen han hadde ventet på. Flekkerud ble sint, og dyttet til ham i brystet. Ole rev dermed opp gummitampen som han selv hadde laget og tatt med seg, og slo Flekkerud i ansiktet med den. Slaget var så voldsomt at langandleren ravet mot disken og rev ned vekten, før han fikk tak på geværet som sto ved ovnen. Med dette slo han etter Ole, og traff ham i hodet med geværløpet. Samtidig ble også lampen knust. Ole trakk så kniven og stakk Flekkerud, som skrek høyt første gang han ble truffet. Ole fortsatte å hogge etter ham, mens Flekkerud prøvde å si at de hadde vel ikke noe å være uenige om. Ole fikk nå tak i klærne til landhandleren og rev ham overende. Samtidig fortsatte han å stikke inntil Flekkerud ikke rørte seg mer.

Han hadde deretter gått inn i kjøkkenet og åpnet et skatoll med 700 kroner og en del mynt samt noen bankbøker og utenlandsk valuta, som han tok med seg. Han stakk også til seg en del sjokolade og et par sko til Ingrid.

Ingrid forklarer seg

Forhørene fortsetter dagen etter. Under avhørene hadde Ole forklart at dynamitten som var funnet under liket hadde ramlet ut av lommene hans under kampens hete. De var ikke lagt der for å sprengne huset, men var tiltenkt å sprengne en tilfeldig forbipasserende bil, slik at de kunne rane passasjerene.

Ingrid nekter for at hun hadde foreslått å drepe Flekkerud. Hun hevdet at hun og faren en ukes tid før hadde vært ute på bærtur, og at faren hadde sagt at nå måtte de gjøre noe for å skaffe penger. Enten ekspedere en bil eller begå mord ved å drepe Flekkerud.

Ingrid sier at hun frarådet dette fordi det raskt ville bli oppdaget. Dette hadde ikke faren vært enig i, da han mente at de som hadde gjort innbrudd i Voldvik forbrukerforening ville få skylden. Ingrid hadde vært uvillig til å følge med faren bort til Flekkeruds hus. Både hennes mor og bestefar bekrefter dette i retten.

Denne fredagskvelden hadde Ole imidlertid bedyret at han ikke ville drepe Flekkerud, fordi han forsto at han raskt ville bli mistenkt. Ingrid trodde derfor at ikke noe ville skjje denne

Fotografi fra Aftenposten 7. november 1928. Fra venstre politimester Urbye, Ole Grøterud, retts administrator, sorenskriverfullmektig Hazeland og Ingrid Grøterud.

dagen, og hun hadde satt seg ned i veikanten og ventet mens faren var inne i butikken. Det hadde trukket i langdrag før hun plutselig hørte et voldsomt rabalder oppe i huset; noen ble slått, lyset sluknet og Flekkerud skrek. Etter dette hørte hun lyden av en rekke dumpe slag inne fra huset. Hun hadde forstått at faren hadde overfalt Flekkerud, men hun trodde at landhandleren skulle kunne hamle opp med faren.

Ingrid forklarer seg deretter om turen hjemover, og siden til Oslo via Hønefoss. Hun hevder at ingen hjemme hos dem visste hva som hadde skjedd, men moren hadde spurt Ole hvorfor han var så blodig. Ingrid hadde da begynt å gråte, mens faren svarte at han hadde falt ned et stup og slått seg.

Familien vitner

På ettermiddagsmøtet 7. november blir Ole Thorsen Grøterud, Oles far avhørt. Den 78 år gamle mannen har ikke så mye å fortelle, og husker ikke om det hadde vært noen diskusjon om Ingrid skulle følge med faren til Flekkerud. Rett før mordet hadde det vært knapt med mat, men Ole og Ingrid hadde tjent litt på bærplukking.

Som Aftenposten skriver neste dag: *Et pust av tragedie fyller rettslokalet når Ole Grøteruds hustru kommer stillferdig inn i rettslokalet for å vitne.* Hun bryter sammen i gråt når administratoren stiller det første spørsmålet. Også Ingrid gråter, mens Ole bare ser ned i gulvet. Hustruen kan ikke huske noe fra dagen før

drapet. Ingrid får noen tilleggsspørsmål som hun gjentar sine tidligere svar på, blant annet at hun hadde sagt til faren at det ville vekke mistanke å komme til Oslo med masse penger. Da hadde faren svart at du kan godt reise uten penger, men jeg vil skaffe noen først.

I rettslokalets forværelse får Oles hustru, yngste sønn og hans far etter rettsmøtet treffe Ole noen minutter for å ta avskjed før han blir ført til arresten.

Justisdepartementet godkjenner 12. november belønningen som ble utlovet for opplysninger som førte til pågripelsen. Fru Magnhild Hynne får 700 kroner, enkefru Marie Henriksen 200 og formann Anton Flaaten 100 kroner.

Retts sak i Drammen

Rettsaken starter 6. januar 1929 i lagmannsretten i Drammen, og vekker stor oppmerksomhet. Det er lange køer utenfor rettslokalet om morgenen, en lavmælt og alvorlig skare. Aftenposten har utførlige referater fra disse rettsmøtene.

En rekke vitner er innkalt. Når Oles hustru blir ropt opp, viser det seg at hun ikke har fulgt med inn i rettslokalet, men sitter utenfor. Hun ber om å få slippe å være inne i rettslokalet. Lagmannsretten fortsetter oppropet uten hennes tilstedeværelse.

Som medlemmer av lagretten blir følgende trukket ut: Gårdbruker Rich fra Tømte, gårdbruker F. Haslestad, kjøpmann P. G. Løkke, gårdbruker Olaus Rokstad, gårdbruker Herman

Ole og Ingrid Grøterud for lagmannsrett i Drammen.

Ne Grøterud erkjenner sig straffskyldig, mens Ingrid nekter
Far og datter står steilt mot hinannen i sine forklaringer.

Av "Aftenposten's" utsendte medarbeider.

Aftenposten, 8. januar 1929.

Grøterud og hans datter på tiltalebenken. Datterens verge, frk. Odø, bakgrunnen.

Tegninger fra Aftenpostens referat.

Fossaas, gårdbruker P. Kvartein, poståpner Bernt Hansen, formann Borger Kristoffersen, veier Karl Sigurdsen og poståpner Ole Olsen Narum, med Olaus Rokstad som ordfører.

Lagmann Rolfsen leder rettsforhandlingene med sorenskriver Hertzberg og Lindewall som bisittere. Påtalemyndighetens representant er statsadvokat Viken. Forsvarere er advokat Seeborg for Ole og overrettsakfører Resch for Ingrid. Tiltalen lyder på at Ole har drept Ole Flekkerud, mens Ingrid har planlagt forbrytelsen sammen med faren, og stått vakt utenfor da mordet fant sted.

Rettsaken starter med at statsadvokat Viken redegjør for saken. Siden den er såpass ny og kjent, trengs ingen lang utredning.

Ole erklærer seg skyldig, og har ikke noe imot å forklare seg. Han sier ganske enkelt at

alt han har forklart tidligere, kan han gjenta. Ingrid erklærer seg uskyldig i tiltalen.

Under rettsaken forsøker Ole å skyve skylden over på sin datter. Ingrid planla alt sammen, påstår han, hun ville at jeg skulle drepe ham, men selv ville jeg bare rane ham. Ole bedyrer at han ikke lyver om dette. Han forklarer at han først hadde kranglet med Flekkerud om politikk, deretter om varer, før landhandleren hadde slått og gitt Ole en gyllen anledning til å slå tilbake. I korte støtvis setninger forteller Ole om denne voldsomme kampen inne i huset. Ingrid hadde bedt ham om å ta med noen strømper i tillegg til pengene som lå der inne, sier han. Han hadde gitt 40 kroner til sin kone, og sagt at det var penger han hadde tjent.

Lagmannen oppsummerer til slutt hovedinntrykket, og statsadvokat konstatere at Ole har skiftet forklaring. Tidligere har han sagt at drapet var planlagt, mens han nå sier at han ikke mente å drepe Flekkerud. Ole blir også spurt om han er sint på sin datter for at hun hadde påvist ryggsekken med kniven og de blodige klærne, men han benekter dette. Han blir videre spurt hvorfor han prøver å føre sin unge datter med seg i ulykken, og at dette vel ikke er normalt for en far. Jeg må jo fortelle sannheten, svarer han.

Ingrid sitter blek, og tårene renner mens faren forklarer seg. Etter en pause på ti minutter er det hennes tur.

Aftenpostens utsendte skriver at det er absolutt ingenting ved henne som står i samklang med det blodtørstige inntrykket man får gjennom farens forklaring. Faren har også sagt at Ingrid ikke har noen fremtid i Ådalen hvor alle kjenner henne, noe Aftenpostens utsendte finner besynderlig. På tiltalebenken ser Ingrid eldre ut enn de atten årene hun har levd. Hun

sitter der med kortklippet hår påkledd i en enkel mørkeblå kjole, og er svært interessert i et spill som henger rett bak henne. Hun sier at hun mot sin vilje hadde vært med faren opp til Flekkerud både tirsdag og torsdag for å handle. Fredag hadde de snakket om å gå bort dit igjen, men hjemme i Huset forsto de ikke hvorfor, og det ble derfor først til at de ikke skulle gå. Ingrid hadde så tatt seg en tur, men da hun kom hjem, forlangte faren at hun allikevel skulle bli med til landhandleren.

Ingrid benekter alt faren har sagt. Hun har ikke fulgt med for å stå vakt, ei heller visste hun at faren hadde drept Flekkerud. Det hun raskt forsto var at han hadde stjålet penger fra landhandleren, og det at denne var død hadde hun først funnet ut når avisene skrev om mordet uken etter. Frøken Sigrid Øde, som er oppnevnt som verge, bryter inn i forhørene og sier at Ingrid fra første dag har vært under farens innflytelse, og ikke turde å sette seg opp mot ham.

Ingrid benekter også at faren hadde sagt at Flekkerud lå på gulvet, og at han nå var ferdig med ham. Hun blir spurt om hvorfor hun ikke hadde fortalt moren om det som hadde skjedd, men det turde hun ikke på grunn av faren.

Forklaringen hun har avgitt til sorenskriveren på Hønefoss blir lest opp, og den avviker mye fra det som er blitt fortalt i retten denne dagen.

Ingrids verge tar ordet

Frøken Øde, Ingrids verge, forteller i retten at hun hadde vært i cella til Ingrid da overkonstabel Bredeesen kom og fortalte at faren hadde beskyldt henne for å planlegge mordet. Ingrid hadde da reagert med fortvilelse og gråt over faren, som ville få sin datter opp i en slik fortvilt ulykke. Vergen har snakket med Ingrid hver uke etter arrestasjonen, og føler at inntrykket av hennes reaksjon på beskyldningen var ekte og naturlig.

Frøken Øde fremfører sitt vitnemål med en stemme som tydelig tilkjenner at hun har medlidenhet med dette ulykkelige unge mennesket, men samtidig har hun en upartisk objektivitet. Hun sier at Ingrid både i moralsk og intellektuelt henseende ikke på langt nær er så utviklet som hennes alder tilsier. Ingrid kan ha virket kald og likegyldig, men når praten i cellen kommer inn på moren og hennes søsken, kommer tårene. Frøken Øde har vært hjemme hos familien, og beskriver deres hjem som meget primitivt med bare ett rom og en seng.

Grøteruds gamle far lå på gulvet, mens far, mor og fire barn lå mest mulig i sengen. På veggen var det hengt opp et avisbilde av faren fra etterlysningen av ham, og dette sto barna og så på.

Når retten tar pause, kommer en gammel mann inn fra vitnerommet, og etter ham en kone med et barn på armen. Det er Oles far og hustru med minstebarnet. Mens de står der og snakker med Ole og Ingrid midt i lokalet, henger mange nysgjerrige tilskuere rundt og kikker helt til en av politibetjentene får dem unna. Den lille familien får noen minutter sammen før Ole og Ingrid blir ført vekk.

Vitnene forklarer seg

Det er to oppnevnte sakkyndige i rettssaken. Den ene er distriktslege Røsseng fra Ådal som forklarer seg om liksynet og sårene som den drepte hadde fått. Den andre er doktor Nordbye fra Hønefoss. Landhandleren hadde fått et sår over venstre tinning og et svært stygt sår over høyre tinning. Han hadde også fått en mengde stikksår, og et par flenger som var blitt påført da han ravet rundt etter slagene mot tinningen. Han hadde så falt ned på gulvet, og da hadde morderen bevislig gitt ham alle knivstikkene mot bryst og hals slik at han innen kort tid døde av forblødning.

Neste vitne er lensmann Solumsmoen fra Ådal, som vitner om hvordan det så ut i huset da han ble tilkalt etter mordet. Han forklarer seg også om Ole og hans familie. Ole er en hissig mann, og Ingrid er umoralsk og upålitelig.

Lensmann Tollefsen i Ådal forklarer seg om tyvegodsset og øvrige ting som Ole hadde kvittet seg med.

Overkonstabel Bredeesen fra Oslo, som har ledet etterforskningen, forklarer seg om avhørene av Ole og Ingrid. Ole hadde ikke lagt skjul på at han gikk for å drepe Flekkerud. Ingrid hadde først sagt at hun var hjemme under drapet, men siden hadde hun endret dette til at hun skulle stå ute og passe på, og banke i veggene om noen nærmet seg. Forsvareren til Ingrid bryter her inn og sier at det tok lang tid før Ole kom med beskyldningene mot datteren.

Ingrid påstår nå at Bredeesen har instruert henne i hva hun skulle si. Hun hevder at om hun sa det Bredeesen ønsket, ville hun få lavere straff.

Gårdbruker og poståpner Enger, som eier stua der Grøterud-familien bor, forteller hva han vet uten at det fremkommer noe nytt.

Skogsarbeiderne Torkel Haugen og Alfred Olsen Lien forklarer seg om Flekkerud, som har vært deres faste kjøpmann.

Oles hustru og moren Inga Grøterud blir så ført inn i rettsalen. Oles hustru bare gråter, og det blir satt frem en stol til henne. Lagmannen sier at hun kan få slippe å vitne, og det takker hun høflig ja til og forlater salen. Forklaringen hun tidligere har avgitt blir lest opp. Den tilsier at hun har ingen kunnskap om saken.

Sliperarbeider Helge Flekkerud fra Hen (f. 1890), som er avdødes bror, blir spurt om brorens finansielle forhold, men kjenner ikke til disse.

Skogsarbeider Ole Karlengen hadde dratt til Flekkerud torsdag kveld for å handle, og hadde antagelig hindret Ole Grøterud i å gjøre udåden denne kvelden. Han hadde også sett Ole, men kunne ikke si at han hadde merket noe spesielt.

Rettsforhandlingene starter igjen tirsdag 8. januar klokken 10, og som dagen før er retten fullt besatt på tilhørerplassene. I tillegg er jo lagrettemedlemmene, dimitterte vitner og journalister til stede. Dette gjør at salen er overfylt av mennesker.

Marta Matilde Kristiansen fra Ådal vitner om at hun det siste året har kjent Ingrid, som har jobbet for hennes foreldre. Ingrid var flink, snill og pålitelig i sitt arbeid, men hun virket litt rar til tider, og hun ville stjele og kunne lyve en del også. Ingrid reiser seg og sier at hun aldri har tatt noe fra Marta.

Kjører Johan Karlsen Neperud fra Botne, Oles svoger og onkel til Ingrid, hadde hatt Ingrid hos seg et års tid som barnepike. Det var ingen ting å utsette på henne, og han kan ikke forstå at hun har vært med på noe slikt. Ingrid gråter åpenlyst under hele onkelens forklaring.

Dekksmann Alf Olsen fra Holmestrand, en annen svoger av Ole, kan heller ikke skjønne at Ingrid kan ha vært med på noe sånt. Hun hadde vært hushjelp en periode hjemme hos ham.

Juristene kvesser knivene

Statsadvokat Vigen starter på prosedyren, og understreker at juryen må være helt sikker på at Ole hadde forstått hva han gjorde for at de skal finne ham skyldig. Statsadvokaten mener det er bevist at Ole hele tiden hadde til hensikt å drepe Flekkerud, og dermed er skyldig i overlagt drap. Når det gjelder Ingrid, er det spørsmål om hun var medskyldig i drapet ved at hun holdt vakt, og dermed forsto hva faren ville gjøre. Det er imidlertid ingen grunn til å feste lit til hennes forklaring her i retten, hevder han.

Statsadvokaten tror ikke at Ingrid selv har klekket ut planen, men siden hun har vinglet så mye i sine forklaringer, og faren har vært så sikker, kan det være tvil om dette. Spørsmålet blir overlatt til lagrettemennene, som får beskjed om at de må dømme til Ingrids fordel om de er i tvil. Prosedyren avsluttes ved at retten anbefales å svare ja på alle spørsmål om skyld for begge de tiltalte.

Advokat Seeberg, som er forsvarer for Ole, begynner med å gi skryt til politiet for glimrende arbeid i denne saken. Han sier til retten at det er galt at en ikke skal la følelsene spille inn, slik som statsadvokaten hevder. Han minner om den sympatiske skildringen frøken Øde har gitt av Ole som familiefar, og tegner et bilde av mannen fra skyggesiden hvis livsforhold er slike at han ser, føler og tenker på en ganske annen måte enn vi andre.

Seeberg konsentrerer seg om overlegg eller ikke. Han mener at ranet er skjedd med overlegg, men drapet var ikke overlagt. Hvis lagretten er i tvil om handlingen er overlagt, må tvilen komme Ole til gode. Det vil være godt for Ole om han går i fengsel vel vitende om at retten ikke trodde det var overlagt drap. Seeberg er videre redd for at det skal føles avsky for Ole, og medlidenhet overfor Ingrid. Han ber retten om å behandle siktede med objektivitet, og legger til at Ingrid fortjener medlidenhet.

Aftenpostens utsendte mener at Seebergs forsvarstale er en av de beste som er fremført i en norsk rett de senere år.

Overrettssakfører Resch, som er Ingrids forsvarer, sier i sin tyve minutter lange forsvarstale at Ingrid etter hans mening har handlet helt under tvang av faren. I sitt nøkterne innlegg gir han en avbalansert skildring av farens makt over Ingrid, hvor hensynsløst faren har behandlet henne. Han mener at Ingrid må frifinnes på alle punkter, siden det åpenbart er faren som har tvunget henne inn i denne situasjonen.

Statsadvokaten gir sin tilslutning til Seebergs ros av politiet for den raske oppklaringen av saken. Det oppstår litt munnhuggeri mellom forsvarsadvokatene på slutten av dagen, idet Seeberg mener at Ingrids forsvarer har angrepet Ole unødvendig hardt.

Under denne seansen er det første gang at Ole viser følelser, og han bøyer seg ned i tiltaleboksen og gråter. Resch beklager at han må ta så hardt i når han beskriver Ingrids far. Han avslutter med å si at lagretten må forstå at han ikke har hatt annen mulighet enn å fortelle det han mener er sannheten.

Rettens dom

Tirsdag ettermiddag klokken 15 trekker retten seg tilbake etter to dagers rettsbehandling med avhør og prosedyrer. De har med seg tolv spørsmål, seks for hver av de tiltalte. Ett av disse er om Ole er skyldig i å ha forvoldt en annens død eller medvirket hertil ved å slå Flekkerud med en stump gjenstand, samt ved å tilføre ham dype sår med en tollekniv.

Ingrid får nesten samme spørsmål: Er hun skyldig i å ha forvoldt en annens død eller medvirket til at faren drepte Flekkerud, idet hun hadde avtale om å stå vakt?

Begge blir spurt om drapet er utført med overlegg for å skjule ranet, som var en annen forbrytelse denne skjebnesvangre kvelden. Det blir også spurt om Ole har øvd vold mot en annen for å bestjele ham. Tilleggsspørsmålet her er om dette har forvoldt annen skade på legeme eller betydelig smerte, og til slutt om volden har ført til en annens død.

Om Ingrid blir det spurt om hun er medskyldig i at faren har øvd vold mot en annen for å bestjele ham. Tilleggsspørsmålet her er om hun er medskyldig i at farens vold hadde medført annen skade på legeme eller betydelig smerte, og tilslutt om denne volden har ført til en annens død.

Lagretten bruker bare to timers tid på å bestemme seg. Allerede klokken 17 kommer de tilbake, og det er helt stille i salen når lagrettenes ordfører reiser seg for å kunngjøre svarene.

Juryen har ikke hatt tro på Oles forklaringer i retten. For Oles del blir det svart ja på alle seks spørsmål, og han blir kjent skyldig i overlagt drap, forsettlig ran og legemsbeskadigelse med døden til følge.

For Ingrid blir det svart nei på de tre første spørsmålene. Hun er dermed frikjent for alt som har med drapet å gjøre. Det svares ja på at hun har vært med på forsettlig ran, men nei til at hun har vært med å påvirke Flekkeruds død.

Ole sitter rolig og resignert på tiltalebenken når rettskjennelsen blir opplest. Ingrid brister i gråt når hun hører rettskjennelsen. Frøken Øde og forsvareren prøver å trøste henne, og forteller at hun er heldig som slipper så billig.

Før dommerne trekker seg tilbake for utmåling av straffen, ber statsadvokaten om livsvarig fengsel for Ole. Det finnes ingen formildende, bare skjerpene omstendigheter. For Ingrid ber han ikke om noen bestemt straff, men minner om paragraf 58 som gir anledning til nedsatt straff for personer som har begått en forbrytelse under påvirkning av andre.

Begge forsvarerne ber om at de tiltalte sees på med mildest mulig øyne. Oles forsvarer ber om at han ikke dømmes til livsvarig, men en begrenset fengselsstraff. Ingrid forsvarer ber dommerne om å tenke på hennes unge alder, og at hun var påvirket av faren.

Når dommerne kommer tilbake rundt klokken 1830, dømmes Ole til livsvarig fengsel, mens Ingrid får åtte måneder med fratrett for varetekt, som er tre måneder. Ole er like rolig, mens Ingrid gråter. Begge ber om betenkningstid. Da griper vergen og forsvareren inn, og etter råd fra disse aksepterer Ingrid straffen.

De to dømte føres ut i vitnerommet hvor Oles kone og far venter. Inne i rettslokalet og utenfor har det samlet seg hundrevis av mennesker. Etter en kort samtale må Ole og Ingrid gå spissrotgang utenfor rettslokalet frem til politibilen som skal bringe dem til fengslet. Forsvarerne har bedt om at bilen kjøres så tett opp til rettslokalet som mulig, men dette er ikke etterkommet. Bilen er parkert rett utenfor gjerdet til rettslokalet.

På frifot igjen

Når Ingrid har sonet ferdig sommeren 1929, kommer hun snart i vanskeligheter igjen. Hun får ingen hjelp til å rehabilitere seg, og fredag 20. september 1929 kan Nordlands Avis meddele følgende: *Ingrid Grøterud, bekjent for sin deltagelse i Aadalsmordet er rømt fra sin huspost i Aker sammen med en beryktet malersvend fra Oslo.*

Julen 1929 tar Ingrid seg en tur hjem til familien i Ådalen. Da er hun svært flott kledd, og har med seg mange gaver. En tid etter jul kommer politiet opp til Ådalen og henter tingene tilbake. Det viste seg at Ingrid er innblandet i en tyveriaffære, og hun blir senere arrestert.

Arveoppgjøret etter Flekkerud foretas, og han har langt større formue enn de 10 000 kronene han har oppgitt til ligningsvesenet. Arvingene har fått 24 000 kroner på deling, og blir straffelignet med 600 kroner i ekstra skatt.

Hvor er pengene?

Det er snart gått halvannet år siden den grufulle forbrytelsen. I Ådal er man sikker på at Ole Grøterud har gjemt bort ranspengene. Oppdagelsesbetjentene Bredesen og Thorgersen tar 28. februar 1930 Ole med seg opp til Ådal for å finne ranspengene, men det er så mye snø at de bestemmer seg for å utsette dette til våren.

Adalsmordets efterspill. *Hvor er det blitt av den myrdedes penger?*
Morderen påstår at han har gravet ned ca. 20 000 kroner
– i tre forskjellige steder i Ådalen

Aftenposten, 3. mai 1930.

Når våren kommer, tar politiet nok en gang Ole med seg til Ådal. De drar 9. april for å lete etter pengene, men uten resultat. Han får da komme hjem til familien og spise. Han forteller at det er ganske bra på Akershus, men det er mange fæle mennesker der.

Aftenposten skriver 3. mai 1930 om penge-
 ne som man mener er gjemt bort etter ranet. Mange av Flekkeruds bekjente i Ådal hevder at han hadde minst 20 000 kroner i kontanter, mens andre tror at han hadde 40 000 i kontanter hjemme.

I fengslet har Ole sagt at han har gjemt en del tusen kroner oppe i Ådalen. Han har fortalt at han har gjemt pengene på tre forskjellige plasser, ca 7 000 kroner på hvert sted. Han har blant annet tatt båten til fetteren sin, og rodd over til vestsiden ved Engerodden. Det korte sundet er bare på 300 meter, og ved Kråkeberget skal han ha gjemt en tredjedel av pengene. Aftenposten skriver at han og Ingrid har gjemt penger i ura ved Grøterudberget. Ingrid hadde ventet nede på veien mens Ole gjemte pengene, da han ikke ønsket at hun skulle se hvor pengene ble gjemt. Den tredje plassen var et par kilometer lenger syd i Løkkelia, rett opp for jernbanelinjen et par hundre meter syd for Sperillen stasjon. Disse opplysningene hadde kommet frem til politiet i midten av mars.

I midten av februar blir en annen ådøling løslatt fra Akershus fengsel: Petter "Tussen" Eriksplassen, som et par ganger har sittet inne for sedelighetsforbrytelser. Da han blir løslatt drar han opp til Ådal, og etter en stund kommer det frem at Ole Grøterud skal ha fortalt ham hvor en del av pengene ligger nedgravd. Tussen forteller til en svoger av Flekkerud at han vet hvor disse pengene er. Svogeren bor i nærheten av Sperillen stasjon, og er en av arvingene. Han ønsker ikke selv å vite hvor pengene ligger, da han er redd for selv å bli mistenkt for å ha fjernet dem.

Ole har bedt Tussen, som han har jobbet sammen med i smia på Akershus, om å hente de 7000 kronene i Løkkelia. Halvparten av disse pengene skulle familien få, 50 kroner av gangen, mens resten kunne han beholde selv.

Brøren til Flekkerud får også historien fortalt, og både han og svogeren ønsker å sjekke ut om dette kan stemme. Sammen med Tussen

Dette fotografiet fra Kråkeberget er påført en pil som viser hvor pengene skal ha vært gravd ned.

Dette bildet fra Grøterudberget har også en pil som viser hvor de nedgravde pengene skal befinne seg.

drar de til stedet Ole har beskrevet. Først skal de gå over jernbaneovergangen nedenfor stasjonen, og så bratt opp i skogen. Rundt hundre meter fra jernbanelinjen går en smal og steinet skogsvei parallelt med linjen. De skal følge veien til den begynner å svinge mot nord, og gå rett nedover og tilbake mot jernbanelinjen. Under en liten fjellknaus ligger pengene nedgravd i et skrin mellom jord og mose. En meter nord for stedet er det et seljetre som Ole har merket med tre snitt på hver side av stammen.

Karene finner seljetreet, og en meter syd for det er det et tomt hull hvor pengeskrinet skal være nedgravd. Det er tydelig at noen hadde vært her før dem og gravd i marka. Kan Ingrid ha vært oppe i hjembygda og hentet pengene? Ole sier selv at hun ikke vet hvor de var gjemt.

Arvingene til Flekkerud er også opptatt av hvor pengene har tatt veien, og skriver til den synske Marcello Haugen (1878-1967). Historien sier ikke noe om Marcello besvarte brevet.

Hva skjer videre med Ingrid?

Ingrid Grøterud må ha vært en av Norges største kjendiser i en tiårs periode fra 1928 frem til

1937. Bare i Aftenposten er hun i denne perioden nevnt i omtrent femti artikler.

Etter dommen i Drammen er pressen opp-tatt av Ingrids tragiske skjebne, og journalistene beretter om hvilken farlig og demonisk makt faren hadde over henne. Aftenposten mener at når faren nå satt bak lås og slå for alltid kunne hun få sjansen til å skrive sin epilog selv. For henne kan der ennå med varmhjertede menneskers assistanse bli tale om et nytt og bedre liv.

Når Ingrid har sont ferdig sin dom, får hun en hushjelp hos en dame i Drammen. Hun får dessverre ikke de varmhjertede menneskers assistanse som hun vel kan trenge, da denne type arbeid nok blir for kjedelig for den unge, viltre damen. Vi har sett at hun i julen 1929 er hjemme hos mor og søsken med mange gaver, som politiet senere henter. Hun forlater snart husposten i Drammen, og slår seg sammen med en gjeng i Oslodistriktet som drar rundt og gjør innbrudd for å stjele verdisaker.

I tillegg til Ingrid består denne gjengen av Olaf Haavelsen, Bjarne Sandbæk og Karen Skogholdt. Etter herjinger i Bærumsdistriktet blir de i januar 1930 tatt i ei hytte på Slep-enden, der de har bodd et par måneders tid. Det har jevnlig foregått tyverier i området av vasketøy, som blir gjenfunnet i hytta sammen med en del nye dresser, frakker, sko og hatter som stammer fra et innbrudd i en manufakturforretning på Hønefoss. De blir også satt i forbindelse med flere stjålne biler som er gjenfunnet på Slependen.

Mandag 21. juli settes retten. Forsvareren har innkalt to av onklene til Ingrid, de samme som hadde vitnet i mordsaken, men bare mannen til Ingrids søster møter. Han snakker fordelaktig om Ingrid, og sier at om hun får et arbeid kan hun klare seg godt her i livet, bare hun selv har karakter til det. Aktor legger ned påstand om tre år for Haavelsen, to år for Sandbæk, åtte måneder for Ingrid og seks måneder for Karen Skogholdt, samt sikring for alle uten sistnevnte.

Ingrid er tiltalt for medvirkning til innbruddet på Hønefoss. Det eneste beviset politiet har mot henne er at hun har ventet i bilen mens guttene hadde vært inne. Hun kjente ikke til planen, sier hun, da guttene sa at de skulle hente noe hos en kjøpmann på Hønefoss. De hadde fortalt at de jobbet med kjøp og salg. Forsvareren sier at man ikke kan bruke sikring mot unge mennesker, da dette bare vil føre til at de blir bitre på samfunnet og ende i kloakken. I så fall er det bare å sende dem på

arbeidsanstalt, som er et arnested for forbryterbasiller.

Alle fire blir dømt, Haavelsen og Sandbæk til henholdsvis 2½ og 1½ år, Ingrid til åtte måneder og Skogholdt seks måneder for heleri. Kun Haavelsen får sikring, på fire år. I august 1930 forkaster Høyesteretts kjæremålsutvalg en anke fra Haavelsen og Sandbæk på dommene fra Oslo byrett.

Ingrid blir snart overført til enklere soning på Grini Kvinnehjem i Bærum. Lørdag 27. juni 1931 rømmer hun fra hjemmet sammen med en venninne, Bertine Rekved. Kvinnehjemmet er en fritt beliggende bondegård, svært enkel å rømme fra om man ønsker det. Politiet sender ut en etterlysning etter de to kvinnene på henholdsvis 21 og 25 år. Ingrid beskrives som en dame med middels legemsbygning, brune øyne, mørkblonde øyenbryn, blondt hår, tilbakeløpen lav panne, bølgeformet nese og brede lepper. Hun er iført sommerkjole og hvite sko. Bertine er en dame med middels legemsbygning, blå øyne, blondt hår, krum panne, rett nese, flat hake og tynne, blonde øyenbryn. Begge er iført sommerkjole og hvite sko.

Aftenposten skriver at Ingrid skal være sett i Oslo, og at politiet er på sporet etter henne. Avisen følger henne tett, og 1. juli har de en artikkel på fire linjer inne på førstesiden hvor det sies at hun fremdeles er på frifot, men at hun nok snart blir pågrepet og må sone ferdig.

**Ingrid Grøterud i spissen for
bilende forbryderkompani.
En bande dristige innbrudstyver fakkert.**

Aftenposten, 16. oktober 1933.

I dårlig selskap

Så snart Ingrid har sonet ferdig, er hun på tokt over hele Østlandet med en ny og mer avansert bande. Hun blir arrestert først i Oslo, og Aftenposten skriver: *Allerede ved arrestasjonen av Ingrid Grøterud forsto man at det var med forbryterverdens store man hadde å gjøre.*

Med andre ord, Ingrid er nå blitt en av Norges mest hardbarkede forbrytere. Banden består av storsmugleren Ole Arthur Antonissen, skapsprenger og stortyv Karl Grøn, samt den unge innbrudstyven Ivar Sundby. Alle

De bilende skap- sprengere i forhørs- retten.

Aftenposten 17. oktober 1933.
Fra venstre Karl Grøn og Ivar Sundby, nederst
Ole Arthur Antonissen og Ingrid Grøterud.

blir arrestert etter at politiet har plassert ut personer på en del av stedene de vet Ingrid vanker.

Banden har reist rundt på Østlandet og gjort innbrudd og skapsprenninger i forretninger, minst et tyvetall. Politiet tror først det er enkeltstående innbrudd, da de ikke gjør brekk på samme sted to netter på rad. De kan være på Gjøvik den ene natten for å dra til Tønsberg tre netter senere, og så til Hamar for deretter å reise ned i Østfold.

Når politiet begynner å samarbeide om alle disse tyveriene, ser man fort at fremgangsmåten overalt er den samme. Altså er det drevne forbrytere, mest sannsynlig fra Oslo. Da henstiller Reidar Sveen, sjefen for oppdagelsespolitiet, til at de må ta over en sentralisert etterforskning med oppdagelsesbetjentene Bredesen og Thommelstad. Bredesen var som kjent også sentral i etterforskningen rundt Ådalsmordet.

Hele bilbanden blir 16. oktober 1933 fremstilt til fengsling for forhørsretten ved dommer Rye. Her kommer det frem at de har operert som innbruddstyver og skapsprenkere i Akershus, Østfold, Vestfold, Aust- og Vest-Agder, Hedmark og Oppland.

Bandens leder?

I forhørsretten blir Ingrid utpekt som bandens sentrale person. Medlemmene er alle hardbarkede personer med flere dommer bak seg.

Karl Grøn er født i Sandefjord, 24 år gammel, stor og kraftig bygd. Han har tidligere to dommer for blant annet skapsprenninger, og opptrer truende i retten.

Ivar Sundby er rundt 20 år, også han tidligere straffet. Han viser i retten at han er lite velvillig stemt overfor øvrigheta.

Ole Arthur Antonissen (1887-1967) er tidligere straffet for smugling og vold mot politiet.

Så er turen kommet til Ingrid. Aftenpostens utsendte skriver at hun har forandret seg mye siden hun som landsens pike kom til hovedstaden i anledning den snart glemte mordsaken.

Det avvises fengslingskjennelse for alle fire etter politiets begjæring. Alle påkjærer fengslingskjennelsen på stedet.

Fengslingskjennelse avvises 18. oktober også for et femte medlem av banden, en ung dame ved navn Marie Helene Hansen som er siktet for heleri. Hun er også mistenkt for å være delaktig i to innbrudd med forsøk på skapsprenning på Bærums Verk og Lørenskog Isenkram. Etter hvert er det hele elleve personer som blir siktet i saken. Fem regnes som hovedpersoner - i tillegg til Grøn, Sundby, Antonissen og Ingrid er det også Einar Olaf Kristiansen.

Saken blir ferdigbehandlet i januar 1934, og betegnes som en av de mest omfattende og vanskelige saker det siste året. Etterforskningen har vært drevet av Bredesen og Thommelstad fra oppdagelsespolitiet, som 16. januar sender ut en pressemelding:

Den 8. august ifjor blev det anmeldt til Oslo politi at det var begått et innbrudd hos en urmaker i Grensen i Oslo, hvor det var stjålet ur til en verdi av ca. 1700 kroner. Tyvene hadde antagelig brukt bil og hadde også benyttet den under selve innbruddet, hvad nogen vidner kunde uttale sig om. Kort forut var det begått et større innbrudd på Rånåsfoss landhandleri hvor det var stjålet manufakturvarer og skotøi for 2300 kroner, og en tre ukers tid derefter blev det begått innbruddstyveri hos to kjøbmenn på Raufoss. På det ene sted blev det stjålet ca. 100 ferdigsydde dresser og varer for tilsammen 9000 kroner. Her var det også bevis for at bil var benyttet av tyvene, også under selve innbruddet. Innbruddene fortsatte i september måned, således fant innbrudd og skapsprenning atter sted i Rånåsfoss landhandleri 12. september, hvor det ble stjålet manufakturvarer og skotøi for ca. 1800 kroner. Den 14. september fant påny et innbrudd sted i en manu-

fakturforretning på Lillestrøm og her blev tyvenes utbytte manufakturvarer for ca. 600 kroner.

Opdagelseschefen i Oslo henledet Riksadvokatens oppmerksomhet på disse innbruddstyverier som syntes å ha en viss sammenheng med hverandre, og som måtte antas å bli drevet av flere erfarne innbruddstyver som benyttet bil under sine ekspedisjoner og ved sine innbrudd. Riksadvokaten besluttet derfor at tyverienes etterforskning skulde centraliseres under Oslo opdagelsespolitiet, og et par mann herfra tok straks fatt på etterforskningen, under samarbeide med de stedlige myndigheter. Ordren herom blev gitt de siste dager av september, men i de siste dager av september fant det sted et par innbrudd til, nemlig ett i en manufakturforretning i Mjøndalen og ett i Ådalsbruk Samvirkelag hvor det tilsammen blev stjålet for ca. 3300 kroner. Også på Lørenskog fant det den 28. september et innbrudd i en forretning, hvor det blev stjålet ca. 100 par sko og en del manufakturvarer for 1400 kroner.

Det siste store innbrudd i denne serie av forbrytelser fant sted den 11. oktober i Bærums Verks Handelsforening, hvor det blev stjålet manufakturvarer for ca. 2000 kroner. Her blev også foreningens pengeskap forsøkt sprengt med dynamitt. Det fant også for øvrig sted noen innbruddstyverier til i oktober måned, forøvret av den samme tyvegjeng, men det var forholdsvis mindre affærer, således et innbruddsforsøk på Sundvollen og ett i en garasje på Grorud, likesom det blev stjålet bilverktøi fra en bil på samme sted og gjort innbrudd i verktøikasser i Bærum og samtidig stjålet bensin fra veivesenet.

Opdagelsespolitiet i Oslo har arbeidet med saken siden de siste dager av september og har nu i disse dager avsluttet sin etterforskning. I alt har det været foretatt 11 arrestasjoner i saken, 9 menn og 2 kvinner. 6 er nu løslatt, mens de øvrige sitter i varetektfengsel. Det er stjålet til sammen for ca. 22.300 kroner, men en del av varene ved de store innbrudd i Bærum, på Raufoss, på Lørenskog m. v. er kommet til rette.

Ingrid får en dom på ett år og tre måneder for forbrytelser begått sammen med bilbanden. Bare to av de tiltalte dømmes - Ole Arthur Antonissen får samme straff som Ingrid. Da Antonissen rusler ut fengselsporten i januar 1935, bærer han fremtiden med seg i form av et manuskript, boken *Smuglere*. Han tar navnet Arthur Omre, og møter berømmelse og ære. Ingrid møter bare forakt.

Ingrid i vitneboksen

I mars 1934 er siktelsen klar mot de seks siste av tyvebanden. Nå er det Karl Grøn som blir siktet som hovedmannen bak de fleste innbruddene, mens de andre siktes for medvirkning. For tre av dem blir det lagt ned påstand om sikring når sakene kommer opp for Oslo byrett.

Har Grøtterud-banden stjålet for
22300 kroner?

Etterforskningen i den store tyverisak avsluttet.
Ingrid Grøtterud var bandens „dronning“.

Aftenposten er på plass 30. april 1934 med reporter og fotograf. Her fra aftenutgaven samme dag.

Saken blir behandlet under dommer Mohr. Aktor er advokat Brock-Utne. Det er fire forsvarere: advokat Rubach, overrettssaksfører Nagell Erichsen, Gulbrand Bergsjø og Reichborn-Kjennerud.

Det er innstevnet rundt 75 vitner, deriblant Ingrid som jo tilhørte banden. Det blir lagt frem flere kofferter i retten med innbruddsverktøy. Det er seks tiltalte, men tre er bare tiltalt for heleri, og får lov til foreløpig å forlate rettsalen. Blant disse Andreas Adamsen Roald, som sier at han ikke forstår hvorfor han i det hele tatt er her.

Karl Grøn hevder at han har vært utsatt for gemene beskyldninger. Han sier han kan bevise at han har vært helt andre steder da flere av innbruddene er begått. Han skyver all skyld over på Ingrid og Antonissen, og sier at de har utpekt ham for å redde sitt eget skinn. Han blir da gjort oppmerksom på at Ingrid jo også hadde fått dom for dette. Han svarer at han er klar over det, men hadde ikke hun fått skjøvet skylden over på ham, så hadde hun ikke fått sin dom i forhørsretten, men sittet her på samme tiltalebenk som ham. Selv om han kan bevise hvor han har vært, vil han ikke oppgi navnet på noen vitner, som da bare vil bli arrestert av politiet. Han får spørsmål om det er fordi han har bodd hos en av dem. Jo, svarer han, halve byen er jo arrestert i forbindelse med Grøtterud-affæren. Men hvorfor skulle Ingrid Grøtterud hevne seg? Han svarer da at han hadde advart Ivar Sundby mot å være sammen med henne.

Ivar Sundby sier at det ikke dreier seg om hevne. I Bærum hadde Antonissen ledet Grøn og ham under innbruddet, mens Ingrid bare hadde gått opp og ned i veien og ventet.

Grøn-Grøtterud-banden i byretten.

En meget omfattende serie av innbrudstyverier.

Ca. 75 vitner innstevnet.

Aftenposten, 30. april 1934.

Sundby innrømmer noen av innbruddene, men hevder at han og Grøn har vært på ei hytte i Nittedal ved noen av tilfellene. Det samme har Grøn sagt, mens de andre tiltalte nekter for å ha hatt noe med saken å gjøre.

Ingrid Grøtterud i vidneboxen

„Anthonisen ledet guttene ut på skråplanet.“

Deretter starter vitneførselen, og 2. mai vitner både Ingrid og Antonissen i retten. Første vitne er Ingrid, som trekker kåpen over hodet for ikke å bli fotografert. Administrator ber om alle fotografer forlater salen. Ingrid har fortsatt kåpen over hodet, og administrator vil vite hvorfor. Hun svarer at hun heller ikke vil bli tegnet. Da legger administrator ned forbud mot både tegning og fotografering i retten.

Ingrid opplyser at hun er forlovet med Ivar Sundby. Hun legger all skyld på Antonissen - det er han som var leder, og det er han som har lurt både Sundby og Grøn ut på skråplanet. Etter at hun har forklart seg om mange av innbruddene og hvem hun mener har vært med, stiller administrator et spørsmål til henne: Det har vært sagt at Deres forklaring er en hevsnakt overfor Grøn. Er dere uvenner?

Ingrid svarer: Ja, vi er bitre uvenner, men det har ikke farget mitt vitnemål. Grøn søkte stadig å få Sundby vekk fra meg. Jeg mente at Grøn og Antonissen var dårlig selskap for Sundby. Det jeg har sagt er sannheten om oss alle.

Karl Grøn hevder at Ingrids forklaring er skjære løgn. Administrator sier at prosedyren kan han overlate til forsvareren, som kan dette bedre. Olaf Kristiansen beskylder Ingrid for å fortelle eventyr, og da klubber administrator sterkt. Kristiansen forlanger at vitner som forteller sannheten blir innkalt, blant annet hans forlovede. Om henne sier Ingrid at hun lyver i alt hun sier. Advokat Rubach ønsker ikke å innkalle disse vitnene.

Onsdag 3. mai klokken 1030 starter prosedyren i saken, og dagen etter blir dommen avsagt. De tre som er tiltalt for heleri - Johan Svarstad, Erik Kristiansen og Andreas Adamsen Roald - blir alle frikjent. Karl Grøn får to år, Ivar Sundby ett år og tre måneder, og Olaf Kristiansen tre år og inntil fire års sikring. Dommen er enstemmig. Grøn og Kristiansen appellerer til lagmannsretten, mens Sundby vedtar.

Allerede 13. juni kommer saken opp for lagmannsretten. Her gjentar Grøn og Kristiansen i hovedsak alt de har sagt i Oslo byrett. Grøn hevder også at Ingrid hater ham fordi han ikke lot seg forføre.

Grøtterud-banden.

To av de bilende tyver
i lagmannsretten.

Ingrid Grøtterud halet Grøn,
fordi han ikke vide la seg
forføre

Aftenpostens aftennummer, 13. juni 1934.

Antonissen blir pånytt avhørt, og blir så irritert på statsadvokaten at han sier at denne selv burde sitte på Akershus - selv vil han bare bli ferdig med soningen, og så glemme hele saken. Lagmannen gir ham beskjed om at slike uttalelser vil han ikke tolerere i rettslokalene.

Lagretten samler interessen rundt Ingrid's vitnemål. Grøn hevder på spørsmål fra lagmannen at et par blå briller og en falsk bart som er funnet i kofferten hans, er plassert der av Ingrid. Han hevder at Ingrid eide og brukte barten når hun gjorde innbrudd.

Ingrid avviser sint denne beskyldningen. Hun har selv sett Grøn utstyre seg med de blå brillene og barten når han dro på sine nattlige tokter. Han pleide også å sverte øyenbryn og endre hårfasongen. Hun innrømmer nok en gang at hun og Grøn er uvenner, men hun ønsker ikke å skade ham, bare legge alle kort på bordet slik at hun kan begynne et nytt og bedre liv etter soning. Hun legger også til at det er forbrytergutta som har ødelagt henne.

Statsadvokaten irectsetter Ingrid, og ber henne om ikke prøve å pynte på seg selv ved å legge all skyld på de andre. Det er jo ikke første gang de er med på slikt, og dette med et nytt liv har vel de også bestemt seg til etter alle tidligere straffer. Ingrid svarer med overbevisning i stemmen: "Nei".

Dommen faller, og Karl Grøn får sin straff øket til tre år og seks måneder med fradrag av de 202 dagene han har sittet i varetekt. Einar Olaf Kristiansen får to år og seks måneder samt fire års sikring, men får fratrukket for 241 dager i varetekt.

Ingrid løslates - og arresteres igjen

Ingrid løslates i januar 1935, og det blir så stille om henne helt frem til september 1936. Da blir hun arrestert i Tønsberg som etterlyst for en rekke tyverier i Vestfold og Telemark. Kjæresten Harry Kristiansen, som nå kaller seg Østensen, blir også arrestert på jernbanestasjonen, og de blir begge sittende i arresten i Tønsberg. Aftenposten kaller henne nå gangsterkvinnen som har fartet landet rundt med forskjellige tyvebander helt siden hun var innblandet i Ådalsmordet.

Sammen med kjæresten Harry har hun vært ettersøkt av politiet i Skien, Sandefjord og Larvik etter at de hadde lett etter Anders Skrede, en annen forbryter. Politiet har antatt at de bodde i hytter og på setrer i Vestfolds skoger, men denne dagen våger de seg inn til Tønsberg der Harry skal plukke opp en koffert på jernbanestasjonen. Politiet er blitt tipset om at den innleverte kofferten kan være tyvegods, og har plassert ut vakter. Når Harry kommer, blir han arrestert, og like etter tar de Ingrid på en kafé i byen. Kofferten inneholder klær, sølvtøy, tobakk og sjokolade, alt fra forskjellige innbrudd.

Om ettermiddagen 23. september 1936 blir de overført til fengsel i Sandefjord. Saken skal behandles av politiet der. Harry, som kalles Reidar Østensen, blir 24. september fremstilt i forhørsretten, og får fengslingskjennelse frem til 31. oktober. De forteller i retten at de er forlovet, og ønsker å gifte seg med det første. Ingrid overføres til Larvik fengsel.

Aftenposten skriver 28. september at Ingrid's kjæreste, Ole Kristiansen eller Østensen som han kaller seg, nå har rømt fra Sandefjord hjelpéfengsel. Avisen har i løpet av en uke kalt ham Harry, Reidar og Ole. Hans rette navn er Ole Reidar Kristiansen, men han har skiftet til Østensen.

Det lyses til ekteskap 13. og 16. oktober 1936 mellom Ole Reidar Kristiansen Østensen og Inger Marie Olsen Grøtterud i Larvik, og de gifter seg like etter. Hans arbeidstitel er snekker, og han er bosatt i Rosthusgaten 2B i Sandefjord. Hun er stuepike og bosatt i Larvik. Han er født utenfor ekteskap 4. januar 1915 av foreldre fabrikkarbeider Harald Kristiansen (født 1893), bosatt i Krokstadelva, og piken Ingeborg Therese Olsen (født 1888), bosatt i Larvik.

Da rettsaken starter 7. januar 1937, skriver Aftenposten at dette er en av de største sakene som har vært oppe i Sandar herredsrett. Rettens administrator er sorenskriver Vigen. Aktor er

overrettsakfører Nils Bugge fra Larvik, og forsvarer for begge er en overrettsakfører fra Sandefjord, P. Irgens Odberg.

Sogneprest Aarseth og frue fra Larvik kommer kjørende i bil sammen med Ingrid til retts-saken - de har tatt seg av Ingrid. Ole Reidar Østensen, som sitter i Sandefjord hjelpefengsel, er også ankommet rettslokalet.

Det er rundt tyve forskjellige tiltalepunkter mot ekteparet, tyverier begått blant annet i Oslo, Bestum, Kongsberg, Larvik, Sandar og Skien. Det er innkalt fem vitner. Ingrid er tiltalt for heleri siden det er ikke bevist at hun har deltatt i tyveriene. De nyligte sitter nå ved siden av hverandre og starter en godlynt hviskende samtale, da de ikke har sett hverandre siden de giftet seg. Ole Reidar erklærer seg skyldig i alle tiltalepunkter så nær som to, mens Ingrid erklærer seg uskyldig i alle. Etter rettsforhandlingene blir Ingrid dømt til ti måneders fengsel. Ole Reidar får ett år og tre måneder, men fra dette trekkes 108 dager i varetekt.

Ingrids helse er nå så dårlig at hun kort etter dommen får bo i privat forpleining hos en familie i Larvik. Hun ønsker å bli et bedre menneske, og søker derfor om benådning som blir innvilget i juli 1937. Hun heter nå Ingrid Østensen.

Epilog

Det kan se ut til at Ingrid nå har skikket seg vel, da hennes navn forsvinner fra media med denne siste saken. Vi har her møtt ei ulykksalig jente som vokste opp med en far som påvirket henne i negativ forstand. Mens hun sonet for udåden i Ådal, kan det se ut til at hun kom i kontakt med flere av farens kaliber. Hun har sikkert vært et midtpunkt i gjengene på grunn av sin fortid.

Når en leser seg gjennom den ene rettsaken etter den andre, virker det som om hun bare har spilt biroller i disse, selv om det er blitt brukt overskrifter som Bandens dronning, Gangsterkvinnen, Grøterudbanden, og Ingrid Grøterud i spissen for bilende forbyrterkompani. Mange husket nok også at Aftenposten hadde plassert henne blant *forbyrterverdens store*.

Allikevel, og til tross for alle harde karakteristikk av Ingrid, virker det for artikkelforfatteren som om hun bare var en brikke i spillet. Hun spilte hele tiden på sin uskyld, og tok sin straff. Kanskje var hun en god strateg i rettsakene, og kanskje snakket hun sant. Vi vil vel aldri få vite den hele og store sannheten, men en ting er sikkert: Hun var i en tiårsperiode en av Norges mest etterlyste personer,

og hun var nok en av dem som var mest i media, denne lille lyse vevre damen som var født i Hof i Vestfold, og tråkket sine barnesko i fattigslige kår i Ådalen.

Hvem var Ole Olsen Grøterud?

Ole ble født 12. oktober 1883 på Grøterud i Ådal av foreldre Ole Thorsen Grøterud (f. 1850) og Berte Marie Pedersdatter (1847-1907). Ifølge etterlysningen var Ole født 28. oktober, men dette er feil.

Ved rettsaken mot Ole sies det at moren Berte Marie var av taterslekt. Hun var kommet til Grøterud og jobbet der da sønnen på gården var blitt forelsket og giftet seg med taterjenta. Ole Thorsens far hadde likt dette dårlig, og overlatt gården til nest eldste sønn.

Ole Grøterud skal ha arvet sinnet sitt etter moren. Han ble gift 21. august 1910 med Inga Marie Martinsdatter, født 13. mai 1891 i Hof i Vestfold, av foreldre Martin Mathiasen (f. 1864) og Inger Olea Hansdatter (f. 1864).

Ole Grøterud var barn nummer seks i en barneflokk på åtte. Med Inga Marie fikk han fem barn mellom 1910 og 1927, og de bodde i ei fattigslig stue i nærheten av Ole Flekkeruds hus. Familien mottok 14 kroner uken av fattigvesenet, og det var lite å leve av.

To dager i uken må vi gå sultne, klaget Ole. Han var skogsarbeider, men hadde sjelden arbeid. Det var lite å få, og dessuten hadde han dårlig rykte i bygda. Han var kjent som en farlig og kranglevoren mann. Tidligere hadde han truet fattigtilsynsmannen i bygda, da denne anviste arbeid i stedet for trygd. Dette fikk han hundre kroner i bot for.

Ole hadde lett for å trekke kniven når han ble truet, og hadde flere knivslagsmål på samvittigheten. Fem år før drapet hadde han skutt etter en Arvid Nygaard på en basar i Viken i Ådal. Revolveren klikket, og det reddet trolig mannens liv.

Naboene var redd Ole Grøterud. I stua hans vanket det både mordere og annet dårlig folk. Selveste lensmannsmorderen, Anton Svensson, eller Östa-Linas pojk, som han kalte seg, var en nær venn av Ole. Han hadde besøkt Ole før drapene på lensmennene Aalde og Solumsmoen i 1926 ved Vågård i Ådal (nå Ringerike). Anton Svensson ble omringet i Aremark etter en lang og intens jakt, men politiet fikk ham ikke levende. Både Ingrid og Ole skal ha sørget dypt da de fikk vite om hans død.

To år var gått siden Östa-Linas pojk brukte den siste patronen på seg selv. Ole var nå selv

blitt morder, men jakten på ham skulle ikke vare like lenge.

Ole slapp til slutt ut av fengslet, og var ved minst en anledning tilbake i Ådal. Artikkelforfatterens mor, Lovise Elsrud f. Stenseth (1933-2009), husker at Anna Rundhaug kom hjem til

hennes foreldre, sannsynligvis rundt 1955, og fortalte at nå er han Ole Grøterud på besøk hos han Birger Dalen (1903-1956).

Selv nærmere tretti år etter drapet ble det nok oppfattet som litt skremmende at denne mannen var tilbake i bygda.

Kilder

Aftenposten, diverse utgaver 1928-1937 (artikkelen bygger hovedsakelig på disse avisreferatene).
Nordlands avis, diverse artikler.

Den Norske Rigtidende

Tirsdag 11. juli 1837

Christiania den 10de Juli,

Den første Dampbaad, Den første Dampbaad, der er bygget i Norge, gik af Stabelen igaar. Det er nemlig den lille Dampbaad, der er bygget i Hønefossen for Grev Wedel, Kjøbmændene J. F. Thorne og Langes Regning, og hvortil Bankstokken lagdes ifjor Sommer. Denne Dampbaad, der er bestemt til at beseile Tyrifjorden og Holtsfjorden, og slæbe Prammer med Trælast ned og Fragtgoods tilbage, er ikke meget stor, kun beregnet paa et Maskinerie af 10 Hestes Kraft, men den er net og hensigtsmæssig bygget.

At Skroget til denne Dampbaad er bygget her i Norge er just ikke saa mærkeligt; men at der er bygget et Dampfartøi, bestemt til at beseile en av vore Indsøer, er glædeligt at berette, thi herved er det første Stød givet til en saare gavnlig og ønskelig Udvidelse af Landets indre Communication. Lignende Foretagender ere ogsaa som bekendt i Verk paa et Par andre Indsøer.

Det var igaar en sand Festdag paa det ret smukt beliggende Brug Hønefossen. En Deel Reisende fra Christiania og Drammen kom derop, og fra Nabobygderne samlede sig en Mængde Mennesker, og endnu flere Reisende

havde sikkerlig indfundet sig, naar det havde været noget mere bekendt, at Dampbaaden skulde gaae af Stapeln igaar. Veiret var overmaade smukt, virkelig en deilig Sommerdag; Elvebredderne og de nærliggende høiere Steder vare opfyldte med et Par Tusinde Mennesker, og da Alting var arrangeret, gled den lille nette Dampbaad omtrent Kl. 2 om Eftermiddagen rask ned i Vandet, hvorpaa det Norske Flag heisedes ombord, og Skibet blev døbt «Kong Ring» efter Ringerigets af Sagaerne bekendte Konge.

En af Entreprenøerne havde foranstaltet et festligt Maaltid i Landhandler Glatvedts Gaard, hvortil Adskillige af de Reisende bleve inviterede, og hvor der gik muntert og lystigt til. Ved Middagsmaaltidet udbragtes Skaaler for Entreprenøerne, for den nye Dampbaad, for Hs. Maj. Kongen, for Drammens Bye og Flere, hvorhos en i Anledning af Dagen forfattet Sang blev afsungen. Om Eftermiddagen var der arrangeret Musik og den tilstedeværende Almue forlystede sig med Dands i det Frie, og om Aftenen afbrændtes et Fyrværkerie.

Merknader

DS *Kong Ring* ble 9. juli 1837 sjøsatt på Storelva ved Tippen. Dampmaskinen var laget ved Motala Werkstads Aktie-Bolag i Sverige, men viste seg snart å være for svak for tømmertransporten. Båten ble derfor sendt til opphogging etter ti års tid. Allerede i 1839 var den blitt erstattet i tømmerdriften av DS *Kong Halfdan*, som også hadde dampmaskin fra Motala. Heller ikke denne båten ble regnet som særlig driftssikker.

Min grandtante Marie Eriksen

Tvillingene Berthe Marie og Olaf ble født 17. juni 1880 på gården Solberg (Slottet) på Tyrstrand av foreldre Maren Elise Olsdatter Fægri og Eiel Eriksen. I en søskenflokk på ti hvor min bestefar Erik var eldst, var Berthe Marie nummer seks i ungeflokken.

av Else Marie Eriksen

Oldefaren min, Eiel, vokste opp i Vestfossen, der hans far Erich Erichsen var knyttet til haugianerbedriften Ekers Papirfabrik. Dette preget nok ungeflokkens liv, vil jeg tro. Rundt 1850 ble det vanskelige kår på papirfabrikken, så Erich tok med seg kona Else og de fire ungene til Hønefoss, der han i 1856 fikk jobb som møller ved Arne-mannsmøllen. Han løste også handelsbrev, og ble handelsborger av Hønefoss.

Oldefar Eiel jobbet også en stund på Arne-mannsmøllen, men etter endt militærtjeneste ble jobben hans besatt av en annen person. Han dro da til Tyrstrand og fikk jobb på Skjærdalen bruk, først som bokholder under sin onkel, bruksforvalter Lars Eriksen. Etter onkelens død overtok han bruksforvalterstillingen. Jeg er blitt fortalt at han var en streng, men også en jovial mann, og veldig opptatt av læring. Ungeflokken gikk på bruksskolen, men han var også veldig bestemt på at de skulle lære å lese før det begynte på skolen.

Oldemoren min, Maren Elise Olsdatter Fægri, vokste opp på Snakketangen, helt nede ved Tyrifjordens bredd. I folketellingen 1865 var Elise tjenestepike på gården Solberg, der også Eiel bodde. Han var *logerende saugarbeider* på den tiden, og gårdens eier var onkelen, bruksforvalter Lars Eriksen. Her oppsto det "søt musikk", og 20. september 1868 giftet de seg i Hole kirke. De bosatte seg på gården, og her ble alle ungene født.

Oldemors foreldre og søsken emigrerte til Amerika i 1864. Hennes nærmeste familie her i landet var derfor tanten og onkelen på gården Haga, der moren hennes, Anne Haga, kom fra. Annes søster Marthe giftet seg forøvrig med Anders Jonassen Røsholm, men døde allerede i 1841 av slag.

Inn i Frelsesarméen

Jeg har forsøkt å "rote litt" i livet til tante Marie. Selv husker jeg henne som en rolig og

Ungdomsbilde av tante Marie, fotografert av Joh. B. Carlsen i Kristiania.

fin dame som kom på besøk til bestemor, dog sto det alltid en eim av respekt rundt henne.

Tante Marie ble innvidd som frelsesarmésoldat i Hønefoss Korps, hun forble ugift og viet hele sitt liv til arméen. Jeg siterer litt fra nekrologene hennes fra Frelsesarméen:

Marie Eriksen kom som slumkadett en vakker mai-dag i 1908 til barnekrybben og slumstasjonen i Munkedamsveien 19, Oslo. Lys og lykkelig var hun, og voksen og vel utdannet tok hun fatt på oppgavene som ventet henne. Barn var hun vant med som kompanileder i søndagsskolen på Hønefoss. Hun kom fra et godt, kristent hjem og var selv sterk i sin tro på Gud, ydmyk og selvfornektende.

Som ferdigutdannet slumsøster i 1910 fikk hun sin første ordre om å dra til Hønefoss for å opprette slumstasjon ved Viul. Bakgrunnen var at direktør Bommen ved Viul tresliperi hadde stor interesse for slumsøstrenes oppfrende arbeide for de fattigste av de fattige, og mest hjelpelause av de hjelpelause. Han henvendte seg da til hovedkvarteret for Frelsesarméen i Oslo og ba om hjelp. De sendte tante Marie, som på den tiden var prøveløytnant, for å hjelpe til i arbeiderboligene på Viul. Her var det mye fattigdom og sykdom, og det ble tantes oppgave å forsøke å gjøre noe med det.

Det viste seg at arbeidsfeltet var stort, og 6. januar 1910 sendte Frelsesarméen søknad til Norderhov og Hønefoss kommuner om de sammen ville stille en leilighet til disposisjon som bolig for arméens slumsøstre. I skrevet heter det: "Hensikten er å åpne en sentralstasjon hvorfra 3 à 4 slumsøstre skal kunne virke til hjelp for fattige arbeidshjem under sykdom og lignende i Hønefoss og omliggende distrikter". Slumsøstrene fikk en leilighet på tre rom og kjøkken i Hønefoss Handelsforenings lokaler.

Familiebilde fra bruksbestyrerboligen i Skjærdalen i slutten av 1890-årene. Mine oldeførelde, Eiel og Elise Eriksen, sitter i annen rekke sammen med tante Marie. Barna i første rekke er Else, Hanna, Harald og Einar. I bakerste rekke ser vi sønnene Håkon, Adolf, Olaf, Erik og Ole Anton. Erik er min farfar, som i 1900 startet Hønefoss Verktøyfabrikk.

Norderhov kommune betalte halvparten av husleien og løyvde også en del til utstyr. Dette ble starten på slumstasjonen i Hønefoss. Senere flyttet den til Lagesens gate der den var til 1939, da den fikk eget hus i Ullerålsгатen 3.

Mye flytting

Tante Marie var i Hønefoss til 1911 da hun ble forflyttet til Oslo, og var på forskjellige slumstasjoner. På dette tidspunktet var hun blitt løytnant i arméén. Hun hjalp blant annet til i arméens hus i Smalgangen 16. Her tok de hånd om unge piker som kom flyttende til Oslo slik at de kunne varme seg, for siden å bli sendt hjem.

Året 1915 ble hun sendt til Vardø hvor hun var plassert på "Gamlehjemmet Kvælsol". Hvor lenge hun var der og hvor hun bodde vet jeg ikke. Gamlehjemmet var innredet i den gamle kirkegården i Værksgata 4. Jeg bare vet at familien fortalte at da hun kom tilbake til Hønefoss etter oppholdet der, var hun skranten og veldig tynn. Hun har fortalt at de spiste suppe, og for å få litt fett i suppa skylte de smørtallerkenen i suppekjelen.

Hun kom tilbake til Hønefoss i 1926, og var her fra april til oktober 1928. Fra 1928 var hun

ved Midnattsmisjonen i Oslo som leder, og i 1933 kom hun til Hasleheimen industrijhem i Oslo. Fra 1936 arbeidet hun ved Piperviken slum- og husvilleherberge fra februar til juli. Hennes siste lederordre var ved pensjonatet Heimen, også det i Oslo.

I løpet av hennes 32 år i Frelsesarméén oppnådde hun graden major, og hun var utplassert på 35 steder i Norge, fra Vardø i nord til Kristiansand i sør.

Jeg siterer nok en gang fra nekrologen:

Særlig må dog nevnes hennes arbeide i Smalgangen 16 og husvilleherberget Grønland 27 hvor hele hennes sjel gikk op i å hjelpe sine ulykkelige med-søstre. Rørende var det når disse klynges sig om henne som deres talsmann både for Gud og mennesker. Hun var velsett ved sine besøk i fengsler, hvor hun møtte alle med sitt lyse, vennlige sinn og sitt varme medfølende hjerte.

Tante Marie ble pensjonert 1. august 1940. Da hun kom tilbake til Hønefoss, meldte hun seg for å høre om det var noe hun kunne gjøre i korpset. En av oppgavene ble da søndagsskolen, hvor hun hadde bibelklasse. I tillegg var hun besøkssersjant og besøkte mange hjem.

I uniform.

Ved julegryta på toget i Hønefoss.

Dette fortsatte hun med til hun ble så skrøpelig at hun ikke orket mer.

Mange historier

Et par historier har blitt fortalt av familien, den ene fra en niese som bodde på Nordsiden:

Ungene i gata brukte Hellebakken som akebakke på vinteren. En dag vi lekte der så jeg tante Marie på toppen av Hellebakken på spark, hvor hun satt seg på sparken og akte ned bakken. Ja, hvordan hun klarte det uten å kollidere med ungene eller et gjerde er en gåte. Tante Marie var i full uniform med den velkjente skinnlua på hodet der hun fór nedover bakken. Dette gjorde et sterkt inntrykk på oss ungene.

En annen historie er at hun på lønningsdager dro rundt på byens mørke skjenkesteder og ba mennene om å komme seg hjem til familien sin med lønningsposen, ikke sitte der og drikke den opp. Jeg formelig ser denne myndige damen i uniform entre Fønix i Storgaten...

Og så er det en historie fra den gangen hun arbeidet i Smalgangen på Grønland. Her hjalp hun blant annet jenter som var kommet i uløkka med å få barnefedrene til å ta ansvar:

En nevø av henne var i lære og bodde på den tiden i Oslo. Han var en dag på besøk hos tanten sin, og var nok noe mer veldresset enn de som bodde i strøket der. Da han kom ut igjen hørte han en slengbemerkning: Nå har'a jammen tatt han også... Etter det ble han litt mer velsett i det strøket...

Selv husker jeg henne best fra julaften hvor hun alltid kom til formiddagsmølje. Hun ba for maten, spiste sin tallerken, tok en kaffekopp og smakte selvsagt på bestemors herlige julekaker. Etter det takket hun for seg og gikk tilbake til slumsøstrenes julegryte. Ved et par anledninger var også bestemor og jeg på juletreffet i Frelsesarméen, og det var stor stas å hilse på tante der.

Et overskuddsmenneske

Hun må ha levd et spennende og innholdsrikt liv, sett mye av Norge og landets mørke sider under den harde mellomkrigstiden, men med ufortømet styrke og tro på "Vårherre" jobbet hun med stor glede videre. Hun var et fantastisk menneske som aldri "dyttet sin tro" på andre, men ba for oss alle.

Tante Marie døde 12. oktober 1953, og er gravlagt på kirkegården her i byen. Gravstenen hennes står fortsatt på kirkegården, og jeg besøker den en gang imellom og minnes henne. Hun var ikke den som "prakket på" oss barna sin tro, hun hadde alltid et smil og vennlige ord til oss "rabbagastene". Jeg er stolt over å bære hennes navn videre...

En stor takk til kommandør Thorleif Gulliksen ved Frelsesarméens hovedkontor for tante Marias karrierekort og nekrolog fra Falken. Bildene er utlånt av Frøydun Fagervold.

Kilder

Norderhov kommune. Det kommunale sjølstyre 1837-1937-1945. Utgitt av Norderhov kommune (Oslo 1948).

To gamle dokumenter om Bjørnstad i Hole

Biskopen i Oslo og Hamar stift hadde i eldre tid eierinteresser i gårder på Ringerike. Bispestolens eldre brev er nylig lagt ut digitalt, og her finner vi to dokumenter som berører en av stiftsgårdene i Hole, Bjørnstad i Steinsfjordingen.

av Sten Høyendahl

Det eldste dokumentet gjelder en tvist i 1591 om jordstykket Vekkern, men er nokså kortfattet. Det andre er fra en rettssak i 1604 om fiskevannet Verpen,¹ og her er referatet svært omfattende med mange vitneprov av gamle mennesker. Vi får dermed personopplysninger om flere bønder på Ringerike i en kildefattig tid, helt ned mot begynnelsen av 1500-tallet.

Mann mot mann

Søren Hverven, lensmann i Norderhov, hadde stevnet flere vitner til åstedsbefaring 31. august 1591 på jordstykket Vekkern, og Peder Knudssøn, fogd over Hadeland og Ringerike, var til stede. Som lagrettemenn møtte Aaste Hønen, Engebret Oppen, Torkel Veme, Narve Ask, Ole Frok og Anders Li, alle fra Norderhov hovedsogn. De skulle avgjøre om Vekkern lå under Bjørnstad eller til grensegården Rå i Norderhovsbygda. Den ikke ukjente biskop Jens Nielssøn hadde på denne tiden Bjørnstad i hevd.

Mikkel Sjursen på Rå mente at Vekkern lå under hans gård, men hadde ingen skriftlige bevis på dette, og kunne heller ikke føre vitneprov. Ole Olsen Bjørnstad lot syv vitner framføre i retten. Borger Vaker, Jon Stein, Torkel Hårum, Per Råen, Erik Bjørke, Bjørn Sjørvoll og Knut Gile erklærte enstemmig at Vekkern alltid hadde tilhørt Bjørnstad. Ut fra dette ble det avsagt dom for at Vekkern skulle ligge under Bjørnstad.

Ole Olsen Bjørnstad hadde satt sitt segl under hyllingen av kong Christian IV i 1591.² Ole står fortsatt som bruker på Bjørnstad i land-

¹ Statsarkivet i Oslo, Oslo stiftsdireksjon, benefisert gods, div. protokoller nr 1: Bispestolens dokumenter (1584-1612), dokument 4 og 18 - se vedlegg 1 og 2.

² Alle segl under hyllingsdokumentene for kong Christian IV i 1591 og prins Christian i 1610 er gjengitt i boken *Segltegninger 1591 og 1610*.

Ole Olsen Bjørnstads segl fra kongehyllingen 1591.

skatten 1620,³ og Ragnhild, som var der ifølge bygningsskatten 1622, kan ha vært hans enke. Så sent som i 1661 ble Ole omtalt i en rettssak om Vekkern. Gamle Gudbrand Frok i Norderhov og holeværingen Halvor Mikkelsen Løken, sønn av Mikkel Rå, husket godt uvennskapet mellom Ole Bjørnstad og Mikkel. Ole hadde kastet taket av ei smie som Mikkel hadde bygd på en teig under Rå, og hadde dessuten lagt to bråter på Vekkern. Halvor Mikkelsen kunne også fortelle at Ole hadde bygd ei stue der ved brønnen.⁴

Mikkel Rå er nevnt flere ganger i kildene fra begynnelsen av 1600-tallet, og hans segl står i jordeboken 1616 med initialene M S.⁵ Farsnavnet har til nå vært ukjent, men det skal altså være Sjursen. Vi kjenner fra andre kilder flere av de eldste oppsitterne på Rå: Esten 1528, Ole 1557, Arne 1560 og Halvor 1561.⁶

³ Landskatt og bygningsskatt for Ringerike befinner seg i Riksarkivet (NRA), Rentekammeret (RK), lensregnskap Akershus (lensr. Akh.) len: Hadelands fogderi (1612-14), Buskerud og Ringerike (BR) fogderi (1618-1626) og Buskerud fogderi (1627-1635).

⁴ Statsarkivet på Kongsberg, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, tingbok I-3, fol. 75a-b (dato).

⁵ NRA, RK, lensr. Akh. len, BR fogderi, jordebok I. mai 1616-1. mai 1617.

⁶ Følgende årstall i artikkelteksten viser til skattematriser for Ringerike: Gjengjerdene 1514, skattematantall 1528 (gjengitt i *Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede*), samt lensregnskapsbøker 1557-58 og 1560-61 (gjengitt i *Norske Lensregnskapsbøker 1548-67*).

Bjørnstad i Steinsfjeringen. Foto: Sten Høyendahl.

Vitner og lagrettemenn - hvem var de?

Vitnene i saken var utvilsomt kommet til skjels år og alder, men går vi til landskatten 1612, finner vi bare Jon Stein i Hole, som da satt på Søndre Stein. De øvrige var avgått ved døden, eller hadde oppgitt gården til fordel for andre.

Vitnet Bjørn Sjørvoll i Norderhov er kjent fra før - han er oppført som en av to sageiere i jordeboken av 1595.⁷ Borger Vaker var allerede i 1579 blitt tiltalt for ulovlig jakt og for å ha vært motvillig på tinget,⁸ men utover dette kan han ikke sees i kildene, og det er ikke mulig å fastslå hvilken av Vaker-gårdene i Norderhovsbygda han brukte.

Vitnene Torkel Hårum i Hole, Erik Bjørke (i Steinsfjeringen?) og Knut Gile i Norderhov er ukjente, og ingen av dem er nevnt i landskatten 1612. Per Råen kan ha hørt hjemme på Råen i Modum, såfremt dette da ikke er en skriftlig variant av Rå i Norderhov.

Av lagrettemennene i 1591 hadde Aaste Kjellsen på Vestre Hønen og Engebret Anstensen Oppen samme år satt sine segl under kongehyllingen. Om Narve Gundersen Ask har vi tidligere merket oss at han var lagrettemann i 1606,⁹ men vi ser nå at han allerede i 1591 brukte Ask.

Torkel Veme var noen dager tidligere blitt stevnet av Aase Gulsvik i Flå til å høre vitneprov 28. august på Granavollen tingstue i Gran, tre dager før rettsmøtet på Vekkern, og det er det eneste vi ellers vet om ham.¹⁰ Hans segl er ikke tydelig nok til at vi kan fastslå farsnavn-initialen med sikkerhet. Torkel satt ikke lenger på gården i 1612.

Ole Frok (utydelig segl) og Anders Li (med seglinitialene AT) er helt ukjente personer som ikke sees i landskatten 1612. Lensmannen Søren Olsen Hverven er derimot nevnt i en rekke dokumenter fra denne tiden, det tidligste av 28. februar 1573.¹¹

Om fiskevannet Verpen

Den andre rettssaken fant sted 3. august 1604 ved et fiskevann nedenfor Trøgstad i Norderhov. Her var magister Anders Bentssøn, Jens Nielssøns etterfølger, og hans landbonde Ole Olsen Bjørnstad blitt stevnet til å møte fogden Peder Knudssøn på stattholderens befaling - Trøgstad var kongens eiendom. Anders Bentssøn brukte helst tittelen superintendent. Ting-skriver var Laurids Tordssøn, og som lagrettemenn hadde Auen Hønen, Harald Auren og

⁷ NRA, RK, lensr. Akh. len, Hadelands fogderi, jordebok 1595.

⁸ Nils Stub, s. 206.

⁹ Oslo lagtingsprotokoll, prot. II, 21. januar 1609, s. 55.

¹⁰ NRA, utrykt diplom av 22. august 1591, Voll i Flå, orig. på papir med påtrykte segl.

¹¹ NRA, Oslo bispestol, Norderhov prestearkiv, utrykt diplom av 28. februar 1573, Norderhov, orig. på papir med merker etter seks papirsegl.

Anders Klekken fra Haug annekts møtt sammen med ni bønder fra Hadeland.

Peder Knudssøn hevdet at fiskevannet i lang tid uten lov og dom var blitt brukt av folket på Bjørnstad, og at det egentlig lå under Trøgstad. Han ønsket derfor å føre vitner om eiendomsforholdene.

Hans Vestern i Haug hadde hørt sin mor fortelle at hun mer enn seksti år tidligere tjente for Knut Trøgstad, og Knut hadde da brukt fiskevannet Verpen nedenfor Trøgstad. På den tiden kalte de det Trøgstadverpen.

Frans Skøyen i Haug gjenga ordene til sin far, Jon Tanberg i Norderhov. Jons godfar Simen hadde bodd på Bjørnstad, og på den tiden lå vannet til Trøgstad. En gang da biskopen var på besøk, måtte Simen bare beklage at det ikke lå noe fiskeri til gården. Oppsitteren på Trøgstad var ikke mann for å bruke fiskevannet, hadde Simen hevdet, og da sa biskopen klart fra om at vannet skulle legges til Bjørnstad og senere gå tilbake til Trøgstad.

Anders Hvervens avdøde hustru var i sin tid blitt oppfostret av kanniken Jakob i Oslo, som hadde vært med biskopen da fiskevannet ble lagt under Bjørnstad. Amund Berg hadde hørt svigerfaren si at vannet lå under Trøgstad.

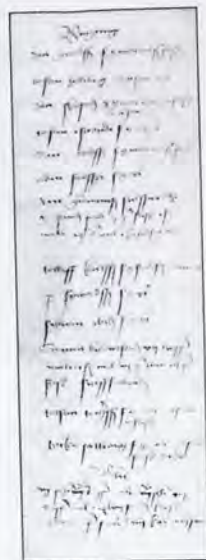
Gamle Torkel Rud kunne huske Helge på Trøgstad og Greger på Bjørnstad, og det skulle ha vært mer enn seksti år siden. Han hadde hørt Helge be Greger om lov til å ta fisk i Verpen, men Greger hadde sagt nei, det som kommer med lov kommer så gjerne med kalling - hva han nå mente med det. Får jeg ikke kaste not i Verpen, hadde Helge Trøgstad sagt, så skal heller ikke du beholde den umaken for meg. Greger Bjørnstad svarte: Det kan du tale med min husbond om, og ikke med meg.

Gudbrand Evensen hadde hørt gamle Knut Skaugstad i Haug fortelle at hans mor hadde tjent på Trøgstad, og da hadde hun vært med og kastet not i Verpen.

Dom avsies

Peder Knudssøn hevdet at vitneprovener innebar at fiskevannet med alle rettigheter lå til Trøgstad, og dette grenset da også til Trøgstads eiendeler. Derimot var det *mange mandz eyer* mellom vannet og Bjørnstad i Steinsfjerdingsgen. Han ba nå om at dom ble avsagt i saken.

Jesper Jenssøn møtte som fullmektig på superintendentens vegne. Ikke uventet mente han at vannet med alle rettigheter lå til Bjørnstad, og var blitt brukt som sameie. Han framla nå et provsbrev datert Norderhov kirkegård

Gjengjerdning 1514 for Ringerike.

20. september 1590. Den daværende lensmannen Søren Hverven hadde den gang spurt allmuen om et fiskevann en liten fjerdingsvei fra Hverven, men ingen hadde hørt annet enn at dette lå til Bjørnstad under sameie. Ingen hadde heller hørt noen protestere på dette før Bjørn Trøgstad hadde gjort krav på vannet.

Peder Knudssøn stilte seg tvilende til dette, og påpekte at hverken Trøgstad eller vannet Verpen var nevnt i 1590-brevet. Det var heller ikke tatt ed av vitnene den gangen, og ingen motpart var blitt stevnet.

Retten uttalte at provsbrevet fra 1590 var i strid med loven, og la i kjennelsen vekt på at Bjørnstad lå så langt som en halv mils vei fra vannet. Trøgstads eiendeler gikk derimot ned til vannet, som heretter skulle brukes av Trøgstad alene, med mindre bispestolen kunne framlegge bedre bevis.

Hva rettssaken forteller

I saken fra 1604 får vi mange personopplysninger. Om brukerne på Bjørnstad vet vi fra tidligere at Simen var her i 1514 og 1528. Simen var Jon Tanbergs godfar, vel hans bestefar, noe som tidsmessig stemmer godt når vi vet at Jon bare er nevnt en gang tidligere i kildene, som lagrettemann i 1573. At Frans Skøyen var sønn av Jon Tanberg, er kjent fra før.¹²

Torkel Rud kunne huske Greger som bodde på Bjørnstad rundt 1540, og lå i strid med

¹² Høyendahl (2009), s.4-9.

Helge Trøgstad om fiskevannet. Greger kan ha vært Simens etterfølger på Bjørnstad. Greger er et sjeldent navn på Ringerike, men i Hole har vi en Greger både på Søre Frøysshov og Ullern mellom 1612 og 1632, muligens samme mann som brukte to gårder¹³ - og som kanskje er etterkommer av mannen på Bjørnstad?

På Trøgstad har vi tidligere hatt kjennskap til Aslak 1528, Helge 1557 og Erik som er nevnt i jordeboken 1599. Vi hører nå at en Knut skal ha brukt Trøgstad i 1540-årene, da han også fisket i Verpen. Helge sies å ha vært på Trøgstad allerede rundt 1540, da han ble nektet av Greger Bjørnstad å bruke vannet, men ettersom han også var her i 1557, var Knut her trolig før ham. Vi må regne med at de eldgamle vitnenes tidsangivelser kan ha vært noe omtrentlige.

Bjørn Trøgstad hadde villet ta tilbake fiskevannet før 1590, og vi vet at han senere flyttet til Veholt som grenset til Tyrstrand. Simen Veholt fortalte i 1633 at han og faren, som da bodde på Trøgstad, førti år tidligere hadde møtt sognepresten i Korsdalen.¹⁴ Bjørn må da allerede rundt 1590 ha vært i anseelig alder.

Hvem var vitnene i 1604?

Av de seks vitnene hadde Frans Skøyen og Anders Hverven i 1610 forseglet hyllingsdokumentet til prins Christian. Frans hadde et gammeldags segl med FRANS IONSON i rundskrift, mens Anders Hverven hadde initialene AO - i de aller fleste tilfellene står farsnavninitialen O for Olsen. Man bør likevel være litt forsiktig her, da enkelte segl for Ringerike i 1610 kan ha vært satt på feil plass. Anders satt på Hverven senest i 1599, og hadde etter eget utsagn vært gift med fosterdatteren til kanniken Jakob i Oslo.

Hans Vesterns mor hadde tjent i 1540-årene på Trøgstad, og selv var han trolig født midt på 1500-tallet. Han var fortsatt på Søndre Vestern i 1614. Amund Berg hørte hjemme på Vestre Berg i Haug, der han satt i 1599, og i 1613 betalte han førstebyggel av gården - vi ser da at han heter Amund Halvorsen.¹⁵

Torkel Rud må ha vært eldgammel i 1604, og vi finner ham da heller ikke i 1612. Mest trolig har han holdt til på en av Rud-gårdene i Hole. Gudbrand Evensen, det siste vitnet, er

Segl fra hyllingen av prins Christian i 1610: Frans Jon- sen Skøyen (øverst), og sannsynligvis Anders Hverven.

umulig å etterspore, og mannen han fortalte om, Knut Skaugstad, er ikke nevnt i andre kilder. Knut har trolig brukt en av Skaugstad-gårdene i Haug i annen halvdel av 1500-tallet.

Tingskriver og lagrettemenn

Tingskriveren Laurids Tordsson har vi før bare støtt på en gang, da han sommeren 1608 nevnes på Oslo lagting angående en tidligere sak.¹⁶ Han praktiserte altså allerede i 1604 på Ringerike. Fra senest 1612 var han sorenskriver på Hadeland.

Av de tre lokale lagrettemennene, alle fra Haug, er Auen Torgersen Hønen godt kjent fra flere artikler i *Hringariki*.¹⁷ Han nevnes allerede 27. juni 1578 i Niels Stubs optegnelser fra Oslo lagting i forbindelse med arv i Hønen.¹⁸

Harald Gudbrandsen Auren og Anders Klekken (med seglinitialene AT) er nevnt i 1612, men er ikke registrert i tidligere kilde-materiale. Harald Auren var en mann med mye jordegods som drev sin gård til ut i 1630-årene, og Anders var fortsatt på Vestre Klekken i 1623 - av odelsjordeboken 1615 for Hadelands fogderi ser vi at han eide 5 lispund i Vekkern.

Godt gjemt!

Disse to brevene fra 1591 og 1604 har i alle år ligget godt gjemt, åpenbart på de innerste hyl-lene i Statsarkivet i Oslo. Ingen lokale forskere har tidligere hatt kjennskap til disse brevene, og dermed er de heller ikke hensyntatt ved utarbeidelsen av de relativt ferske bygdebøkene for Hole.

¹³ Høyendahl (2012), s. 8.

¹⁴ Høyendahl (2008), s. 27.

¹⁵ NRA, RK, lensr. Akh. len, Hadelands fogderi, fogde-regnskap 1613.

¹⁶ Oslo lagtingsprotokoll, prot. II, 30. juni 1608, s. 29.

¹⁷ Se bl. a. Solberg og Høyendahl (2008), s. 74-75.

¹⁸ Nils Stub, s. 179.

Litteratur

- Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Hole bygdebok*, bind 2 (2002). Utgitt av Hole kommune.
- Høyendahl, Sten: Et bortgjemt tingreferat om Nedre Svarstad på Røyse. *Hringariki* nr 1/2012, s. 4-9.
- Høyendahl, Sten: Frans Jonsen Skøyen i Haug og Jon Tanberg i Norderhov. *Hringariki* nr 1/2009, s. 4-9.
- Høyendahl, Sten: Var bøndene på Hønen i Norderhov av Dyre Sevaldssons ætt? *Hringariki* nr 1/2008, s. 25-35.
- Solberg, Thorleif og Sten Høyendahl: Et feiltolket segl fra 1588. *Hringariki* nr 2/2008, s. 74-75.

Trykte kilder

- Nils Stubs Optegnelsesbøger fra Oslo Lagthing 1572-80*. Ny avfotografert utgave. Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institutt (Oslo 1982). Opprinnelig utgitt 1895 i Kristiania.
- Norske Lensrekneskapsbøker 1548-67. Rekneskap for Akershus len 1557-58*, bind I (Oslo 1937), og *Rekneskap for Akershus len 1560-61*, bind II (Oslo 1940). Utgjevne av Riksarkivet.
- Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede (1520-1570)*, fjerde bind (Christiania 1906). Udgivne for Det Norske historiske Kildeskriftfond.
- Oslo lagtingsprotokoll nr II-VII 1608-1616* (Oslo 1987). Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institutt.
- Segltegninger fra hyllingene i Norge 1591 og 1610*. Utgitt av Norsk Sleksthistorisk Forening (Oslo 2010).

Vedlegg 1

Kiendnis wij Efftrskreffne Oste Hönen, Engelbrett Oppenn, Torckill Wemme, Narffue Ask, Oluff Frog och Anders Lij Suorne Laugretthismennndt paa Ringerige, och Giör witterligt for alle y Thette wortt obnebreff adt Anno 1591 den 31 dag Augustj wore wij paa rettens wegne Thillkræffde aff Erlig Mannndt Söffrenn Huerffuen Konng Maiest Lenmsmannndt Sammestedz, Offuuererendnis Erlig och wel-lact mannndt Peder Knudsenn Konng Maiets fougitt off' Halannndz fougderi, att grannske och forfare, om en Jordepartt wed naffn Eckren Liggenndis Synder fraa en gaardt heder Raa, och den Mannnd som nu Sider paa Raa ved naffn Mickell Siuorsen wille kalde för^{ne} Jordepartt wnder Raa: Tha Effrdj adt Oluff Oluffsen Som nu Boer paa Biörnstadt kom fram med skillige proff och widne som waar Börger Wager, Joen Steenn, Torckill Horrim, Peder Raaenn Erick Biercke, Biörn Siuruoldt och Knud Guijle, Huilcke för^{ne} dannemend vidnede, att för^{ne} Jordepartt Eckren, som Oluff Biörnstad och Mickell Raa Tretter om, Haff' aff Arilldzthid Litt wnder Biörnstad, Som Hederlig och Höylerdmandt Mester Jenns Niellsenn Bisp offr Oslo och Hammers Stickther nu aff Konng Maiest wdi Heffd haffuer, och Mickell Raa för^{ne} Haffde Huercken proff eller Breffue, Huor medt hannnd kunde Beuse Eckren att skulle Ligge thill Raa, da Haffr wy Saa faarefunditt, att nu med Thette wortt obnebreff thill dömmen forskreffne Jordepartt Eckren att skulle Ligge wnder för^{ne} Biörnstad Indthill saa Lenng, att paa den Anden Side framkommer skielligere proff och Breffue, Huor med ehr then lougligenn kannnd her fra-vinde Att Som y Sannndhed er som forskreffuit Trycker wy woris Signeter nenden wnder Thette wortt obnebreff, som skreffuit er paa Nörderhoff Aar och dag vt supra

Vedlegg 2

Oudenn Hönenn, Harald Ourenn, Anders Kleckenn Erick Vang, Siuord Grefftgeff, Tharald Hougthuedt, Aarstenn Horgenn, Olluff Helmenn, Iffuer Klöffstadt Rolff Hualleby ---- --atla Och Anders Gamme, Eidtzuorne Laugrettismennndt, paa Hadeland och Ringerige, Kiendiß och giör witterligt for alle, at Anno 1604 then 3° Augusti, vore wij vedt dett fische vattenn, som Ligger Nedenn for Trygstadt paa för^{ne} Ringerige, Lougligen thillneffnde, epther den gode mand Erlig og velbyrdige Jörgenn Friiß Norgis Rigin Stadtholdr voris gunstige Öffrighed hans schrifftelige och Aluorlige befalning, Och effther som Kong: Maytz fougitt Offuer Hadelandz fougderid erlig og welacht: mand Peder Knudt-Bentsbönn, Superintendent Offuer Opslo och Hammers Stichter, hans fuldmechtige velacht: Jesper Jensbönn, Saauell som och Olluff Biörnstadt paa forskreffne Ringerige for same fische wandt, huilckett hand menthe, att Endog dett nu vj Langsommelig thid, haffr veridit fuld och brugt ved Biörn-

124

Sien dit wij Efftschreffne Ole Sone, Euythorst Sponne, Stordil
 wenne, Hartho Aft, Oluff Fryg Ole Anders Lij Sone
 Langensjemeinde paa Ringving, Ole Lijre witevige for alle
 ij 37ere wote obndreff abt Amm, 1 9 ge Den 31 Dag August
 wote wij paa vatters wegus stilledreffte aff Lijre manns
 Goffrom Hjerfften Lomng Maick Lomromands Sammelods,
 offinderevendi Ole Lijre Ole wotter manns yder Lomrom
 Lomng Maick Gungje ofte Holamsj Gungje, att grambs of
 Gungje, om en Jordpave wot waffte Lijrens Lijromdis Gungje
 fraa en gungje Lijre Ra, Ole den Mann som en Gungje paa
 Ra wot waffte Mikoll Gungje wille kalle for Jordpave
 wender Ra: Stga Efftsi abt Oluff Oluffrom som en Noer paa
 Dierupade som fraa wot stillige prest og wided som wote
 Dinger wongu, Jom Sone, Stordil Horvum, yder Rantem Gungje
 Dierde, Dierum Gungje og Lijre gungje, wotter for Dammend
 wided, att for Jordpave Lijrens som Oluff Dierupade og Mikoll
 Ra wotter om, Gungje aff Dierupade Lijre wender Dierupade som
 hoder og Lijre wotter Maick Jom Mikoll som Bisp ofte Ole
 og Hamrom Gungje in aff Lomng Maick wot Lijre Gungje,
 og Mikoll wot stillige Lijre wender prest eller Dierupade, Lijrens
 Gungje Lijre Dierupade att stille Lijre wotter. En Gungje
 wij som farrindis, att en wot stillige wotter stillige
 farrindis Jordpave Lijrens att stille Lijre wender for Dierupade
 Jundist, som Lomng, att paa den anden Side fraa Lomrom stillige
 prest og Dierupade, Lijrens wotter for den langigene Lomng for fra wotter
 Ole som i Gungje er som farrindis Gungje wij wote Gungje
 wender wotter stillige wotter, som Gungje er paa wotter
 Gungje Ra og Dag of Supra

Åstedsbefaringen 31. august 1591 på jordstykket Vekkern.

nestadt alt hid Indhill, Att dett dog forvden Laug och domb schall verre kommen fra Kong: Maytz
 gaard for^{ne} Thrygstad, och bör att Lige wed m: alle rethe. Huorpaa hand fremlagde diße effterschreff-
 ne prouffue, som varre Hans Vestrenn, Frands Skoddenn, Anders Huerffuenn, Amund Berg, Thorckill
 Rudt, Och Gulbrand EffuennsBönn, Huilckenn alle frem ginge, giorde deris fuldkommenn Bogger eidt
 effther Lougenn, Och saaledis der om hermede som effterfølger.

Först Prouffuede Hans Vestren sin Moders Ord, at hun vell mere End 60 Aar forleden siden thiende enn hed Knudt som bode paa Trygstadt, Da Brugte for^{ne} Knudt Verpenn Neden for Trygstadtz Eyer, och paa denn thidt kallidt dj dett Trygstad Verpidt,

Dernest Prouffuede Frandtz Skoddenn, sin faders Jonn Tonnsbergs Ord, Aff denn thidt hans gofader Simenn Boede paa Biörnestad, daa kom Vandett i fra Thyrgstadt, Thj att Bispenn paa Hamer som vdj de dage Raade for Biörnestad, Och Ligesaa for Thyrgstad, hand kom thill Simenn Biörnestad, Och giestidt hann: da haffde samme Simenn beklagit sig for Bispenn, At hand Icke haffde fisch thill hann:, Och iche heller hand haffde Nogen fiskeriet hill gaarden, Da haffde Bispenn Spurt hann:, Om hand viste Nogen fische Lunder som hand kunde hielpe hannem medt, Jo haffde Simenn suaridt, der Ligger itt fischevand thill enn gaard heder Thyrgstadt, Och denn som Sider paa gaardenn er icke mand thill att følge dett, da vnthe Bispenn forskreff^{ne} Simenn Biörnestad samme vatten, med saadann forord, att Naar Thyrstad kom sig forre Saa skulle och vandet Leggis der vnder igienn.

For dett thredie prouffuede Anders Huerffuen, sin Affgangne hustruis Ord, at der var en Canich vdj Byenn ved Naffn her Jacob, som haffde Opfostridth samme hans hustru, for^{ne} Canich haffde veridt m: Byspenn, först thid wandet bleff lagt vnder Biörnestad, Desligeste hermede Amund Berg sinn verfaders Ord at hand hörde hann: sige, Att ther Laa itt fische vand vnder Thyrgstad, Och er der fra kommen. Thorckill Rudt prouffuede att hand Selff kand mindis, att der Boede en Mand paa for^{ne} Trygstadt hed Hellgie, Och denn Mand som Boede paa Biörnestad hed Gregar, som er vell mere End 60 Aar forleden sidenn, da hörde hand, att den Hellge Trygstadt, Bad och Begierede aff Gregar Biörnestad, at hand maatte drage paa Werpenn, Och faa sig enn gange Ludt, Gregar sagde Strax Ney derthill. Thj sagde hand dett som kommer med Loffue det kommer saa gjerne med kalding. Ney suarede Helgie Indthidt kalder ieg dett, ieg er Enn blye mand. Suarede Gregar Imist haffr ieg hört om dig. Ja sagde Helge. Maa iegh icke kaste, da schall du icke heller Beholde dett wmagitt for mig, da sagde Gregar, der kand du thalle min hosbonde thill Om, och iche mig. Wdj Ligemaade prouffuede Gulbrand Effuendsbönn, effther en gammell mand hed Knudt Skougstadt, Samme Knudt haffde sagt att hans mod^r thiente paa Thyrgstad, da haffde hun verit med, och kastidt m: Noed thill Thyrgstad, y Vandet der Nedenn vnder, Effther saadann prouff och skiellrige windiðbyrd, Menthe bemelthe Peder Knudsbönn, forskreffne fischevand med alle rethe att Ligge thill Thyrgstad, Besynderlig effterdj Trygstad marck och Eyer. Löber rett neder vdj vandett. Och icke Biörnestad bör att haffue nogen Lodt heller Anpart dervdj, som huercken haffr sine Eeyer, eller wdveyer derthill, Men findið mange mandz eyer, Emellum Biörnestad och Trygstad verpenn, Huorfore hand var begierendis at vij effther vellbemellthe gode mandz, Stadtholderens schriftelige befallning, deeß Leylighed grandgiffuelige schulle forfare, Och vden all videre forhobbning der paa giffue Enn endelige domb, saa frempt wij derfor icke videre ville staa hann: paa høybe^{ne} Kong: Maytz vegne thill rettis.

Thill huilckenn saadan forskreffne Peder Knudsböns thilltalle, och Angiffuende att suare, Möete vdj rette forskreffne Jesper Jenbönn, paa sin kiere hoßbondið Bemelthe Mester Anders Bentböns vegne, Och Olluff Biörnestad Bispens Landbonde, som vandit och Verpen, vnder Gardenn hid Indthill, vdj sin thid brugt haffr, Och Samptligenn icke beneckthe kunde, att den gaard Biörnestad Jo Ligger Nogitt derfra, Saa att Gaardbens Eyer icke Löber Neder thill forskreffne Vand, dog menthe dj dett Ligeuell att ligge vnder Biörnestad m: alle rette, Och haffr veridt fuld och brugt der vnder for Samb Affgangne Biörn Trygstad hand dett begynte, Och derpaa fremlagde itt proffs breff Vnder Sex mandz Att Söffrenn Huerffuen den thidt var Kongens Lenßmand, haffde thillsputt Menige mand, som samme dag kircken sögt haffde, Om itt fische vand som ligger ved Huerffuenn, en liden fierding weigs deralle mand, den Ene m: den Anden, At dj Aldrig haffde hört, eller Vist Andet, At Jo Samme Vand haffr liggidt vnder Biörnestad vnder Sambleyer, Och icke heller Nogen haffde hört att Nogen haffde paa huilckenn der paaklagitt, och ville haffue dett fra Biörnestad, med mere samme Breffs Indehold: Och Solig heffd W:amagitt vdj saa Langsommelig thid, effther forskreffne breffs Indhold, altid haffr liggidt vnder Biörnestad, Saa att Bisperne som samme gaard vdj heffd och forsuar haffr hafftt, den Ene effther den Anden, Althid haffr fuld vandett vnder gaardenn Indthill denne thid, At derfor icke nogen nu, schulle Lade sig vnderstaa och fordriste att dömme dett der fra i Nogen maade.

Rektangelkart 1827. Statens kartverk.

Derthill suarede for^{ne} Peder Knudßönn, att forskreffne prouffs breff, som Biörnstad manden, vdj saa maader om fischevatten forhuerffuitt hafr, det icke att verre saa Louglige thagidt heller vdgifffuitt som dett sig burde Saa att det kand komme Kong: Maytz. Gaard Thyrgstad heller deeß vnderliggende fische Lunder thill nogen hinder eller affbreck. Efftherdj Trygstad, eller Trygstad Verpen Icke findis benefnd vdj samme breff, Och ey heller findis proffuene Suorrenn, eller Nogen vedrpart at verre der thill kaldit och thillstefndt som det sig effther Lougen och kongelige Mandater och rette Bör, Satte derfor vdj Alle rette, Om Kong: Maytz icke saavell Anger fischeried som gaardenn for^{ne} Trygstad, Efftherdj dett Ligger der Rett neden vndr, saa att Thyrgstad Land och eyer Löver vdj vandett, att derfor Thyrgstad mandenn bör alt følge dett vnder Kongens gaard, saa Lenge dett med Nöigachtige Breffue, Och bedre beschieuing bliffuer der Lougligenn fra vundenn, m: flere Ord denn: derom Emellum forløbe. Tha Effther thillthalle Giensuar och den slags Leylighed, Och Effther de prouff och vidnißbyrd som der om for oß vdj rette er fört Saa Och effterdj vy grangiffueligenn hafr forfarett den Leylighed, att forskreffne gaard Biörnstad Ligger vell en halff Mill fra Vandett, Saa att ther er mange Mandz Eyer der Emellum, Disligest Och effterdj forskreffne prouffs breff findis att verre thagen Imod Lougenn, Och Salig höyglöfflig Ihukommelse, höygbörne förste Koning Frederich den Anden hans Breff och Mandat, huilckett er Daterit Anno 1582, Och Indeholder, att Ingen prouff heller vitne maa thagis offuer Nogen heller vdj Nogen sager, Vnderthagen Vederpartenn er der Lougligen thillstefndt. Disligeste Indeholder Norgis Loug vdj Landz leye: 67 Capt: att huer schall hafrue Fischerii for sine færder, Effter som verrit hafr Aff fordum thidt, Med mindre att det er fravundett m: Lougenn. I thenne Om Elff eller Beck Rinder Igiennem Bye Och er der fische vdj daa fische dj paa baade sider thill halffströmmis efftersom dj Eyer Jord thill, m: mere samme Capitell viitlöffteligenn der om formelder, Saa effterdj forskreffne verp och fischevattenn Ligger Neden vnder for Trygstad, Och Trygstad Jord och Eyer löber Och ligger fra Gaarden och Allt Neder y Vandet Och icke kand beuißis m: Louglig domme att verre der fra Vundenn och Vnder Biörnstad. Kunde vy derforre icke finde dett for, att ligge Vnder Biörnstad, Ey heller Biörnstad Mandenn att hafrue Nogen rett att Bruge hellerfiske vdj samme verp, Men dett att Ligge thill Kong: Maytz gaard for^{ne} Trygstad Allene, Saa at Trygstad mandenn som nuder (?), heller her efftherkommend Worder, schall frelselige følge bruge och beholde samme fischeverp, vnder Thyrgstad saaviid som hans Land och Leyemaall sig vdstrecker, Och Lougen hann: dett thillholdr, Emedens och all saaLenge forskreffne proffue Staar vid deris fuld-macht, Och der om findis bedre Breffue heller Videre Beuißning. Huormed dett kand hann: fravindis m: Lougenn.

Thill ydermere vydnißbyrd att saa vdj sandhed er hafr vy thrygtt voris Zignetter her Neden Vndr, Och Deeß thill viidere bekræftning, att saaledis her Om aff forskreffne 12 mend er forfundett och Affsagt som forberört er, Dett Vittner Jekh Lauritz Thordsßönn thingschriffuer Mett mitt Zignett vdj Ligemaade vndertrygt Actum Anno die et Loco ut Supra.

Dom emellem Biörnstad och Thrögstad om en Fiskeuandt,

Langs Lerbergseterveien på Holleia i 1920-årene

Turene med far på Holleia var alltid koselige, og for en liten gutt ofte spennende. Som regel var målet Lerbergsetra, og det er en slik tur jeg vil forsøke å gjengi her. Dette er jo lenge før bilen ble allemannseie, og i alle fall var det en helt absurd tanke at den noen gang ville bli brukt som framkomst- og transportmiddel i våre skoger.

av Jacob Torkil Lerberg

Turen startet med å finne frem den gamle slitte ryggsekken. Nista besto ofte av spekeflesk og egg. Smørøskja som var ganske stor, ble ofte delt mellom hjemmekjernet smør og hjemmelaget pultost. Foregikk turen i den tiden det var lov å jakte, hadde far ofte hagla med seg. Da var første problem å komme gjennom gårdsplassen på Øvre Lerberg uten å møte et kvinnfolk med forkle. Det var intet godt tegn med hensyn til jakten. Veien gikk videre oppover mot åsgarden. Når vi passerte det såkalte Kyrumsli, var det til å finne et skikkelig kjeppemne, ofte spikket av hassel, som det vokste mye av akkurat der.

Vi passerte Steinveien med Steinhytta, med skyteskår, visstnok satt opp av militære langt

Anne Berit Lerberg (født 1953) forteller at hennes far, Jacob Torkil Lerberg, leste inn denne historien på bånd sent i 1995, bare noen måneder før han døde av kreft. Hun har selv skrevet av lydbåndet.

Jacob Torkil Lerberg var i sitt voksne liv salgsrepresentant for Kefas i Hønefoss, og senere for Bergene Sjokoladefabrikk. Han var født i 1919 på Nedre Lerberg av foreldre Thorvald Martinsen Lerberg (1874-1956) og Anna Margrethe, født Aabel. Han hadde ikke ringeriksmålet lenger da han talte inn dette båndet, men brukte likevel noen dialektord. Ellers sier han tydelig Missmuberja der det på kartet står Møssmørberget, like sør for setra.

Thorvald Lerberg overtok Nedre Lerberg ved Ask i slutten av 1890-årene. Hans slekt hadde eid gården siden 1741, da hans farfars farfars far, Asle Trulsen Bersund i Adalen, kjøpte den og lot sønnene Truls og Anders overta.

Seterdriften på Lerbergsetra varte i første omgang til rundt 1910, men 2. juni 1927 skriver Ringerikes Blad at Ask Småbrukerlag nå hadde ordnet seg med eierne, og at det igjen ville bli igangsatt seterdrift.

Lerbergsetra er første gang nevnt i 1708. Det gamle seterhuset ble revet for mange år siden.

Thorvald Lerberg. Foto i privat eie.

tilbake i tiden. Til øvelsesbruk selvfølgelig, men det kunne også sette fantasien i sving hos en guttunge.

Når de tyngste og verste bakkene var unnagjort, kom vi til Løytnantsdammen. Dette navnet har bekken fått etter løytnant Jens Pål Gram, som var eier av Ask gods og som senere ble general, en dyktig skiløper, jeger og friluftsmann.

Ved Løytnantsdammen var det som regel en liten pause. Det var godt og kaldt vann der, og hadde far sett seg råd til en flaske portvin til seterturen, blandet han litt i kaldt vann. Jeg hadde ofte med en boks med Tomtens bruspulver, som smakte godt blandet i det kalde vannet.

Litt lenger oppover i veien kom vi til Bjørnerangel, en stor, såkalt offerstein, og den måtte vi alltid kaste en kvist eller kjepp oppå, en gammel skikk fra den tiden det var seterbruk på Lerbergsetra. Hadde en ofret til Bjørnerangel, var en sikker på god rømme når en kom frem. Seterdriften var slutt før min tid, men skikken ble holdt i hevd helt til bilen inntok skogene våre, og den gamle seterveien ble mindre aktuell.

Etter en stund nærmet vi oss Aklangen, som vi tilnærmet regnet halvveis til Lerbergsetra. Hadde vi god tid og var nærmest ute på kosetur, tok vi en lang pause her. Hadde vi fiskesnøre med, var det å finne et høvelig fiskestangsemne. Så satt vi da på berget, små-

Lerbergsetra. Tegning av Harald Wibe. Fra *Ringerike* (1936).

pratet og håpet på så mange abbor at vi fikk til en panne da vi kom frem til setra.

Et stykke innenfor Aklangen kom vi til Missmuberja, og her var det om å gjøre å finne avtrykk av en bjønnelabb. Noen avskallinger i berget hadde form som en bjønnelabb, og dette var jo spennende for en guttunge. Far viste meg dette da jeg var liten, og det har festet seg i minnet, når jeg nå på mine eldre dager en sjelden gang passerer Missmuberja, ser jeg alltid etter bjønnelabbene.

Noe lenger fremme skiller Askseterveien og Lerbergseterveien lag, og da vet jeg at det ikke er langt igjen til setra. Jeg var ikke store karen da jeg fikk lov til å følge far på setersti, og det siste stykket kunne ofte føles langt, men ved å skimte skigarden og delvis Lerbergsetervollen, og til slutt selve setra, det overskygget all trett-het i små støle bein. Så var det å hente vann i tjennet, få fyr på peisen og ovnen, og fram med nista. Jeg har tidligere nevnt hva vi hadde med oss til niste, men vil dvele litt ved selve måltidet ved seterbordet foran peisen. Koselig lun stemning, der vi spikket spekemat med tolleknivene, og med hjemmebak flatbrød, og smurt tykt lag med hjemmekjernet smør. Så til slutt pultost med masse godt smør, og disse små måltidene med far ved seterbordet glemmer jeg aldri. Far var alltid i godt humør da, og fortalte mye mer om forskjellige ting enn når vi var hjemme i bygda.

Var det vårtur vi var ute på, så var det alltid fuglelivet som interesserte. Ingen steder spiller vel måltrosten finere og kraftigere enn i Kølåstøhaugen. En stille vårveld på setertrammen med isen på tjennet i oppløsning og måltrosten i godlag, er minner som aldri viskes ut.

Etter en kjølig vårveld ute var det koselig å komme inn til lun peisvarme. Snart ség trett-

Jacob Torkil Lerberg på eldre dager. Foto i privat eie.

heten innover oss begge, men før vi krøp opp i "fanten", en lang dobbelt køye langs hele veggen høyt oppe, stappet far alltid ovnen full av ved for å holde "ørn" utover natta, som han sa.

Far var svært opptatt av å ha det varmt på setra. Det var koselig å ligge trøtt og avslappet og glytte til lysskjæret fra ovnsprekken. Det hendte også at en mus vimset rundt i lysskjæret, på jakt etter en brødsrule eller lignende.

På en slik tur til Lerbergsetra ble det også en anledning til å lye på fuggern, helst orrhane på Storåsmyra. Da måtte vi opp mens det enda var mørkt, for vi måtte være på plass på leiken før det ble lyst. Vanligvis gikk turen til Storåsmyra. En stor opplevelse å se orrhanens voldsomme parringskamp. Som sagt, en egen trolsk stemning over Storåsmyra en slik vårmorgen, ikke minst skiftningen i lyset fra mørkt til de første solstråler bryter fram. En kunne skimte både tusser og troll i en slik gryende dag.

Gravsteinen på gårdsplassen i Hårumsbyen

Under arbeid på Ner-Nigarden Hårum i Steinsfjordingen våren 2016 ble en gravstein avdekket på gårdsplassen. Den hadde ligget under jorden i mange år, og innskriften var derfor ikke skadet av sur nedbør. Sara Hurum, står det med flott meislet skrift, og hun døde i mai 1859, 30 år gammel. Hvem var Sara Hurum, og hvorfor ligger denne steinen her?

av Sten Høyendahl

Det var slett ikke vanskelig å finne Sara. I bygdehistorien for Hole leser vi at Sara Madsdatter (1829-1859) var gift med Anders Alvsen, eier av Ner-Nigarden. Hun fikk i sitt korte liv to døtre med Anders: Dorthea (f. 1855) og Sofie (f. 1858). Vi merker oss at Anders' navn ikke står på gravsteinen.

Sara var født 3. oktober 1829 på Sørum, og foreldrene var Mads Olsen og Gunhild Dorthea Hansdatter. Mads var allerede da eier av Vestre By på Røyse, og familien flyttet da også dit kort etter. Sara ble konfirmert 6. oktober 1844, og hennes kristendoms-kunnskap og flid var *Udmærket god*.

Hun ble viet 15. desember 1853 i Hole til Anders Alvsen, som var fjorten år eldre. Etter to barnefødsler døde hun 27. mai 1859 - dødsårsaken er ikke angitt i kirkeboken,

En gammel slekt

Anders Alvsens slekt hadde sittet på Ner-Nigarden siden hovedgården Midt-Hårum ble delt i 1690, og stamfaren var Alv, som allerede i 1599 brukte Midt-Hårum. Anders var bare 44 år gammel da Sara døde, og giftet seg aldri igjen. Den eldste datteren, Dorthea (f. 1855), ble gift med Thorstein Sexe fra Hardanger, som senere overtok Ner-Nigarden. Familien Sexe står fortsatt som eiere av gården, og nedstammer altså direkte fra Sara som døde i 1859.

Det er en flott og kostbar gravstein som nå er avdekket - og hvorfor har den havnet på gårdsplassen i Ner-Nigarden? I mangel av kunnskap og kildemateriale må man bare prøve å gjette.

Steinen er etter all sannsynlighet nedsatt på Hole kirkegård i 1859. Ved Anders' død i 1882 kan steinen være tatt ned for å sette på hans

Gravsteinen på Ner-Nigarden Hårum i Hole.
Foto: Sten Høyendahl. Se også bladets forside.

Anders Alvsen. Foto fra Hole bygdebok.

navn - og så er dette av en eller annen grunn ikke blitt gjennomført.

Det kan selvsagt også være at en ny gravstein er nedsatt på kirkegården i 1882, der både Anders og Saras navn er påført - en stein som senere er fjernet. Likevel - det høres lite sannsynlig. Steinen fra 1859 er stor og kostbar, og med god plass til å påføre Anders' navn under Saras. Noe eksakt svar på dette vil vi nok aldri få.

Ner-Nigarden Hårum i 1930-årene. Foto fra Hole bygdebok.

Ringeriges Ugeblad.

14. februar 1845

Hønenfos, den 12te Februar.

En Mand i Sognedalen, der for kort Tid siden kjørte med Læs over Isen paa en Indsø, blev pludselig standset af en Flok Ulve, af hvilke den ene Ulv stillede sig foran Hesten og lod til at ville angribe. Manden, der til sit Forsvar havde medtaget en Bøsse, lagde an med sin Modstander, men klikkede, hvorved Dyret dog ikke lod sig forskrække. Fra Bagtroppen kom nu atter en Ulv frem og stillede sig nær ved den førstnævnte ligesom til Medhjælp, idet Bonden omsider fik Skuddet til at gaa af, ved hvilket han fældte den ene og saarede den anden af Ulvene, som ogsaa senere blev forfulgt og funden.

Der er i det Heele - saavidt bekjendt - fældet 8 Ulve paa Ringerige i indeværende Vinter, hvilket Antal dog synes ubetydeligt i Forhold til den Mængde Ulve, som have viist sig der. Ole Soelberg eller Gjermundboe i Hougs Annex skal i Begyndelsen af Vinteren have seet 26 a 27 i en Flok af disse ligesaa vakkre som skadelige Rovdyr, og man fortæller, at Skydsdregene i Sognedalen have været nødte til at reise med dragen Sabel for at frie sig fra dem.

Ulvegaarde synes under saadanne Omstændigheder at kunne være nyttige; men vi savne

aldeles saadanne Indretninger, uagtet vi her paa Stedet have flere Mænd, der interessere sig for Ulvefangst. Aarsagen hertil maa formodes at være de med deslige Foretagender forbundne betydelige Udgifter, medens Fangsten er usikker. Den hos os bestemte Præmie for Rovdyrfangst er ogsaa alt for ubetydelig og staaer ikke i Forhold til, hvad der udbetales for saadan Daad i Sverrig, hvor den lovbestemte Præmie ved Overenskomster er betydelig forøget. Saaledes f. Ex. gives i Skarabergs Lehn som Præmie for at fange eller skyde en Bjørn 30 Rdlr. og for Ulv 18 Rdlr., i Westmanland for en Ulv 31 Rdlr.; ja "Stora Kopparbergs Sognemænd" have endog under visse Betingelser tilbudt som Præmie for voxen Bjørn 100 Rdlr.

Efter et nylig bekjendtgjort Forslag til Lov om denne Gjenstand og om Vildtets Fredning skulde ogsaa her den lovbestemte Præmie for Rovdyrfangst forøges noget; men den foreslaaede Forøgelse er for ubetydelig til at have den tilsigtede Virkning, dersom ikke Kommune-Repræsentationerne skulde bevilge et Tillæg, hvorpaa man nylig har seet et Exempel offentliggjort.

Hvem var Hans Larsen Bye fra Hole som kom til Ålesund?

I de digitaliserte folketellingene hender det at man støter på kjente navn der man slett ikke forventer å finne dem. Som da jeg helt tilfeldig kom over den delvis fattigunderstøttede enkemannen Hans Larsen Bye, som i 1875 bodde hos sin sønn Ole Hansen Bye i Kipervika i Ålesund. Hans skulle være født 1783 i Hole, mens sønnen var født 1829 i Skoger utenfor Drammen.

av Sten Høyendahl

Selv har jeg bodd noen år på Vestre By på Røyse, og kjenner godt By-gårdenes historie. Dette navnet var likevel helt ukjent for meg, og ingen Hans Larsen er født i Hole i 1780-årene. Hvordan kan dette henge sammen?

Født i 1790!

Forklaringen fant jeg helt tilfeldig da jeg lette i kirkebøkene for Hole etter en vigsel. Tredje juledag 1816 inngikk Hans Larsen Bye-eie ekteskap med Christense Ellingsdatter Hungerholt, og i februar 1817, da de bodde på en plass under Mo på Røyse, fikk de sønnen Lars. Deres alder var ikke oppgitt, så slik sett var jeg like langt, men så fant jeg dem i kirkebokens avgangsliste for 1819. Hans kalte seg nå Hans Larsen Bye og var 29 år gammel, mens Christense var 25. De hadde tenkt seg til Lier.

1819 minus 29 utgjør fødselsåret 1790, så Hans var altså ikke fullt så gammel som han ga seg ut for oppe på Sunnmøre. Og da gikk det lettere å finne dåpen: 18. juli 1790, Berte Hansdatters sønn Hans utenfor ekteskap med Lars Endresen Berg. Det framgår ikke av kirkeboken hvor Berte bodde, men alle fadderne var fra Helgeland og Kjernet. I 1801 bodde mor og barn på en plass under Vestre Sørum, og den ugifte Berte, da 49 år gammel, livnærte seg med håndarbeid. De er ikke nevnt i bygdebøkene for Hole, og var utvilsomt blant de fattigste i lokalsamfunnet.

En Berte Hansdatter Gomneseie ble begravet 28. oktober 1804 i Hole, og dette er sannsynligvis Hans Larsens mor, som i 1801 var den eneste i Hole i passende aldersgruppe med dette navnet. Vi har en Berte Hansdatter døpt 13. august 1752 i Hole av foreldre Hans Olsen og Lisbet på et sted kalt Plassen - fadderne var

fra Borgen og Kjellerberget under By. Om dette er rett person er usikkert.

En svikefull barnefar

Lars Endresen Berg, Hans Larsens far, hadde helt andre planer enn å gifte seg med den gravide Berte Hansdatter. Tredje juledag 1790, fem måneder etter at Hans var født, inngikk han ekteskap med Marte Evensdatter Borgen. Da de 28. september 1794 hadde datteren Anne til dåpen, bodde de på Koksrud, og ved sønnen Eriks dåp 8. januar 1797 på en plass under By. Ifølge folketellingen 1801 var de husmannsfolk ved jord under By, men det er ukjent hvilken plass de brukte. Lars kalles feilaktig Andersen og sier seg 42 år gammel, og Marte Evensdatter 40 år. De har barna Anne (6) og Erik (2) - Erik ble døpt 16. desember 1798, mens hans to år eldre bror med samme navn ble begravet 6. juli 1797.

Lars Endresen døde 10. november 1825, angitt 75 år gammel. Han var fortsatt husmann under By, og hadde vel vært her helt siden 1797. Hans uekte sønn Hans Larsen bodde jo på en plass under By da han giftet seg i 1816, og flyttet muligens hjem til faren etter morens død noen år tidligere.

Lars Endresen var født rundt 1759, men ingen ved dette navnet kan sees døpt i Hole eller Norderhov.

En husmannsslekt på Elstangen

Om det er mye usikkerhet om Hans Larsens slekt, er forholdene glassklare for kona Christense Ellingsdatters vedkommende - hun var av en slekt som i flere generasjoner hadde brukt plassen Elstangen under Rørvika på Utstranda. Hun var døpt 29. januar 1792, eldste datter av Elling Christensen og Kirstine Andersdatter. Foreldrene var etter alt å dømme svært fattige, ettersom vi i 1801 finner Christense som åtteårig pleiedatter hos Gudbrand Christensen Dæli på Røyse.

Christenses slekt kan tas rett ut av bygdeboka for Hole, femte bind, s. 277-79, men selv er hun feilaktig oppført der som død som barn. Anders Christensen, opprinnelig sønn på Rørvika, var den første kjente husmannen på Elstangen, og det ble skiftet etter ham i 1737. Linjen ned til Christense går slik:

Anders Christensen Elstangen (ca 1673-1737)
 g. Abelone Toresdatter (ca 1666-1723)
 |
 Christen Andersen Elstangen (ca 1696-1743)
 g. Aase Nilsdatter (ca 1695-1771)
 |
 Anders Christensen Elstangen (1729-1799)
 g. Marte Andersdatter
 |
 Kirstine Andersdatter (f. 1771)
 g. Elling Christensen Elstangen (f. ca 1760)
 |
 g. Christense Ellingsdatter (f. 1792)

Ut i verden

Fattiggutten Hans Larsen hadde ingen annen tilknytning til sitt slektsnavn enn at han hadde bodd på en plass under By da han giftet seg. Det var slett ikke vanlig den gangen at arbeidsfolk tok gårdsnavn som slektsnavn.

Noen spor etter Hans og Christense har jeg ikke funnet i Lier, men i 1820 meldte de innflytting til Bragernes, og da var ikke sønnen Lars med. Han var trolig død, men begravelsen sees ikke innført i kirkebøkene for Lier, Bragernes eller Hole. Hans og Christense var først husmannsfolk på Moensbråten som kjøpmann Vølner eide, og der fikk de datteren Berte Kirstine samme år. Allerede i 1822 hadde de flyttet til Konnerudkollen i Skoger, der de bodde en tid. De fikk ytterligere tre barn på Kollen.

Enke og enkemann - på hver sin kant

Sønnen Andreas overtok gården Holmen ved Hellum på Modum. I 1865 bodde moren Christense sammen med dem som legdslem. Hun er oppført som enke, og det vet vi jo er feil, men det må bety at ektefellene har skilt lag, og at Hans Larsen har reist alene til Ålesund.

Christense bor fortsatt på Holmen hos Andreas i 1875, og kalles stadig enke - det er hun også oppført som da hun dør 25. juni 1877. Har det skjedd et endelig brudd mellom ektefellene?

Siste reis til Ålesund

Yngstesønnen Ole Christian meldte i 1857 flytting fra Konnerud til Ålesund, der han hadde oppholdt seg siden november 1855. Han giftet seg i 1859 i Ålesund med sin Nikoline, og i 1865 hadde de steget sosialt. Han ble kalt bordarbeidsmann, men eide en gård i byen, og hadde tatt navnet Bye. Hans Larsen hadde flyttet etter og bodde sammen med dem som *Vilkaarsmand* - han kalles både i 1865 og 1875 enkemann, og det var han jo slett ikke. Hans levde helt til 1879 og ble 89 år gammel, og ved dødsfallet ble han titulert steinarbeider.

Holeværingene Hans Larsen Bye og Christense Ellingsdatter har som vi ser mange etterkommere på nordvestlandet. Så vet vi heretter at folk som heter Bye på Sunnmøre gjerne har sitt navn fra Røyse.

Hans Larsen Bye, dp 1790 18/7 i Hole, død 1879 2/4 i Ålesund, steinarbeider

g. (1816 27/12 i Hole) Christense Ellingsdatter Elstangen, døpt 1792 29/1 i Hole, død 1877 25/6 på Modum

Barn:

1. Lars Hansen, f. 1817 19/2 i Hole, trolig død 1820
2. Berte Kirstine Hansdatter, f. 1820 26/11 på Bragernes, n. 1875
 g. (1847 17/12 på Modum) Ole Paulsen Hestebåten, f. 1817 27/8, d. før 1875 på Modum, nikkelverksarb.
 Barn: Peder f. 1854 29/9 på Modum, Karoline f. 1859 20/2 på Modum
3. Andreas Hansen Holmen, f. 1822 13/10 i Skoger, gårdbruker og selveier, Modum
 g. (1851 11/7 på Modum) Larine Nilsdatter Engelstad, f. 1825 2/6 på Modum
 Barn: Nikoline f. 1851, Karoline f. 1853, Hans f. 1856, Gina f. 1859, alle på Modum
4. Karen Elisabet Hansdatter, f. 1825 22/5 i Skoger
5. Ole Christian Hansen Bye, f. 1829 20/11 Skoger, d. 1914 4/10 i Ålesund, tømmermann
 g. (1859 8/5 i Ålesund) Nikoline Karoline Eriksdatter, f. 1823 i Borgund
 - 5.1 Edvard Andreas Bye, f. 1861 2/7 i Ålesund, snekkermester, Ålesund
 g. (1894 8/5 i Ålesund) Olivia Karoline Petrine Gaaseide, f. 1868 2/2 i Borgund
 Barn: Olaf Norman f. 1895 23/1, Per f. 1897 19/4, Arne f. 1901 22/9, Lovise f. 1907 8/8 i Borgund
 - 5.2 Hanna Elisabet Marie Bye, f. 1865 19/2 i Ålesund
 g. (1891 8/5 i Ålesund) Anton Elias Andreas Madsen, f. 1866 12/6 i Borgund, skomakerm., Ålesund
 Barn: Margit f. 1893 2/11, Nancy Karoline f. 1898 11/1, Arvid Bernt f. 1899 31/8

Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1877)

Listene over fanger i Hønefoss distriktsfengsel er nå kommet fram til 1877. Dette året satt 18 personer arrestert, langt færre enn normalt - de fleste måtte som vanlig sone for småtyverier, fyll og gateuorden.

av Tom Larsen

Omstreiferen Andreas Nicolaisen hadde gjort seg skyldig i legemsfornærmelse og sonet åtti dager, en av de lengste straffene hittil ved Hønefoss distriktsfengsel. Han valgte imidler-

tid å ta fangekost på cella istedenfor vann og brød. En dag på vann og brød tilsvarte fangekost i fire dager, og han kunne følgelig ha sluppet ut lenge før. For en omstreifer kunne nok utsiktene til daglige matrasjoner over lengre tid ha vært fristende.

Vi merker oss ellers at tre musketærer og en landvernssoldat måtte sone noen få dager på vann og brød for militære forseelser, hva det nå måtte være.

Løbe-No. 1. Andreas Nicolaisen, Omstreifer

see Varetægtsjournal N° 64 for 1876. *Forbrydelse:* Legemsfornærmelse.

Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Fredag den 9 Marts 1877

Kl 3 Efterm. Fogden i Ringerike af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underrettsdom af 3 Marts 1877.

Straffen. Fangekost: 80 - otti - Dage. *Løsladt:* Mandag den 28 Mai 1877 Kl 3 Eftermid.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i> Forpleining i 22 Dage a 0,80	17,60
Vask	0,21
Forpleining i 30 Dage a 0,80	24,00
Vask	0,28
1 Par Støvler	6,00
1 Boxe (?)	5,00
1 Par Strømper	1,40
1 Vest og 1 Skjærf, 1 par soler	2,00
Reisepenge	1,00
Forpleining i 28 Dage	22,40
Vask	0,28

Løbe-No. 2. Ole Knudsen Sortbæk, Skagnæseie af Aadalen.

Alder: 20 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* før. *Øine:* mørkblaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Ulovlig Fælden af et Elgsdyr. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Fogden i Ringerike den 22 Febr. 1877, stor kr 240,00.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 4 April 1877 Kl 1 Efterm. Fogden i Ringerike 17 Marts 1877. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 13 Marts 1877.

Straffen. Vand og Brød: 11 - elleve - Dage. *Mellenfristadage:* 2 - to - Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 17 April 1877 Kl 1 Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i> Forpleining i 13 Dage a 0,80	Kr. 10,40
Vask	0,14

Løbe-No. 3. Nils Anderson, Fødested Sverrig.

see Varetægtsjournal N° 12 for 1877. *Forbrydelse:* Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 5 April 1877, stor 10 - ti - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 7 April 1877 Kl 3 Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 7 April 1877. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 6 April 1877.

Straffen. Vand og brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Tirsdag den 10 April 1877 Kl 3 Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i> Reisepenge	Kr. 0,40
Forpleining i 3 Dage a 80 /	2,40

Løbe-No. 4. Gustav Tyberg af Haug. Fødested Sverrig.

Alder: 42 Aar. *Høide:* over middels. *Statur:* Mager. *Øie:* blaat, do: hvenstre beskadiget. *Haar:* lyst. *Forbrydelse:* 2 Børns Skoleforsømmelse. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Haugs Skolecommission den 15 Januar - 18 Febr. 1877, stor 20 - tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 14 Mai 1877 Kl 3¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 4 Mai 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 30 April 1877.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. Løsladt: Torsdag den 17 Mai 1877 Kl 3¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 80 Kr: 2,40

Løbe-No. 5. Hans Peter Arnesen af Norderhov.

Alder: 52 Aar. Høide: middels. Statur: d°. Øine: blaa. Haar: graaagtigt. Forbrydelse: Bedrageri.
Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 4 August 1877 Kl 6¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 30 Juli 1877.
Efter hvilken Dom eller Resolution: Overrettsdom af 16 Juli 1877.
Straffen. Vand og Brød: 8 - otte - Dage. Mellemfristdage: 1 - en - dag.
Løsladt: Mandag den 13 August 1877 Kl 6¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 9 Dage a 80 Kr. 7,20
Vask 0,7

Løbe-No. 6. Christian Haakensen, Musketer N° 8 af Valders Bataillon.

Forbrydelse: Militærforseelse. Ved hvilken Underret tiltalt: Valders Bataillon den 3^{die} August 1877,
8 Døgns ensomt Fængsel - tilladt udsonet med Fængsel paa Vand og Brød.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 8 August 1877 Kl 4½ Efterm. Valders Bataillon af 4 August 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Valders Bataillon af 3 August 1877.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. Løsladt: Lørdag den 11 August 1877 Kl 4½ Efterm.
Medbragte foruden nødvendige Klæder: 64 / leveret ved Løsladelsen.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 80 Kr. 2,40

Løbe-No. 7. Carl Olaf Jensen, Musketer N° 57 af Valders Bataillon.

Forbrydelse: Militærforseelse. Ved hvilken Underret tiltalt: Valdres Bataillon den 3^{die} August 1877 -
12 Døgns ensomt Fængsel - tilladt udsonet med Fængsel paa Vand og Brød.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 9 August 1877 Kl 8¾ Formid. Valdres Bataillon af 4 August 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Valdres Bataillon af 3 August 1877.
Straffen. Vand og Brød: 5 - fem - Dage. Løsladt: Tirsdag den 14 August 1877 Kl 8¾ Formid.
Medbragte foruden nødvendige Klæder: 2 Spd 35 / Tilbageleveret 2 Spd 35 /
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage a 80 Kr. 4,00

Løbe-No. 8. Jacob Sivertsen Simonsen Sæther, Musketer N° 871 af Valders Bataillon.

Forbrydelse: Militærforseelse. Ved hvilken Underret tiltalt: Hedemarkens Bataillon den 28 August 1875
stor 3 - tre - Spd. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 9 August 1877 Kl 9½ Formid. Valders Bataillon af 1 August 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Jarlsberg og Laurvigs Amt af 8 Marts 1877.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. Løsladt: Søndag den 12 August 1877 Kl 9½ Form.
Medbragte foruden nødvendige Klæder: 44 / leveret ved Løsladelsen.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 80 Kr. 2,40

Løbe-No. 9. Erik Carlsen, Landværn N° 418 af Hallingdals Bataillon.

Forbrydelse: Militærforseelse. Ved hvilken Underret tiltalt: Valders Bataillon den 4 Decbr 1876,
stor 8 - otte - kroner. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 3 September 1877 Kl 7½ Efterm.
Fogden i Ringerike af 27 Aug. 1877.
Efter hvilken Dom eller Resolution: 2^{den} Akershusiske Brigades Resolution af 21 Aug. 1877.
Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. Løsladt: Onsdag den 5 Sept. 1877 Kl 7½ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage Kr. 1,60

Løbe-No. 10. Hans Andreas Olsen eller Madsen.

See Varetægtsjournal N° 25 for 1877. Forbrydelse: Tyveri og i Utide forladt Tjeneste. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 5 Sept. 1877 Kl 5½ Efterm. Fogden i Ringerike af s. Dag. Efter hvilken Dom eller Resolution: Underrettsdom af 31 August 1877.
Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. Mellemfristdage: 1 - en - Dag.
Løsladt: Søndag den 16 Sep. 1877 Kl 5½ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: 1 Par Sko Kr. 4,00
Reisepenge 0,80
Forpleining i 11 Dage a 80 8,80
Vask 0,14

Løbe-No. 11. Helge Halvorsen Hjelmerud af Norderhov.

Alder: --. Høide: mid.. Statur: d°. Øine: --. Haar: --. Forbrydelse: Bemægtigelse af anden Mands Hest til Brug. Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 25 April 1877 stor 20 - tyve - Kroner. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 19 Sept: 1877 Kl 9 Formid. Fogden i Ringerike af 13 Sept. 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 6 Sept. 1877. Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. Løsladt: Lørdag den 22 Sept: 1877 Kl 9 Form. Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 80 2,40

Løbe-No. 12. Johan Olsen af Hole.

*see Varetægtsjournal N° 28 for 1877. Forbrydelse: Tyveri. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 20 Sept. 1877 Kl 2¼ Efterm. Fogden i Ringerike af s. D. Efter hvilken Dom eller Resolution: Underrettsdom af 13 Sept 1877. Straffen. Vand og Brød: 10 - ti - Dage. Mellemløstid: 1 - en - Dag. Løsladt: Mandag den 1 Oktober 1877 Kl 2¼ Efterm. Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 10 Dage a 80 Kr: 8,00
Vask 0,07
1 Par Sko 8,40
1 Par Strømper 2,00
Reisepenge for 2 Mil 0,40
Forpleining i 1 Dag 0,80*

Løbe-No. 13. Carl Pettersen af Fredrikshald.

*see Varetægtsjournal N° 32 for 1877. Forbrydelse: Tyveri. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 10 Oktober 1877 Kl 9¼ Formid. Fogden i Ringerike af s. D. Efter hvilken Dom eller Resolution: Underrettsdom af 6 Oktober 1877. Straffen. Vand og Brød: 4 - fire - Dage. Løsladt: Søndag den 14 Oktober 1877 Kl 9¼ Formid. Omkostninger og af hvem betalte: Reisepenge 0,50
Forpleining i 4 Dage a 80 / 3,20*

Løbe-No. 14. Gulbrand Aslesen Auren af Norderhov.

Alder: 21 Aar. Høide: middels. Statur: d°. Øine: blaa. Haar: blondt. Forbrydelse: Undladelse af at begive sig i fæstet Tjeneste. Ved hvilken Underret tiltalt: Sorenskriveren i Ringerike ved Dom af 28^d September 1877 stor 20 - tyve - Kroner. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 1 November 1877 Kl 12 Middag. Fogden i Ringerike af 15 Oktober 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 13 Oktober 1877. Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. Løsladt: Søndag den 4 November 1877 Kl 12 Middag. Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 80 Kr: 2,40

Løbe-No. 15. Anders Andersen Sundet af Hønefos.

Alder: 43 Aar. Høide: over middels. Statur: mid. Øine: blaa. Haar: graaagtigt skaldet. Forbrydelse: Fredsforstyrrende Forhold i Hønefos. Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 1 August 1877 stor 8 - otte - Kroner. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 28 Novemb. 1877 Kl 10¼ Formid. Politimesteren i Hønefos af 21 Novemb 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Buskeruds Amts Resolution af 17 Novbr 1877. Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. Løsladt: Fredag den 30 November 1877 Kl 10¼ Formid. Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 80 Kr. 1,60

Løbe-No. 16. Berthe Olsdatter Sørumseie af Norderhov.

Alder: 34 Aar. Høide: middels. Statur: d°. Øine: blaa. Haar: blondt. Forbrydelse: Besvangret med 3 forskjellige Mænd. Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerike. Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 3 Decbr. 1877 Kl 4½ Efterm. Fogden i Ringerike af 24 Nov. 1877. Efter hvilken Dom eller Resolution: Underrettsdom af 7de Novbr 1877. Straffen. Vand og Brød: 5 - fem - Dage. Løsladt: Lørdag den 8 Decbr. 1877 Kl 4½ Efterm. Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage a 80 Kr. 4,00

Løbe-No. 17. Engebret Thoresen af Hønefos.

Høide: over middels. *Statur:* slank. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 29 August 1877 stor 5 - fem - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Tirsdag den 18 December 1877 Kl 1 Eftermiddag. Politimesteren i Hønefos af 24 Novbr 1877. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23 Novbr 1877.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 20 Decbr 1877 Kl 1 Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage

Kr. 1,60

Løbe-No. 18. Christian Hansen Vesterneie af Norderhov.

Alder: 26 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 23 Mai 1877 stor 8 - otte - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 27 Decbr 1877 Kl 8½ Efterm. Politimesteren i Hønefos af 20 August 1877. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 16 August 1877.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 29 Decbr 1877 Kl 8½ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining 2 Dage

Kr. 1,60

For videre lesning i rettsprotokollene

Ekstraretsprotokollene for Ringerike er lagt ut på Digitalarkivet, og her har vi tidligere funnet de fleste rettssakene til de innsatte i Hønefoss distriktsfengsel. I 1877 er det bare tre av de innsatte som har fått sine saker inntatt her.

De øvrige sakene vil vi finne i forhørsprotokoller og domsprotokoller, men disse må foreløpig leses ved Statsarkivet på Kongsberg.

Søk på: *Skannet rettergangsmateriale/Fylke: Buskerud/Embete: Ringerike sorenskriveri.*

Ringerike sorenskriveri, ekstraretsprotokoll 15 (1876 12/9-1879 27/5)

Hans Peter Arnesen 1877 31/5 (fol. 40a-42a)

Gulbrand Aslesen 1877 14/8 (fol. 77a-78b), 6/9 (fol. 86a-87b), 20/9 (fol. 101a-102a)

Ringerike sorenskriveri, Hønefoss by, ekstraretsprotokoll 3 (1868-78):

Johan Olsen 1877 12/9 (fol. 355-58)

Aktuelle bøker

Borgersrud, Grete, Øyvind Smith og Jon-Otto Aarnæs: *Træsliberiene ved Hensfoss - Svinefoss - Hofsfoss - Hønefoss*. 320 s. Bokstav og Bilde AS (2016).

Grete Borgersrud og fotografen Jon-Otto Aarnæs er kommet med en ny lokalhistorisk bok, denne gangen om tresliperiene i Hønefoss-distriktet, og har fått med seg kunnskapsmannen Øyvind Smith. Ved Ådalselva har det ligget tre tresliperier på Hen, og ikke mindre enn seks sliperier nedover mot Hønefoss Brug. Her oppsto store sosiale brytninger i 1930-årene med en bitter konflikt mellom skogeiere på den ene og tømmerhoggere og fløtere på den andre siden.

Hvert av sliperiene tas opp til grundig gjennomgåelse, og her kan det umulig være mye som har unngått forfatterens skarpe blikk. Den som har sans for detaljer i historien, vil finne mye å glede seg over her. Til og med en liste over 77 arbeidsledige i 1922 ved Hønefoss Brug er det gjort plass til. Vi ser også at mange gamle dokumenter er avskrevet og medtatt i vedlegg.

Boka er illustrert med et imponerende antall fotografier, der fylkesfotografen ved Ringerikes Museum har kommet med nyttige bidrag. Forlaget, som holder til i Drammen, skal også gis kreditt for innbydende format og layout.

Ringerikinger viet i Christiania

Del 1: 1814-1830

I første halvdel av 1800-tallet var det et stort antall ringerikinger som slo seg ned i Christiania, og mange inngikk også ekteskap her. Kirkebøkene i hovedstaden viser at minst 38 brudgommer og 32 bruder i perioden 1814-1830 var født på Ringerike - i tillegg kommer Lars Alme og Ole Røsholm, som begge giftet seg her i 1813.

av Sten Høyendahl

Tidligere har jeg i bladet publisert alfabetiske oversikter over folk i Christiania som var født på Ringerike: ved folketellingen 1865 (427 menn og 454 kvinner), begravede 1879-1900 (222 menn og 253 kvinner), begravede 1901-1924 (353 menn og 345 kvinner) og begravede 1925-1935 (81 menn og 100 kvinner).

Nå rettes søkelyset mot ringerikinger som ble viet i Christiania. Vi begynner med tidsrommet 1814-1830, og jeg har sporet opp slektsbakgrunn, dåp, konfirmasjon og flytteattester for de aller fleste av disse. Først fra midten av 1820-årene gir kirkebøkene opplysninger om fødested, slik at det reelle antallet brudefolk med ringeriksk opphav utvilsomt var høyere, særlig i de første årene etter 1814.

Tid for Familysearch

Så har jeg også forsøkt å følge brudeparene videre i livet, ingen enkel oppgave i den sterkt voksende hovedstaden. Folketellingen 1865 er en viktig kilde, men bare et mindretall av brudgommene og brudene i utvalget var i live på dette tidspunktet. Familysearch har derfor vært et brukbart hjelpemiddel til å finne fram i kirkebøkene fra 1830-årene og framover. Vielse og dåp er i Familysearch godt dekket for Christiania, Aker og Ringerike, men dessverre ikke begravelser. Folk med vanlige navn som begraves er ofte umulig å identifisere med mindre det gis særskilte opplysninger ved dødsfallet, og det gjøres ikke før nærmere 1880.

Jeg har tidligere påvist at et stort flertall av de ringerikske innvandrene i Christiania kom fra lavere sosiale lag. Nå kunne det nok være tilfeldig hvem som inngikk ekteskap i selve hovedstaden, men likevel ser vi raskt at de færreste kom fra kondisjonerte miljøer eller gårdmannskretser. Det er dessuten en påfallende

høy andel som er født utenfor ekteskap, folk som ofte ble stigmatisert i lokalmiljøet. En stor del av brudgommene var tilknyttet de militære i byen, mens nesten alle jentene var kommet til byen for å ta tjeneste.

Tæring, kolera og desperasjon

Fattigfolk på Ringerike levde fra hånd til munn, og ønsket selvsagt å forbedre sine livsvilkår. Noen år senere ville mange av disse ha valgt å dra til Amerika om de hadde klart å skaffe penger til reisen. For de fleste ble det da heller ikke noen dans på roser i byen, der de sanitære forholdene ofte var elendige. Tæring - lunge- tuberkulose - var en vanlig dødsårsak, og svært mange måtte begraves på fattigkassens regning.

Koleraepidemier herjet i Christiania både i 1833 og 1853. Anders Olsen døde i 1833 *af den asiatiske Cholera*. Blant de døde i 1853 var den 63 år gamle Olea Sørensdatter fra Skjærdalen som i 35 år hadde oppholdt seg i byen, og som nå bodde i Ruseløkkbakken.

Det endte heller ikke bra for Ole Juelsen Røsholm som var ansatt som bud i Høyesterett, men så kom en del dokumenter på avveie. Dette gikk så inn på ham at han tok livet av seg, til tross for at han hadde umyndige barn å forsørge. Tragisk nok ble de bortkomne papirene raskt gjenfunnet.

Mestre, svenner og lærlinger

Stort sett var det unge ringerikinger som giftet seg i byen, men skomakermester Johannes Christoffersen og skreddermester Rasmus Olsen Somdahl var allerede godt etablert. Johannes ble far til Carl Bertrand Christophersen, sogneprest i Ådalen og senere til Rakkestad, og farfar til Otto Christian Christophersen, senere mangeårig sogneprest i Norderhov.

Mange unge som drev håndverk ble lokket til Christiania - strandsitteren Frans Rolfsens tre sønner kom hit som henholdsvis pottemakerlærling, hattemakerdreng og blikkenslagersvenn. Inger Pedersdatter fra Norderhov tok i 1826 tjeneste hos pottemakermester Niels Wang på Holmen, og giftet seg året etter med Christian Nilsen, en av hans svenner.

Den unge Ole Nilsen fra Hønefossen kom til byen som kammakersvenn, og vi kjenner navnet på hans læremester: kammaker Lorents

Christiania marked rundt 1830. Kilde: Wikipedia.

Elstrand i Lille Vognmannsgaten i Vaterland. På landsbygda var det gjerne tater som reiste rundt som kammakere, mens mester Elstrand og Ole Nilsen nok sørget for at folk i Christiania fikk mer forseggjorte kammer.

Søsken flytter til hovedstaden

Olea Knutsdatter fra Viul holdt til hos broren Lars Alme i Piperviken da hun giftet seg i 1826. Vi ser at hele søskenflokker reiser til Christiania - når én først hadde etablert seg, var det selvsagt lettere for andre å komme etter.

Borger Gulbrandsen, som var født på en plass under Hesleberg, reiste hit i 1815 for å ta tjeneste, og kort etter giftet han seg. Søsteren Randi kom ti år senere til byen for å tjene, men også hun giftet seg og søkte losji hos Borger, som da livnærte seg som møller. Senere kom også broren Anders hit som soldat - heller ikke han brukte lang tid før han inngikk ekteskap.

Randi Gulbrandsdatter levde i Fredensborgveien helt til sin død i 1896, og ble hele 93 år gammel. Hun ble tidlig enke, og fra 1846 livnærte hun seg ved torgsalg.

Strandsitterens barn

Strandsitterne Frans Rolfsen og Anne Østensdatter ved Hønefossen hadde mange barn, og sønnene reiste i 1820-årene til hovedstaden for å gå i lære. Pottemakeren Anders og hattemakeren Johannes kom tilbake til Hønefossen, men Johannes døde ung. Søsteren Randi tok tjeneste hos kjøpmann Thor Olsen, som senere ble en av Christianias rikeste menn. Ølbryggeren Hans Vilhelm Jensen, som også arbeidet for Thor Olsen, gikk på frierfotter til Randi, og etter inngått ekteskap flyttet de til Fredrikstad.

Eldstesønnen Engebret var i 1824 drøye 27 år gammel da han kom til byen som blikkenslagersvenn. Allerede året etter var han mester i faget, og Knut, hans femten år gamle bror, gikk i lære hos ham. Ole Ambrosius Rolfsen, Engebrets sønn, ble i 1870 ordfører i Drammen og senere sorenskriver i Lier, Røyken og Hurum.

A. Lagesen har i *Ringerikske slekter* (III) skrevet utførlig om slekten Rolfsen.

Fem søsken fra Seter

Christen Olsen og Anne Ellingsdatter ble rundt 1802 gårdmannsfolk på Seter i Norderhov. De hadde mange barn, og de aller fleste søkte seg til Christiania. Eldstesønnen Elling (f. 1800) tok tjeneste her i 1825, giftet seg kort etter og dro til Toten. Broren Ole (f. 1802) hadde kort før dette tatt tjeneste hos general Nilson, men som nygift flyttet han snart til Ringsaker. Søsteren Berte (f. 1805) kom hit i 1830, og også hun tok tjeneste hos general Nilson. Hun giftet seg i 1833 med ådølingen Even Tordsen, og forlot byen til fordel for en plass under Nøkleby i Heradsbygda. I 1830-årene kom også de to yngste sønnene på Seter, Gulbrand og Christian, til byen som skomakere.

Christen og Anne var ikke selveierfolk på Seter, og bylivet virket kanskje fristende for barna. Likevel ser vi at de tre eldste vendte tilbake til landsbygda.

Tre søsken fra Gullerud

Også Engebret Paulsen og Marte Larsdatter på Gullerud i Norderhov var gårdmannsfolk, men eide ikke noe selv i gården. Eldstesønnen Lars Engebretsen dro i 1823 til byen der han giftet seg fire år senere, kom til Enerhaugen som den

gang lå i Aker, og tok seg arbeid som tobakkspinner. Søsteren Ingeborg kom etter i 1826 og ble snart gift med en snekker fra Drammen, mens eldstesøsteren Pauline giftet seg her med en skredder fra Hedemarken.

I forbindelse med Ingeborgs flytting i 1826 er det anført at Engebret Bjørnstad, hennes far, allerede tyve år tidligere var reist til Christiania og arbeidet der som snekker.

To halvbrødre Libak fra Hole

Ingeborg Rolvsdatter kom fra en plass under Borgen i Hole, og hadde ingen god start her i livet. Hun fikk sønnene Hans Pedersen og Mads Hansen utenfor ekteskap mens hun var innerst på Frøyhov, og ingen av barnefedrene ville ta ansvar. Begge sønnene kom til Christiania som militærpersoner, Hans som jeger-soldat og Mads som piper - han gikk senere over til trompet. Hans tok Libak som slektsnavn, mens Mads kalte seg Frøhaug før også han etter 1840 gikk over til Libak. Mads holdt seg til militærmusikken, mens Hans etter hvert prøvde seg som høker og skomaker.

Kirsti Rolvsdatter, Ingeborgs yngre søster, kom også dårlig ut - hun fikk i 1802 datteren Karen utenfor ekteskap på Frøyhov med skoleholder Christian Olsen fra Blaker. Karen Christiansdatter kom i likhet med sine fettere til hovedstaden, der hun i 1834 giftet seg med en militær konstabel og slo seg ned i Piperviken.

Norderhov og Nesodden

Kildekritikk må hele tiden utøves ved bruk av kirkebøkene. Det hender at folk som sies å være fra Ringerike viser seg å være annetstedsfra, gjerne fra Ringsaker og Romerike.

Anne Karine Jørgensdatter oppgis født i Norderhov når hun 3. september 1830 vies til Morten Christoffersen i Oslo hospitalskirke, men av folketellingen 1865 framgår at hun er født på Nesodden. Vi finner henne da også døpt 5. september 1795 i Nesodden prestegjeld. Sognepresten har åpenbart lest feil i attesten som hun la fram.

«Mysteriet» Oline Cathrine Jakobsdatter

Oline Cathrine Jakobsdatter ble i 1822 viet i Garnisonsmenigheten til barbermesteren Jakob

Kittelsen. Hun var konfirmert 1814 i Norderhov, og var da på Nordby i Vegårdsfjerdings. Hun fikk i 1820 et barn utenfor ekteskap i Christiania, men kom fra Norderhov da hun i 1823 ble innskrevet i domkirkemenigheten. Her fikk hun fire barn, og det femte kom i 1832 til verden i Lakkegata som den gang hørte til Aker.

Som enke giftet Oline seg 1837 i domkirken med Odin Fredrik Napoleon Bøttger. Hun opplyste da at hun var 41 år gammel og født i Aker, men ved hennes begravelse våren 1846 står det at hun er født på Ringerike. Dåpen er ikke funnet i kirkebøkene for Norderhov, Hole, Aker eller Christiania (protokollen for Norderhov er riktignok et katastrofeområde der det er lett å overse innførslene).

Olines herkomst er diskutert på DIS' Slektsforum (2014 26/11), der det råder enighet om at hun er identisk med Oline, døpt 24. august 1800 i Aker. Moren var den ugifte Kirsti Paalsdatter fra gården Ringerike i Sørkedalen, mens faren var Jakob Olsen fra Solør. Jeg stiller meg tvilende til dette, ikke minst fordi Oline i 1837 oppgir at hennes far var kjøpmann Jakob Jakobsen. Hun sier seg født i Aker, men noen Jakob Jakobsen er ikke kjent der i sognet.

Interessant er det at Oline ved konfirmasjonen 1814 i Norderhov står aller nederst på kirkegulvet blant 22 jenter, noe som kan tyde på lav sosial anseelse. I 1801 er det i Christiania en ugift kjøpmann, 27-årige Jakob Jakobsen i Tollbodgaten. Kan Oline være hans datter utenfor ekteskap?

Det hendte at en dåp ble glemt innskrevet i kirkeboken. I dette tilfellet er det nok mest sannsynlig at Oline ble døpt i Aker, men ettersom hun har en viss tilknytning til Norderhov, tar vi henne med i oversikten.

Post scriptum

Utover 1800-tallet ser vi fortsatt at mange ringerikinger inngår ekteskap i hovedstaden, og de fleste slår seg ned der. Vi finner også mange vielser i Aker, flere av disse i det som i dag regnes som sentrale byområder.

Senere i bladet skal vi ta for oss perioden 1831-1835.

Forkortelser:

Chra - Christiania, Norderhov hs - hovedsogn, Hg - Haug, Lu - Lunder/Ytre Soknedalen, Vi - Vikers/Øvre Ådalen
Gm - Garnisonsmenigheten/Slottskirken, OD - Oslo Domkirke/Vår frelsers kirke, OH - Oslo hospital, Rh - Rikshospitalet

Menn

Anders Fransen Hønefoss, 22 år, fra *Ringerike*, ungar, pottemaker, bor på Tyveholmen, oppholdt seg i Aker halvannet år - gift 1821 27/12 (Gm/lysn. Aker) med **Sigrid Bjørnsdatter**, 31 år, pike

Anders, døpt 1799 20/10 i N:hov hs, foreldre: Frans Rolfsen og h. Anne Østensdatter ved Hønefossen

Bor 1801 hos foreldrene Frans Rolfsen (28), sagdreng, og Anne Aastens(!)datter (30), strandsittere ved Hønefossen
Konf. 1813 7/11 i N:hov, bor ved Hønefossen

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1814 10/9, pottemakerdreng - tilbake til Hønen i Haug, jf attest 1816 6/5 (kalles da hattemakerdreng !) - utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 7/11, pottemakerlærling, flyttet til Chra halvannet år tidligere

Ektefellene flytter til Nordre Hønefoss, strandsittere, barn: Anne Karine f. 1826 1/6, Johanne Fredrikka f. 1829 4/6 - døtrene døde hhv 1837 21/6 og 1838 9/6 i Chra (OD), Holmen, Anders står fortsatt som pottemakersvenn

Gift annen gang ca 1860 med Marte Marie Simensdatter (lyst til ekteskap primo 1860 i Chra (Trefoldighet) - han er 60 år, enkemann og pottemaker, far: Frans Rolfsen, hun er 51 år, enke og født på Nesodden) - ikke viet i Trefoldighet

Anders Frantzen Høner og Marte bor 1865 med ett pleiebarn i Munkedamsveien 65, Chra, han er pottemaker (i *Veiviser for Christiania By* 1871 kalles han *And. Fr. Hønen*) - i 1875 bor de i Munkedamsgaten 67 som føderårdsfolk
Død 1881 23/3 i Kra (Trefoldighet), enkemann og pottemaker (*Anders Hønen*), Trondhjemsveiens sykehus

Sigrid, døpt 1790 28/11 i N:hov hs (*Siri*), født utenfor ekteskap, mor: Kari Bertelsdatter ved Hønefossen, hennes tredje leiermål, far: Bjørn Nilsen Kile, hans annet leiermål

Bor 1801 hos moren Kari Bertelsdatter (44) og stefaren Erik Christensen, snekker, strandsittere ved Kvernbergsundet
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 27/11, tj.pike, utflyttet allerede 1808 til Chra

Anders Gulbrandsen Hesselberg, f. i *Norderhov*, avskjediget fotjeger nr 85 av det gevorbne jegerkorps, 2. kompani, bor i Aker, far: *Gulbrand Eriksen*, dagleier - gift 1830 2/6 (OD) med Birte Marie Pedersdatter Narverud, f. på Bragernes, pike, far: Peder Pedersen Narverud, kanthugger

Døpt 1796 18/12 i N:hov hs, foreldre: Gulbrand Eriksen og h. Marte Borgersdatter, husmannsfolk u. Hesleberg

Bor 1801 med foreldrene Gulbrand Eriksen (41) og Marte Borgersdatter (39), husmannsfolk u. Hesleberg

Konf. 1814 17/4 i N:hov, bor på Viul

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1830 april, husmannssønn u. Hesleberg, fotjeger, til Chra garnison

Anders Gulbrandsen Hesselberg død 1850 13/3 i Aker, Fredensborgveien 17, Bergfjerdings, arbeidsmann, død av tæring, enken Berte Marie Pedersdatter lever

Anders Olsen, 29 år, f. i *Norderhov*, ungar, avskjediget jeger, bor her i staden, far: *Ole Hansen*, husmann - gift 1829 30/12 (OD) med Karen Marie Olsdatter, 22 år, f. i Rygge, pike, far: Ole Olsen Hasle, gårdmann

Trolig Anders (2), bor i 1801 hos foreldrene Ole Hansen (31) og Anne Iversdatter (20), husmannsfolk u. Bjørke i N:hov

Barn døpt i Chra (Rh): Olavus Christian 1829 21/9 (født før inngått ekteskap) - Eugenia Charlotte 1833 6/3, Anders skrives som arbeidsmann, bosted anføres ikke

Vel identisk med *Anders Olsen Norderhøg*, død 1833 2/11 i Chra (OD), 35 år, arbeidsmann, Piperviken, død *af den asiatiske Cholera*

Anders Olsen Vestern, overkonstabel ved artilleriet - gift 1816 11/9 (OD) med Gunhild Marie Andersdatter

Bor 1801 (9 år) hos foreldrene Ole Toresen (38!), garver, og (Engel) Marie Herbrandsdatter (36!),

husmannsfolk u. Vestern, gift 1769 30/9 i N:hov

Barn: Maren Oline f. 1820 27/1 i Chra (Gm), Hammersborg - Olaus f. 1821 29/12, Anne Mattea Olava f. 1824 12/11,

Hans Johan f. 1826 25/10, Elen Pauline f. 1828 29/12, Ole Peter f. 1831 22/3, alle i Chra (Gm), Piperviken - fra 1821 skrives *Anders Olsen Western* som sersjant ved 1. trepunds fotbatteri

Innskr. 1834 9/10 i Chra (Gm) fra Chra (OD), han 42 år, f. i N:hov, kommandersersjant i 1. batteri, hun 41 år, f. i Høland

Gunhild Marie Western død 1853 24/6 i Chra (Gm), vurderingsmann Westerns kone, Piperviken, død av kreft i magen, etterlater seg barn og barnebarn

Anders død 1857 10/12 i Chra (Gm), fhv militær, vurderingsmann, Pipervikens Strandgate 17, død av brystsykdom

Borger Gulbrandsen, 24 år, ungar - gift 1817 19/1 (Gm) med Maren Larsdatter, 25 år, pike

Døpt 1791 4/9 i N:hov (Hg), foreldre: Gulbrand Eriksen og h. Marte Borgersdatter, husmannsfolk u. Hesleberg

Bor 1801 hos foreldrene Gulbrand Eriksen (41) og Marte Borgersdatter (39), husmann u. Hesleberg

Konf. 1810 12/8 i Lunder kirke (!), bor ved Hov - Utskr. fra N:hov til Chra, jf att. 1815 27/12, 24 år, soldat, tj.kar på Hov

Barn: Gulbrand, døpt 1817 29/6 i Aker, Foss - Borger er i 1827 møller på Hammersborg

Død 1839 13/3 i Aker, 52 år, arbeidsmann, eget hus i Bergfjerdings, død av tæring, ingen barn - arvinger: enke og søsken: Anders og Erik Gulbrandsønner, Randi og Marie Gulbrandsdøtre, gift med Fredrik Christoffersen og Knut Christensen, halvbror: Ole Gulbrandsen

Christen Olsen Nærstad, 25 år, f. i *Norderhov*, ungar, fotjeger nr 74 ved det gevorbne jegerkorps, 1. kompani, ved garnisonen, far: *Ole Olsen* - gift 1825 24/2 (OD) med *Karen Larsdatter Børaas*, 36 år, f. i *Kongsberg*, pike, far: *Lars Olsen*

Døpt 1800 14/4 i N:hov hs, født utenfor ekteskap, mor: *Petronella Pedersdatter* ved *Hønefossen*, hennes annet leiermål, far: *Ole Eriksen*, gevorben soldat, hans fjerde leiermål

Bor 1801 hos moren *Petronelle Pedersdatter* (29) og broren *Peder Olsen* (6), innerster ved *Hønefossen*

Konf. 1817 5/10 i N:hov (Hg), tj. på *Setrang*, måtelige kunnskaper, anstendig oppførsel, husbond: *Ole Christoffersen* *Setrang*, gårdmann

Ektefellene innskr. i *Chra* 1825 19/2 (Gm) fra N:hov, jf attest av 1825 10/1, han er gevorben soldat, jeger av 1. kompani - innskr. i *Chra* 1830 (Gm) 2/12 fra *Chra* (OD), jeger nr 74 av 1. kompani

Barn født i *Chra* (OD): *Petronelle* f. 1825 4/5 og *Anne Malene*, f. 1827 27/7, *Fjerdingen* - *Steffen* f. 1833 2/6, *Festningen* - de skriver seg *Christen Olsen Nærstad* og *Karen Larsdatter Børaas*

Christen Styhr Essendrop, 49 år, f. i *Hole prestegård*, enkemann, høvedel og velærverdig sogneprest til *Modum*, far: *Gerhard Essendrop*, sogneprest i *Hole* - gift 1825 27/1 (OD) med *Gunhild Christine Treschow*, 36 år, f. i *Helsingør*, høyvelbåren frøken, far: hans høyvelbårenhet *Niels Treschow*, statsråd

Døpt 1776 10/4 i *Hole*, far: *Gerhard Essendrop*, sogneprest, og h. *Gjertrud Styhr* på *Hole prestegård*

Gift første gang, trolig i *København*, med *Abelone Kilde*, død 1821 30/5 på *Modum*, 29 år gammel, døde i *Barselseng af Melkefeber 7 dage efter lykkelig Nedkomst* - utnevnt 1823 til sogneprest i *Heggen* menighet på *Modum*

Barn født på *Modum*: *Nicoline* f. 1826 12/2 - *Syvald* f. 1827 28/5

Død 1837 2/2 på *Modum*, sogneprest i *Heggen* menighet

Elling Christensen Lia, 27 år, f. i *Norderhov*, ungar, tjener hos kjøpmann *Bøckmann* i byen, far: *Christen Olsen* - gift 1827 7/12 (OD) med *Gulline Jensdatter*, 22 år, f. på *Toten*, pike, losj. hos frimalmester *Smidt* i *Grensen* 396, far: *Jens Johansen*

Døpt 1800 5/10 i N:hov hs, foreldre: *Christen Larsen* (!) og h. *Anne Ellingsdatter Lia*

Bor 1801 hos foreldrene *Christen Elling*(!)sen (30) og *Anne Ellingsdatter* (23), gårdmannsfolk på *Lia* ved *Heieren*

Konf. 1817 5/10 i N:hov (Hg), bor på *Seter*, gode kunnskaper, anstendig oppførsel, far: *Christen Olsen*, gårdmann på *Seter*

Innskr. 1823 i *Toten* fra R:rike, hos besteforeldrene - innskr. 1825 i N:hov fra *Toten*, avgangsatte 1823, gårdmannsønn

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1827 6/11, tj.dreng for kjøpmann *Bøckmann*

Ektefellene utskr. 1828 6/11 fra *Chra* (OD) til *Vardal* på *Toten* med datteren *Karoline Marie Dorotea*

Barn: *Karoline Marie Dorotea* f. 1828 16/1 i *Chra* (Rh), *Elling* er oppasser, kaller seg *Seter* - *Karen* f. 1829 12/10 og *Dorte* f. 1832 8/4 i en plass u. *Berg* i *Vardal* - *Ole* f. 1834 3/10, *Even* f. 1837 4/9, *Anders* f. 1841 14/9, *Maria* f. 1844 16/5, *Christian* f. 1844 16/5, *Mattias* f. 1847 5/4, alle på *Lilleskauen* ved *Melum* i *Vardal* - de er selveierfolk på *Lilleskauen*

Engebret Ellingsen, 25 år, f. i *Norderhov*, ungar, artillerist nr 27 av kgl. norske artilleribrigade, 1. trepunds fotbatteri i byen, far: *Elling Alvsen Alm* - gift 1827 5/10 (OD) med *Marte Andersdatter*, 29 år, f. i *Vang* på *Hedemarken*, pike, tj. hos vognfabrikant *Hammerstein*, far: *Anders Christoffersen* *Timelstad* Døpt 1802 26/12 i N:hov (Hg), foreldre: *Elling Alvsen* og h. *Berte Alvsdatter Alm*

Konf. 1818 11/10 i N:hov hs, *Aslaksrud*, gode kunnskaper, sedelig oppførsel, husbond: *Paul Aslaksrud*, gårdmann Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1819 22/8, håndverkerdreng

Ektefellene innskr. 1828 6/12 i *Chra* (Gm) fra *Chra* (OD), artillerist nr 27 av 1. trepunds fotbatteri

Død 1829 15/3 i *Chra* (Gm), 27 år. avskjediget artillerist, tj. hos forvalter *Unger* (ifølge dødsfallsprotokollen tj. for *Peder Graff* på *festningen*), bodde på *festningen*, død av tæring, *intet at skifte*

Engebret Fransen Rolfsen, 27 år, ungar, svenn hos blikkenslagermester *Thinn* i byen - gift 1824 15/7 (OD) med *Kirstine Olsdatter*, 31 år, fra *Huseby* i *Aker*, jomfru, bor hos baker *Olsens* enke i *Grensen* Døpt 1797 24/9 i N:hov, foreldre: *Frans Rolfsen* og h. *Anne Østensdatter* ved *Hønefossen*

Bor 1801 hos foreldrene *Frans Rolfsen* (28), sagdreng, og *Anne Aastens*(!)datter (30), strandsittere ved *Hønefossen*

Konf. 1814 2/10 i N:hov hs, *Sjørvoll*, tålelig kunnskap, god oppførsel, husbond: assessor *Hofgaard* på *Sjørvoll*

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1824 15/11, blikkenslagersvenn

Barn døpt i *Chra* (OD): *Ole Ambrosius* f. 1826, losj. i kjøpmann *Christiansens* gård på byens store torg - *Anne Kirstine* *Vincentine* f. 1835 22/1 - han skriver seg *Engebret Rolfsen*, borger og blikkenslager

Sønnen *Ole Ambrosius Rolfsen* (1826-1906) ble overrettsasskfører i 1865, ordfører i *Drammen* i 1870 og sorenskriver

i *Lier*, *Røyken* og *Hurum* fra 1884

Død 1863 10/1 i *Chra* (OD), *Dronningens gate* 22, blikkenslagermester, død av apoplektisk anfall, etterlater seg enke

og to fellesbarn - *Kirstine* bor 1865 på *Bragernes* hos sønnen *Ole Ambrosius Rolfsen*, skal være død 1880

Erik Olsen, 23 år, f. i *Hole*, ungar, tjenestekar i byen, far: *Ole Eriksen*, husmann - gift 1830 27/8 (OD) med *Sigrd Ellefsdatter*, 24 år, f. i *Nes* i *Hallingdal*, pike, far: *Ellef Olsen*, husmann

Døpt 1807 31/3 i *Hole*, foreldre: *Ole Eriksen* og h. *Kari Johansdatter*, husmannsfolk u. *Bure* på *Tyristrand*

Konf. 1825 2/10 i N:hov hs, tj.dreng i *Gussgården*, måtelige kunnskaper, foreldrene husmannsfolk u. *Haug*

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1830 2/8, bodd på Gussgården, tjenestedreng

Ektefellene utskr. 1833 fra Chra (OD) til Aker, han er brenneriarbeider, de flyttet foråret 1831

Barn: Karen f. 1830 2/12 i Chra (Rh), Erik er arbeidsmann - Ellen Karine f. 1833 11/2, Oline f. 1835 9/2, Olaus f. 1839 19/5, Jens f. 1840 5/10, Josefine f. 1842 14/6, Gunhild f. 1845 28/2, Julius f. 1846 22/12, alle i Chra (OH), Simensbråten ved Ryen - Erik kalles forpakter på Simensbråten fra 1833 og gårdbruker fra 1842

Ektefellene er døde før 1865, da sønnen Olaus Eriksen er gårdbruker og selveier på Simensbråten

Frederik Andreas Müller, 30 år, f. i *Norderhov*, premierløytnant ved kavalleribrigaden, bor i *Norderhov*, far: *John Collett Müller*, oberstløytnant - gift 1825 13/12 (OD) med **Maren Moss**, 28 år, f. i *Norderhov*, jomfru, far: *Frederik Christian Moss*, avdød assessor, enkefru assessorinne Moss bor i byen

Frederik Andreas, døpt 1795 15/10 i N:hov hs, foreldre: kaptein *Møller* og frue

Bor 1801 hos foreldrene *Jahn Collett Müller* (52), major og bataljonssjef, og *Anne Holter Dorph* (30), eiere av *Rå Militær* karriere (kaptein) - utnevnt til tollkasserer i *Drøbak* 1852

Ektefellene bor 1865 i *Drøbak*, *Bjergene i Øst*, han er tollkasserer - Død 1878 12/10 i *Drøbak*

Maren, døpt 1796 24/11 i N:hov hs, foreldre: herr assessor (*Frederik Christian Moss*) og frue (*Anne Kirstina Poulsen*)

Bor 1801 hos morbroren *Hans Poulsen* i *Holmestrand* - faren, enkemannen *Frederik Christian Moss* (44), er kanselli-assessor, forlikelseskommisær, spikerfabrikkeier og eier *Hov* i *Ullerål* - Konf. 1811 6/10 i N:hov

Død 1871 31/5 i *Drøbak*

Hans Hansen, 27 år, f. i *Hole*, ungar, overkonstabel nr 12 ved 1. trepunds fotbatteri, garnisonerer i byen, far: *Hans Andersen*, husmann - gift 1828 22/12 (OD) med *Sigrid Andersdatter*, 23 år, f. i *Aker*, pike, far: *Anders Andersen*, dagleier

Døpt 1801 29/3 i *Hole*, foreldre: *Hans Andersen* og h. *Guro Syversdatter Toresplassen*

Konf. 1817 5/10 i *Hole*, bor på *By*, kunnskap: temmelig god

Barn sammen før ekteskapet, døpt i *Chra* (OD): *Hans Fredrik* f. 1824 28/1, hun losj. hos tømmermann *Ole Johannessen* på *Tyveholmen*, han er artillerist ved kaptein *Tønders kompani* - *Julius August* f. 1828 17/7, *Vaterland*, hun losj. hos trompetér *Paulsen* i *Vaterlands Elvegata*, tj.pike, han er overkonstabel nr 12 av 1. trepunds fotbatteri

Trolig identisk med *Hans Hansen*, død 1846 11/12 i *Chra* (OD), 50 år, dagleier på *Holmen*, f. i N:hov, død av tæring

Hans Hansen Nærstad, 29 år, ungar, dreier - gift 1820 14/8 (Gm) med *Maren Margrete Pedersdatter Bartolomeus*, 38 år, enke

Døpt 1791 16/3 i N:hov (Hg), foreldre: *Hans Mikkelsen* og *Rønnaug Ols(!)*datter, husmannsfolk u. *Nærstad*

Bor 1801 hos foreldrene *Hans Mikkelsen* (55) og *Rønnaug Larsdatter* (42), husmannsfolk u. *Nærstad*

Utskr. fra N:hov til *Chra* etter att. 1819 20/10, 28½ år, tj.kar, utjent soldat

Hans Henriksen, 38½ år, kjøpmann her av staden - gift 1823 12/12 (OD) med *Anne Marie* f. *Halvorsen*, 33 år, madame, enke etter avdøde kjøpmann *Christoffer Lunder* her i staden

Døpt 1785 5/5 i N:hov hs, foreldre: *Henrik Larsen* og h. *Kirsti Gulsdatter*

Bor 1801 på *Vaker*, tj. for *Ole Larsen*, foreldrene er husmannsfolk u. *Skollerud* i *Ådalen*

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1819 2/6, 34 år, ungar fra *Skollerudeie*, krambodkar

Barn døpt i *Chra* (OD): *Karl Theodor* f. 1828 13/1, hjørmet av *Lille Strandgate* og *Østre Gate* - *Henrik Konrad*

f. 1829 25/10, *Lille Strandgate*, egen gård nr 134 - *Hagbart Alfred* f. 1835 28/9 - *Hans* kalles borger og kjøpmann

Hans Ottersen, 27 år, f. i *Norderhov*, ungar, avskjediget overkonstabel, nå arméhåndverker ved artilleribrigadens fyrverker- og håndverkskompani i byen, far: *Otter Larsen* - gift 1827 12/10 (OD) med *Susanne Hansdatter*, 40 år, f. i *Hobøl*, enke etter matros *Lars Nilsen*, losj. hos dagleier *Ole Olsen* i *Vaterland*, far: *Hans Fuserplassen* Døpt 1800 24/8 i N:hov (Hg), foreldre: *Otte* og h. *Mari Hansdatter Tveter*

Bor 1801 hos foreldrene *Otte Larsen* (46), artillerisersjant, og *Mari Hansdatter* (33), husmannsfolk u. *Tveter*

Konf. 1815 20/8 i N:hov (Hg), bor på *Tveter*, tålelig kunnskap, ulastelig oppførsel, faren husmann u. *Tveter*

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1827 7/8, tj.dreng - ektefellene innskr. 1828 31/5 i *Chra* (Gm), han er arméhåndverker

Barn: *Olava Susanne* f. 1829 2/7 i *Chra* (Gm) - *Susanne Hansdatter* død i barselseng 1829 7/7, *Hammersborg*

Gift annen gang 1831 15/6 i *Aker* med *Ingeborg* (står feilaktig *Inger!*) *Marie Evensen*, 31 år, født på *Modum*, han bor på

Hammersborg - ektefellene innskr. 1831 13/8 i *Chra* (Gm) fra *Aker*, han er skomaker og provisor

Barn i annet ekteskap, døpt i *Chra* (Gm): *Elisabet* f. 1831 23/8, f. *Martin* 1833 10/9, *Karl Johan* f. 1836 12/5, *Otter*

f. 1839 1/3, *Otter* f. 1840 25/11, *Martin* f. 1842 4/10, alle *Hammersborg*, 7. røde - *Hans* kalles fra 1833 skomakerarbeider

og avskjediget provisor ved håndverkskompaniet, fra 1842 skomakerfrimester

Bor 1865 på *Jernbanetorget* 6, *Chra*, skomakerfrimester, gift med *Ingeborg Marie* (66) som er født på *Modum*

Bor 1875 i *Møllergaten* 41, *Chra*, skomaker, gift med *Ingeborg Marie* og den ugifte sønnen *Martin*, skomaker

Hans død 1876 17/6 i *Chra* (Gm), skomakerfrimester, avskjediget militær før 1847, *Møllergaten* 41, død av lungebeten-

nelse, etterlater seg enken *Ingeborg Marie Ottersen* og to myndige barn

Ingeborg Marie Ottesen død 1878 2/4 i *Chra* (Gm), enke, *Storgaten* 9, død av alderdomssvakhet, hatt opphold hos sin av-

døde sønn de siste to år, etterlater seg en myndig sønn og en gift datter - intet til skifte

Hans Pedersen Bure, 31 år, f. i *Norderhov*, ungar, kusk for stadskaptein Stenersen, far: *Peder Nilsen* - gift 1825 21/1 (OD) med *Anne Pedersdatter*, 33 år, f. i *Enebakk*, pike, losj. hos *Nils Andreassen* i *Møllegaten 337*, snekkerdreng for snekkermester *Holtfodt*, far: *Peder Nilsen Berger*

Døpt 1793 16/3 i N:hov hs, født utenfor ekteskap, mor: *Sissel Hansdatter* på en plass u. *Vegstein*, far: *Peder Nilsen Vaker*, deres første leiermål

Bor 1801 hos moren *Sissel Hansdatter* (36) på en plass under *Bure* i N:hov - Konf. 1809 1/10 i N:hov (Hg)

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1821 9/12, tj.kar - innskr. 1823 i *Chra* (OD), gårdskar hos kjøpmann *Even Stenersen*

Barn døpt i *Chra* (OD): *Maren* f. 1826 14/6, *Hammersborg*, i losji hos *Bendiksens* enke - *Anne Marie*, f. 1829 23/2, *Fjerdingen*, i losji hos brennerimester *Ole Strøm* - *Cecilie*, f. 1834 18/1, *Fjerdingen* - *Hans* kalles dagleier, i 1834 tårnvekter

Død 1836 5/11 i *Chra* (OD), vekter, 47 år, bodde hos *Elen Maria* i *Fjerdingen*, etterlater seg enke og to umyndige barn

Hans Pedersen Libak, døpt 1798 10/6 i *Hole*, konf. 1814 2/10 ds, ungar, jeger nr 77 av 3. kompani, ulastelig forhold, foreldre: *Ingeborg Rolvsdatter Frøyhov*, pike, og *Peder Larsen Røysingeie* - gift 1827 15/6 (Gm) med *Marte Gulliksdatter*, døpt 1802 21/11 i *Aker*, i tjeneste hos generalløytnant *Stabell*, foreldre: *Gullik Amundsen* og hustru *Ingeborg Larsdatter Linderudeie*

Døpt 1798 10/6 i *Hole*, født utenfor ekteskap, mor: *Ingeborg Rolvsdatter Frøyhov*, pike, far: *Peder Larsen* på en plass u. *Røysing* i N:hov

Bor 1801 hos moren *Ingeborg Rolvsdatter* (29), innerst på *Frøyhov* som lever av håndarbeide

Konf. 1814 2/10 i *Hole*, bor på *Frøyhov*, kunnskap: temmelig god, moren på *Frøyhov*, faren på *Røysingeie*

Barn døpt i *Chra* (Gm): *Peter Julius* og *Ingeborg Teodora* f. 1828 7/1, *Hammersborg*, 7. rode, i losji hos politibetjent *Halvorsen* - *Karl Gustav* f. 1830 24/3 og *Sofie Emilie* f. 1831 2/10, *Hammersborg* - *Cathrine* f. 1835 5/5, *Piperviken* - Barn døpt på *Bragernes*: *Karoline* f. 1838 14/9, *Brantenborg* - *Martine* f. 1840 26/10, *Framgaten* - *Hans* er 1828 piper nr 5

i 1. kompani, 1831 jeger nr 89 av 3. kompani, 1835 janitsjar nr 1 av 1. kompani, 1838 oboist og 1840 høker (da han kaller seg *Libak*)

Ektefellene bor 1865 i *Munkedamsveien 57*, *Hans* er skomaker

Død 1873 3/9 i *Chra* (Gm), *Munkedamsveien 59*, avskj. musikkersjant, død av *Emphysema*, enke og seks myndige barn

Marte bor 1875 sammen med barnebarnet *Karl Andresen* i *Munkedamsveien 51*, hun er skurekone

Marte Libak død 1896 8/10, *Ullensakergaten 15*, død på *Grønland* sykehus, begraves på *fattiggassens* regning

Henrik Johannessen Voksen, 27 år, f. i *Hole*, ungar, tjener hos garvermester *Olsen* i *Grensen*, far: *Johannes Henriksen Bønsnes* - gift 1827 22/11 (OD) med *Christine Jensdatter*, 33 år, f. i *Aker*, pike, tj. hos kjøpmann *Jakob Nilsen*, far: *Jens Andersen*

Døpt 1799 15/12 i *Hole*, foreldre: *Johannes Henriksen* og h. *Olea Johansdatter*, husmannsfolk u. *Bønsnes*

Barn døpt i *Chra* (OD): *Johan* f. 1829 6/9, losj. i borgermester *Ulshuus'* gård - *Karen Oline* f. 1832 2/10, *Piperviken*, *Hans* hakkellsskjærers gård - *Henrik* kalles i 1829 tømmermann og i 1832 dagleier

Johannes Christoffersen, 29 år, f. i *Hole*, ungar, borger og skomakermester i byen, far: *Christoffer Johansen* - gift 1827 29/6 (OD) med *Marie Johannesdatter*, 34 år, f. i *Hobøl*, pike, far: *Johannes Andersen*

Døpt 1797 26/12 i *Hole*, foreldre: *Christoffer Johansen* og h. *Anne* (!) *Samuelsdatter Rudsødegården*

Bor 1801 hos foreldrene *Christoffer Johansen* (30) og *Marte Samuelsdatter* (32), husmannsfolk uten jord på *Fekjær*

Innskr. 1825 i *Chra* (OD) fra *København*, f. på *R:rike*, svenn hos skomaker *Solberg*, vært i *Chra* siden sommeren 1825

Barn døpt i *Chra* (OD): *Magna* f. 1828 30/3, *Prinsens gate*, losj. hos marketenter *Brevig* - *Julius* f. 1829 29/11, og *Carl*

Bertrand f. 1831 26/12, *Tollbodgaten*, gård nr 249, losj. hos baker *Kjøøl* - *Johannes* er borger og skomakermester

Gift annen gang 1839 9/4 i *Chra* (OD) med *Anne Bjerring* (48), f. i *Nannestad*, enke etter skomakermester *Peder Bjerring*

Bor 1865 i *Prinsens gate 24*, *Chra*, enkemann, skomakermester med to svenner og to drenger

Død 1884 19/5 i *Chra* (OD), skomaker, gammel borger i *Chra*, opph. *Somdalen* i *Ådalen*, død av lungebetennelse -

oppholder seg hos sin sønn, sogneprest *C. B. Christophersen*, intet skifte

Lars Engebretsen, døpt 1803 9/10 i *Norderhov*, konf. 1823 12/10 i *Aker*, ungar, tobakkspinner, ulastelig vandel, foreldre: *Engebret Paulsen* og h. *Marte Larsdatter* - gift 1827 1/6 (Gm) med *Maren Malene Gulbrandsdatter*, døpt 1806 15/11 i *Christiania* (Gm), hjemme hos sin mor i *Piperviken*, foreldre: *Gulbrand Halvorsen*, artillerist, og h. *Else Larsdatter*

Døpt 1803 9/10 i N:hov hs, foreldre: *Engebret Paulsen* og h. *Marte Larsdatter Gullerud*

Konf. 1823 12/10 i *Aker*, bor i *Lakkegaten*

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1823 21/2, fra *Gullerud* - utskr. 1824 21/5 fra *Aker* til *Chra*, har bodd i *Smalgangen*

Ektefellene innskr. 1828 i *Aker* fra N:hov, han er tobakkspinner, de bor på *Enerhaugen*

Barn døpt i *Aker*: *Mattea Lovise* f. 1827 30/9 og *Julie Emilie*, f. 1829 21/7, *Enerhaugen* - *Marie* f. 1831 12/5 - *Lars* er

tobakkspinner - familien skal ca 1835 ha utvandret til *Arvika*, *Värmland*, barn: *Adolf Julius* f. 1835 23/6, *Bernhard Lud-*

vig f. 1837 2/12, begge *Arvika* - *Albertina Elisabet* f. 1842 8/12, *Karlstad* - *Amanda Natalia* f. 1849 8/8, *Kristinehamn*

Lars skal være død i 1869 og *Maren* 1870 24/1, begge i *Kristinehamn* - jf *Johan Oskar Helin/Geni*

Lars Knutsen Alme, korporal ved Oplandske regiments 1. musketerkompani - gift 1813 24/2 (OD) med Maren Olea Trulsdatter, pike

Døpt 1786 17/4 i N:hov (Hg), foreldre: Knut Larsen og Marte Haraldsdatter på Viul

Trolig identisk med Lars Knutsen, bor 1801 på Lundstad, 15 år, tjener hos Tomas Toresen, gårdmann og forlikskommisær - foreldrene Knut Larsen (48), sagdreng, og Marte Haraldsdatter er husmannsfolk på Askilsrud

Konf. 1801 25/10 i N:hov (Hg), bor på Lundstad

Barn: Christian, f. 1813 2/8, Marte Kirstine f. 1815 20/12, begge døpt i Aker, bor i Piperviken - Johanne Maria f. 1819 10/10, Johan f. 1822 6/4, begge i Chra (Gm), Piperviken - Christian f. 1825 24/12 (Gm), eget hus i Pipervikens 8. rode - Christian kalles i 1819 avskjediget underoffiser og fra 1822 arbeidsmann

Maren Oline død 1839 5/11 i Chra (Gm), Piperviken, avskj. sersjant og dagleier Lars Almes hustru, død av modersvakhett skifte 1839 10/12, etterlater seg barna Johan (18), Maren (24) og Johanne (20) - boets gård er en enetasjes bygning oppført av tømmer og lafthogg, to værelser, kjøkken og en liten frukthage verdt 400 spesiedaler

Lars død 1845 4/11 i Chra (dødsf.pr.), arbeidsmann, eget hus i Piperviken, datteren Maren er ugift

Lars Larsen, 26 år, f. i *Norderhov*, ungar, tjenestekar i byen, far: *Lars Halvorsen*, gårdmann - gift 1828 3/9 (OD) med Elen Marie Eriksdatter, 27 år, f. i Drammen, pike, far: Erik Nilsen, matros

Trolig døpt 1802 27/6 i N:hov ifølge attest av 1824 20/12 fra Sigdal, kan ikke sees i kirkeboken

- i så fall konf. 1821 21/10 i Sigdal, er hos Gullik Gren, kunnskap tålelig, oppførsel god, foreldre: Lars Larsen og Mari Halvorsdatter, attest av 1828 29/5 til Vår frelsers menighet i Chra (OD) om at hans forhold er godt

Innskr. 1826 15/8 i Chra (Gm) fra Sigdal, tj.dreng hos oberstløytnant Kierulf

Barn: Maren Kirstine f. 1829 14/5 i Chra (OD), Piperviken, bor hos hakkelskjærer Hans Hansen - Elen Marie f. 1834 6/7 i Chra (OD), Ruseløkkbakken, bor i nr 4 - Lars er dagleier

Lars Nilsen, 31 år, f. i *Norderhov*, ungar, oppasser i byen, far: *Nils Wexsahl*, sagmester - gift 1829 16/10 (OD) med Anne Johannesdatter, 34 år, f. i Grue, enke, tidl. gift med Peder Seter, etter kgl. bevilgning er det henne tillatt å ekte ham til tross for at hun bedrev hor med ham mens ektemannen levde, far:

Johannes Viker Døpt 1798 7/1 i N:hov hs, foreldre: Nils Wexal og h. Haldis Olsdatter ved Hønefossen

Bor 1801 hos foreldrene Nils Olsen Veksal (60), sagdreng, og Haldis Vebjørnsdatter (50), strandsittere ved Kvernubund

Konf. 1814 17/4 i N:hov hs, bor ved Hønefossen

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1819 3/7, tj.dreng fra Søndre Hønefoss, vanfør i høyre hånd - innskr. 1820 i Chra (OD), tj.dreng hos høker Gul Henriksen

Barn døpt i Chra (OD): Karoline Augusta f. 1832 27/8, Karoline Lovise Amanda f. 1834 21/10 Piperviken, eget hus - Lars er oppvarter, i 1832 på Regentsen

Lars Petter Andreas Hansen, 23 år, f. i *Norderhov*, ungar, skomakerdreng i byen, far: *Hans Fredrik Hansen*, tømmerannammer - gift 1828 20/6 (OD) med Maren Nilsdatter, 34 år, f. i byen, pike, far:

Nils Nilsen, soldat Døpt 1805 6/7 i N:hov hs, foreldre: Hans Fredrik Hansen og h. Anne Pedersdatter

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1825 10/10, skomakerdreng

Mads Dagsen, 27 år, f. i *Hole*, ungar, avskjediget fotjeger, arbeider hos stadskaptein Stenersen, far:

Dag Koksrud - gift 1826 5/4 (OD) med Anne Andersdatter, 29 år, f. i Asker, pike, losj. hos høker

Christian Johansen i Fjerdingen, far: Anders Larsen

Døpt 1798 1/1 i Hole, foreldre: Dag og h. Guri Madsdatter på Koksrud

Bor 1801 hos foreldrene Dag Hovordsen (57) og Guri Madsdatter (42), gårdmannsfolk på Koksrud

Konf. 1815 15/10 i N:hov hs, tålelige kunnskaper, ulastelig oppførsel, husbond: Gudbrand Hovordsen Berg, gårdmann

Ektefellene utskr. 1834 fra Chra (OD) til Aker, han er fotjeger, vært siden høsten 1831 i Chra

Barn: Adolf Danelius f. 1826 21/8 i Chra (OD), Fjerdingen, losj. i høker Christian Johansens gård - Gustav Olaus

f. 1829 10/5 i Chra (OD), Vognmannsgaten, gård nr 225 - Marte Marie f. 1832 11/7 i Aker, Sagene - Bertine Elisabeth

f. 1837 22/2 i Chra (OD), Fjerdingen - Mads kalles dagleier og arbeidsmann

Ektefellene bor 1865 i Hausmanns gate 31, Chra, Mads er arbeidsmann

Mads død 1875 19/9 i Chra (Gamle Aker), arbeider, Maridalsveien 112, enken understøttes av fattigvesenet

Anne Andersdatter Dagsen død 1877 30/12 i Chra (Gamle Aker), enke, Bentsegaten 1 ved Sagene, *Debilitas senilis*, intet etterlatt seg, sønnen Adolf Madsen er sjokoladearbeider hos Kildal i Maridalsveien 112

Mads Hansen Frøhaug, døpt 1804 17/6 i *Hole*, konf. 1820 24/9 ds, ungar, piper nr 6 ved 1. jegerkompani, vært ved 4. jegerkompani, nylig ansatt ved musikken, bruker også navnet Libakke, kjent som

et sedelig og skikkelig ungt menneske, foreldre: *Ingeborg Rolvsdatter Frøyhoveie*, pike, og Hans

Olsen, grenadér fra Eiker - gift 1830 3/12 (Gm) med Nikoline Olsdatter, f. 1809 20/3 på Moss, pike,

tj. hos bokhandler Schive, bor i Lakkegaten, foreldre: Ole Tordsen, husmann, og Inger Nikolaisdatter

Døpt 1804 17/6 i Hole, f. utenfor ekteskap, mor: Ingeborg Rolvsdatter Frøyhoveie, pike, hennes annet leiermål, far: Hans

Olsen fra Eiker, gevorben soldat og grenadér av 1. akershusiske regiment

Konf. 1820 24/9 i Hole, bor på Fjell, gode kunnskaper, sedelig oppførsel, husbond: Ole Onsaker, gårdmann

Barn før ekteskapet: Ingeborg f. 1830 2/5 i Chra (Gm), Piperviken, Nikoline bor hos arbeidsmann Anders Hansen, Mads er ungkar, piper nr 6, lover å ekte henne når han får tillatelse
Barn døpt i Chra (Gm): Inger Marie f. 1833 2/5, Karl Bernhard f. 1835 13/3, Oluf f. 1837 9/4, Hans f. 1840 19/2, alle i Piperviken, 8. rode - Christian Nicolai f. 1842 30/6, Vaterland - Mads er i 1833 piper nr 6 ved 1. kompani, fra 1835 artillerist og reservetrompetér nr 18 i 2. batteri, og i 1842 trompetblåser nr 7 i 4. batteri - han kaller seg *Mads Hansen Frøhaug*, og i 1842 *Liebak*
Nikoline død 1849 14/7 i Chra (Gm), overskjærer Wingers gård i Elvegaten 14, Vaterland, død av tæring på Rikshospitalet, etterlater seg enke mannen Mads Hansen Liebak og seks umyndige barn
Barn før annen gangs ekteskaps inngåelse: Hans Bernhard f. 1852 18/1 (OD), mor: Sørine Pedersdatter, pike, losj. i Vognmannsgaten 13 - selv er han enkemann og trompetér
Mads Hansen Libak gifter seg annen gang 1854 8/9 i Chra (OD) med Sørine Pedersdatter, 38 år, f. i Aker, pike
Barn i annet ekteskap: Sofie Johanne Birgitte f. 1854 18/11 i Chra (Gm), Vognmannsgaten - Mads er fortsatt trompetér

Mikkel Pedersen Hverven, 31 år, politibetjent - gift 1818 5/6 (OD) med Christine Jensdatter, 36 år

Døpt 1785 19/1 i Hole kirke (N:hov kirkebok), far: Peder Olsen Hverveneie
Bor 1801 hos moren Mari Mikkelsdatter (52), enke og innerst ved Hønefossen - er i skredderlære
Konf. 1801 25/10 i N:hov, bor ved Hønefossen
Barn: Ole f. 1818 6/11 i Chra (OD), Anne Marie f. 1821 26/2 (OD) - Dorotea f. 1824 2/12 i Chra (OH), Søndre Hellerud der familien losjerer - han skriver seg *Michel Pedersen Hverven* og er politibetjent
Død 1831 24/3 i Chra (OD), bodde hos Iver Andersen på Enerhaugen, almisselem, etterlater seg kone og tre barn

Ole Andersen, 19 år, f. i *Norderhov*, ungkar, arbeider ved Huus og Glads papirmølle, bor i Aker, far: *Anders Johannessen* - gift 1825 28/10 (OD) med Anne Marie Svendsdatter, 20 år, f. i Christiania, pike, far: Svend Amundsen

Døpt 1806 16/2 i N:hov (Vi), foreldre: Anders Johannessen og h. Berit Olsdatter, husmannsfolk u. Hæl
Barn døpt i Aker: Karen Sofie Marie f. 1826 11/10, Sagene, der foreldrene arbeider ved Nedre Papirmølle - Andrea Birgitte f. 1829 15/5, Andrine Birgitte f. 1831 7/8 og Karl Ludvig f. 1834 17/3, alle ved Sagene, Glads Papirmølle

Ole Christensen Seter, 25 år, f. i *Norderhov*, ungkar, tjenestekar i byen, far: *Christen Olsen*, gårdbruker - gift 1828 18/6 (OD) med Helene Monsdatter Hammerstad, 24 år, f. i Stange, pike, far: Mons Eriksen, husmann

Døpt 1802 19/12 i N:hov hs, foreldre: Christen Olsen og h. Anne Ellingsdatter Seter
Konf. 1820 1/10 i N:hov hs, bor på Seter, gode kunnskaper, sedelig oppførsel, faren gårdmann
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1828 13/2, tj. hos general Nilson - innskr. 1828 12/6 i Chra (Gm) fra Chra (OD), tj.dreng hos general Nilson - flytter 1832 23/6 fra Chra (Gm) til Ringsaker, hun skal være jordmor
Ektefellene bor 1865 på Økelsrud i Ringsaker, han er føderådsmann, hun er jordmor, ingen barn

Ole Jakobsen, døpt 1795 4/1 i *Norderhavs hovedkirke*, konf. 1810 30/9 ds, ungkar, avskjediget artillerist, intet lastverdig om ham bekjent, foreldre: *Jakob Halvorsen* og h. *Marte Ellingsdatter* - gift 1825 8/7 (Gm) med Marie Larsdatter, døpt 1778 15/2 i Sørum, pike, innfl. til byen 1813, har for inntil en måned siden tjent hos høker T. Gundersen

Døpt 1795 4/1 i N:hov hs, foreldre: Jakob Halvorsen og h. Marte Ellingsdatter, husmannsfolk u. Semmen
Bor 1801 hos foreldrene, Jakob Halvorsen (48) og Marte Ellingsdatter (48), husmannsfolk u. Hen
Konf. 1810 30/9 i N:hov hs, bor på en plass u. Hen
Utskr. fra N:hov til Chra etter att. 1825 23/3, 30 år, artillerist

Ole Juelsen Røsholm, sersjant ved det ridende artilleri - gift 1813 13/1 (OD) med Karen Sophie Berntsdatter Eliesen

Døpt 1791 15/5 i N:hov (Vi), født utenfor ekteskap, mor: Gunhild Andersdatter Sørum, pike, hennes første leiermål, far: Juel Christoffersen Sukke i Hedalen i Aurdals prestegjeld
Bor 1801 hos moren Gunhild Andersdatter (27), nå gift med Jonas Johannessen (41), gårdbruker, Røsholmen i Hole
Konf. 1806 12/10 i Hole, bor på Røsholmen, kunnskap: *nogenledes*
Barn, døpt i Aker: Bernt Christian f. 1813 4/2, Gunhild Marie Sophie f. 1816 20/2, Fjerdingen - Johan Andreas f. 1818 10/9, Ole er nå fyrverker = Caroline Sophie, f. 1822 24/8 i Chra (Gm), Revieret, Ole er avskjediget fyrverker - Ole f. 1824 8/4 i Chra (Gm), Piperviken - Bernt Julius f. 1829 28/8 i Chra (OD), losj. hos tollbetjent Hansen i gård nr 88 på Revieret, Ole er bud ved Norges høyesterett
Død 1843 11/8 i Chra (OD), Revieret, høyesterettsbud, bodde hos tollbetjent Hansen på Revieret, etterlater seg enke og umyndige barn - *Berøvede sig Livet ved Strikke i Vildelse, fremkaldet over at han ei erindrede hvor han havde henlagt en del vigtige Papirer, som dog strax efterhans død fandtes paa det tilbørlige Sted*
Karen Sophie døde 1848 10/5 i Chra (OD), 56 år gammel, bodde hos salmaker Christensens enke i Kirkegaten, død av hjernebetennelse, to myndige barn, etterlater seg intet til registrering

Ole Nilsen, 25 år, f. i *Norderhov*, ungkar, kammakersvenn, bor på Grønland, far: *Nils Olsen* - gift 1824 3/12 (OD) med *Anne Marie Gundersdatter*, 24 år, f. på Moss, pike, far: *Gunder Olsen*
Døpt 1798 14/10 i N:hov hs, foreldre: *Nils Olsen* og *Guri Christoffersdatter* på Høneøie
Bor 1801 hos foreldrene *Nils Olsen* (25), sagdrenge og skredder, og *Guri Engebretts(!)*datter (24), strandsittere ved H:fossen
Konf. 1814 2/10 i N:hov, bor ved Nordre Hønefoss, tålelig kunnskap, god oppførsel, foreldrene bor samme sted
Barn før ekteskapet: *Fredrik* f. 1823 15/2 i Chra (OD), *Vognmannsgaten*, der *Anne Marie losj.* hos høker *Svend Amundsen*, *Ole* er kammakersvenn for *Elstrand*, møter selv og angir seg som barnefar
Barn: *Hans* f. 1825 30/10 i Chra (OD), *Elvegaten* i losji hos båtfører *Hansen* - *Martin Christian Sofus* f. 1829 15/10 i Chra (OD), *Lille Vognmannsgaten* i losji hos kammaker *Lorents Elstrand*
Ektefellene utskr. 1834 fra Chra (OD) til Moss med tre barn, *Ole* er kammakersvenn, flyttet allerede høsten 1830
Død før 1865 - *Anne Marie Gundersdatter* bor da som enke i *Sandesund* ved *Sarpsborg* hos sønnen *Hans Olsen*

Ole Nilsen Hov(seie), 29 år, f. i *Norderhov*, ungkar, jeger nr 40 ved det gevorbnne jegerkorps, 3. kompani, garnisonerer i byen, far: *Nils Olsen*, gevorben soldat - gift 1829 31/7 (OD) med *Dorotea Christoffersdatter*, 24 år, f. i *Aker*, pike, far: *Christoffer Gundersen*, artillerist
Døpt 1800 3/8 i N:hov hs, født utenfor ekteskap, mor: *Marit Christoffersdatter Hovseie*, far: *Nils Olsen*, gevorben soldat ved løytnant *Wærenskiolds* kompani
Konf. 1816 6/10 i N:hov hs, bor på *Åserud*, måtelige kunnskaper, ulastelig oppførsel, husbond: *Erik Åserud*, gårdmann
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1822 1/2, fra *Honerud* i *Haug*, født på *Hovseie*, husmannssønn, tj.dreng, har latt seg verve til 1. jegerkompani - innskr. 1827 i Chra (Gm) fra N:hov, kalles *O. N. Hovseie*, jeger nr 40 av 3. kompani
Barn: *Julie Fredrikke* f. 1829 6/3 i Chra (Gm), *Hammersborg*, født før ekteskapet, hennes første leiermål - *Christine Amalia* f. 1839 4/2, *Hammersborg* - *Ole* skriver seg *Ole Nielsen Haav*, avskjediget jeger og arbeidsmann

Ole Olsen, 28 år, f. i *Norderhov*, ungkar, jeger nr 52 av det gevorbnne jegerkorps, 3. kompani, garnisonerer i byen, far: *Ole Ellefsen* - gift 1826 24/11 (OD) med *Kirstine Johannesdatter*, 29 år, f. i *Gran*, pike, losj. hos *madam Rødding* i *Møllergaten*, far: *Johannes Christoffersen*
Døpt 1798 14/1 i N:hov (Vi), foreldre: *Ole Ellefsen* og h. *Dordi Olsdatter*, husmannsfolk u. *Fjøsvisa*
Bor 1801 hos foreldrene, *Ole Ellefsen* (39) og *Dordi Olsdatter* (22), husmannsfolk u. *Busterud* i *Ådalen*
Barn: *Edvard Olaus* f. 1826 10/6 i Chra (RH), født før ekteskapet, *Christine* er tj.pike - *Kaspar Torvald* f. 1828 16/9 i Chra (Gm), *Akersbakken*, 10. rode - *Ole* er fortsatt jeger nr 52 ved *Norske gevorbnne jegerkorps*, 3. kompani
Utskr. fra *Aker* til Chra, jf attest 1826 28/9, er ifølge denne født i N:hov og skal være konf. våren 1812 i *Aker* - innskr. 1828 29/11 i Chra (Gm), jeger nr 52 i 3. kompani

Ole Olsen Hov, 29 år, f. i *Norderhov*, ungkar, jeger nr 28 av det gevorbnne jegerkorps, 2. kompani, i byen, far: *Ole Andersen* - gift 1827 1/8 (OD) med *Maren Christensdatter*, 31 år, f. i *ladededet Åsgårdstrand* under *Borre prestegård*, pike, losj. hos avskjediget overjeger *Hans Hansen Solbraae* i *Piperviken* nr 462, far: *Christen Christoffersen*, skipstømmermann

Døpt 1797 29/1 i N:hov, f. utenfor ekteskap, mor: *Anne Olsdatter Hovseie*, hennes første leiermål, far: *Ole Andersen*, svensk spikersmed
Trolig identisk med *Ole Olsen* som i 1801 bor hos moren *Anne Olsdatter* (29), innerst på *Hjelmerud* i *Ytre Soknedalen*
Konf. 1813 7/11 i N:hov (Hg), bor på *Krakstad*
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1827 29/6, gevorben jeger ved 2. kompani, har oppholdt seg tre-fire år på *Hårum* i *Hole*
Barn døpt i Chra (Gm): *Karl Johan* f. 1827 13/8, hos overjeger *Solbraa* i *Piperviken*, 8. rode - *Andreas* f. 1830 24/3, *Piperviken*, 8. rode - *Andrine Vilhelmine* f. 1832 3/10, *Piperviken*, *Ole* er skomakermester og avskjediget jeger, kaller seg *Ole Olsen Haav*
Gift annen gang 1838 6/12 i *Aker* med *Kirsti Bersvendsdatter*, 46 år, f. på *Ringerike*, enke, er på *fattigkassen*, de bor i *Maridalen* - *Maren Christensdatter* skal være død 1833 i *koleraen* - *Kirsti* er døpt 1792 28/10 i N:hov, foreldre *Bersvend Olsen* og *Marte Evensdatter* på *Hvalseie* i *Ytre Ådalen*

Ole Toresen, 27 år, f. i *Norderhov*, ungkar, kusk for kanselliråd *Wraatz*, tjener i byen, far: *Tore Jonassen* - gift 1825 4/3 (OD) med *Anne Pedersdatter*, 29 år, f. i *Uddevalla* i *Sverige*, pike, tjener hos høyesterettsadvokat *Petersen*, far: *Per Gustafsson*

Døpt 1798 13/1 i N:hov hs, uekte født, mor: *Kari Nilsdatter Sørgefoss*, far: *Tore Jonassen Sørgefoss*, begges første leiermål
Bor 1801 hos moren *Kari Nilsdatter* (26), som holder til hos sin mor, *enken Rønnaug Iversdatter* ved *Sørgefoss* sagbruk
Konf. 1814 17/4 i N:hov hs, bor på *Sørgefoss*
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1824 24/3, sønn av innerst, uekte født, tj. hos major *Vosgraf* i Chra - innskr. 1825 i Chra (OD) fra N:hov, tj. hos kanselliråd *Wraatz*, vært i Chra siden 1824 19/10
Barn, alle døpt i Chra (OD): *Martin Teodor Julius* f. 1825 24/7, *Fjerdingen*, losj. i oppvarter *Ole Christoffersens* gård - *Karen Mattea*, f. 1829 5/3, *Vaterland*, losj. i overskjærer *Melbyes* gård i *Vognmannsgaten*, ved dåpen 5/7 flyttet til *Grønland*, skomakermester *Nilsens* gård - *Peter Gustav* f. 1835 5/11, *Vaterland*, *Jensens* gård

Fra Stortorget i Christiania. Maleri av Peter Frederik Wergmann (1830).

Peder Nilsen Ullern, 23 år, ungar, skredder, bor ved Akers sag - gift 1823 20/5 (OD) med **Christine Nilsdatter**, 24 år, pike, tj. hos kjøpmann Christen Olsens enke i Grensen

Døpt 1800 11/1 i Hole, foreldre: Nils Hansen og h. Berte Pedersdatter på Ullerntangen

Bor 1801 hos foreldrene Nils Hansen (50) og Berte Pedersdatter (31), husmannsfolk med jord u. Ullern på Røyse

Konf. 1817 5/10 i Hole, bor på Hundstad, kunnskap: temmelig god

Utskr. fra Hole til Chra, jf attest 1821 19/2, fra Ullerntangen, skredder, til skredder O. Finsen i Chra -

innskr. 1821 i Aker fra Hole, skredder, har i Hole et uekte barn med piken Anne Trulsdatter Svarstadeie, losj. på Sagene - innskr. 1823 i Aker fra Hole, jf attest 1821 30/4 og 1823 12/3, f. og konf. i Hole, skreddersvenn, nå på Bjølsen

Barn: Jørgine, f. 1823 6/5 i Aker, Sagene

Rasmus Olsen Somdahl, 30 år, f. i *Norderhov*, ungar, skreddermester i byen, har i flere av de siste år oppholdt seg i København og har medbragt attest av 1826 25/9 fra pastor Bull ved Helliggeists kirke, far: **Ole Larsen Somdalen** - gift 1827 29/6 (OD) med **Karen Henriksdatter**, 38 år, f. i *Norderhov*, pike, losj. hos Gul Henriksen, marketenter i byen, far: **Henrik Larsen**

Rasmus, døpt 1797 11/6 i N:hov (Vi), foreldre: Ole Larsen og h. Marit Halvorsdatter Somdalen

Bor 1801 hos foreldrene, Ole Larsen (64) og Marit Halvorsdatter (44), gårdmannsfolk på Somdalen

Konf. 1811 14/7 i N:hov (Vi), bor på Somdalen - Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1823 8/6, tj. ved garnisonen

Barn: Maren Kirstine f. 1828 16/4 i Chra (RH) - Ole Henrik f. ca 1831 - Karoline f. 1832 16/7 i Chra (OD), Tollbodgaten, losj. i tollbetjent Møllers gård - Regine Sofie f. 1835 8/1 i Chra (OD), Nedre Slottsgate - han er borger og skreddermester, og skriver seg *Rasmus Olsen Somdahl*

Død 1846 7/12 i Chra (OD), restauratør, Nedre Skolegaten, død av tæring, etterlater seg enke og fire umyndige barn

Kari, døpt 1789 1/6 i N:hov, foreldre: Henrik Larsen og h. Kirsti Gulsdatter, husmannsfolk u. Skollerud

Bor 1801 hos foreldrene, Henrik Larsen (55) og Kirsti Gulsdatter (47), husmannsfolk u. Skollerud

Konf. 1804 7/10 i N:hov hs, bor på Skollerud - i 1817 bor hun hos sin bror Gul Henriksen (f. 1791)

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 23/6, fra Skollerudeie, tj.pike - utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1827 19/4, tj.pike

Død 1855 24/9 i Chra (OD), *Karen Somdahl*, enke, madam, født Henriksen, Slottsgaten

Søren Ellingsen, 31 år, f. i *Norderhov*, enkemann, murerarbeider, losj. hos arbeidsmann Anders Sande i Piperviken, far: **Elling Trulsen** - gift 1826 17/11 (OD) med Kirstine Andersdatter, 19 år, f. i Nes på Hedemarken, pike, tjener hos glassmester Johansen i Skippergaten, far: Anders Johansen

Døpt 1795 3/5 i N:hov hs, foreldre: Ellend Trulsen og h. Anne Larsdatter, husmannsfolk u. Sørøm

Bor 1801 hos foreldrene Ellend Trulsen (65), daglønner, og Anne Jonsdatter (38) på Ullevål i Aker

Konf. 1811 6/10 i Aker (Akers kirke), bor på Hoff, født på Ringerike

Gift første gang 1822 30/8 i Aker med Marte Christoffersdatter, 24 1/4 år, pike, han er overkonstabel i 1. ridende bataljon, bor på Ruseløkkbakken - barn: Anne Helene, f. 1822 2/6 i Aker, før ekteskapet, Marte tjente sist hos Dyrgreen på Ladegårdsøen, Søren er overkonstabel i 1. bataljon og bor i Piperviken - Christian, f. 1824 1/12 i Chra (Gm), Piperviken, 8. rode, Søren kalles avskjediget artillerist og arbeidsmann - Marte Christoffersdatter død 1825 22/9 i Aker, Vekkerø

Søren utskr. 1826 fra Aker til Chra (OD), enkemann, artillerist, bor i Piperviken - Søren og Kirstine innskr. 1827 i Aker fra Chra (OD), hun er døpt 1807 15/2 i Nes på Hedemarken, bor nå ved Akersbakken i kjører Jakob Møllers gård - barn: Edvard Martin, f. 1830 11/12 i Aker, Teltbodgaten

Kirstine død 1833 31/10 i Aker, oppholdssted Akersbakken, død av kolera

Gift tredje gang 1839 1/11 i Aker med Karen Pettersdatter, 33 år, f. i Aker, de bor i Tollbodgaten - barn: Karoline f. 1835 20/6 i Aker, uekte født, Karen bor i Teltbodgaten, hennes annet og hans første leiermål - Laura f. 1838 7/1 i Aker, Teltbodgaten, *de leve sammen og have havt 2 børn sammen* - Mattea f. 1839 7/4 i Aker, Teltbodgaten - Gotfred f. 1841 25/8 i Chra (KT), Telthusgaten, Karen er tukthusfange på to år for rufferi

Karen død 1845 25/1 i Chra (OD), arbeidsanstalten Mangelsgården, død av tæring, etterlater seg enkemannen Søren Ellingsen, murerarbeider, og fire barn, intet til skifte

Gift fjerde gang 1846 14/4 i Aker med Karen Dorte Sørensdatter, 25 år, f. i Drammen, pike, de bor i Teltbodgaten

Kvinner

Ambjørg Jørgensdatter, 26 år, f. i Aker (!), tj. hos høyesterettsadvokat Petersen, far: *Jørgen Daniel-sen* (ifølge forlovererklæring) - gift 1825 13/4 (OD) med Ole Davidsen, 26 år, f. i Aker, tj. hos høyeste-rechtsadvokat Niels Aars i byen, far: David Olsen

Døpt 1797 26/12 i N:hov (Hg), foreldre: Jørgen Danielsen og h. Kirsti Iversdatter, husmannsfolk u. Ton
Bor 1801 hos foreldrene Jørgen Danielsen (41) og Kirsti Iversdatter (39), husmannsfolk uten jord u. Trøttersrud
Konf. 1813 3/10 i Aker, bor på Sagene - Utskr. 1825 fra Aker til Chra, pike fra Disen
Barn døpt i Chra (OD): Sofie f. 1825 22/9, losj. i høyesterettsadvokat Aars' gård - Sofie f. 1827 26/11, Vaterlands
Strandgate, losj. i kjøpmann Roveruds leiegård - Emilie f. 1830 8/1, Kirkegaten, losj. i salmaker Bachlers gård - Nils
Engelhardt f. 1831 21/5, Dronningens gate, losj. i assessor Aars' gård - Ole er fra 1829 bud ved universitets bibliotek
Ambjørg bor 1865 i Akersgaten 13, Chra (*Ambjørg Davidsen*), enke, lem av Christiania gamle fattighus
Død 1867 24/1 i Chra (Trefoldighet), enke, død av lungebetennelse, byens gamle fattighus, bgr på fattighusets regning

Anne Christoffersdatter, døpt 1799 14/12 i *Norderhavs hovedkirke*, konf. 1815 20/8 ds, pike, godt forhold, foreldre: *Christoffer Nilsen Ultvet* og *Kari Jønsdatter Østbyeie*, utenfor ekteskap - gift 1826 7/4 (Gm) med Lars Syversen, f. 1802 28/8 under gården Bruset i Asker, ungar, skomakersvinn, om hans forhold vites intet ufordelaktig, foreldre: Syver Larsen og h. Marte Pedersdatter

Døpt 1799 14/12 i N:hov hs, født utenfor ekteskap, mor: Kari Jensdatter Østby, far: Christoffer Nilsen Ultvet
Bor 1801 hos moren Kari Jensdatter (27), hjemmевærende hos sine foreldre som er husmannsfolk uten jord u. Østby
Konf. 1815 20/8 i N:hov (Hg), bor i en plass u. Åsa, tålelig kunnskap, ulastelig oppførsel, faren husmann u. Åsa
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 19/11, bodd på Åsa, tj.pike
Barn: Karoline Augusta f. 1826 2/8, døpt 1827 14/9 i Chra (OD), losj. hos marketenter Thor Hansen ved Revieret

Anne Trulsdatter Hov, 28 år, f. i *Norderhov*, pike, tjener hos fru Moss, far: *Truls Amundsen* - gift 1826 18/2 (OD) med Lars Larsen Holm, 23 år, f. i Strøm pgd i Odalen, ungar, svinn hos skredder-mester Jens Berg i byen, far: Lars Paulsen

Døpt 1798 21/1 i N:hov hs, foreldre: Truls Amundsen og h. Taran Olsdatter ved Hønefossen
Bor 1801 hos foreldrene Truls Amundsen (50) og Taran Olsdatter (34), husmannsfolk u. Setrang
Konf. 1812 20/9 i N:hov hs, bor på en plass u. Hov
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 15/11, tj.pike, til fru Moss i Chra
Barn døpt i Chra: Laurits f. 1826 14/6 (OD), losj. hos dagleier Jahn Andersen i Grensen, Lars Holm er skreddersvinn
Innl. 1831 til N:hov fra Chra, ankom i januar, han er skredder og døpt 1802 8/8 i Strøm
Barn døpt i N:hov: Inger Margrete f. 1831 18/12, Nærstadeie - Hans Olaus f. 1835 1/2, Nordre Hønefoss - Anne
Torine og Karen Mattea f. 1838 9/12, Hønefoss - Kasper f. 1845 21/9, Nordre Hønefoss - Lars er fortsatt skredder
Anne er død før 1865 - *Lars Larsen Holm*, enkemann, slutter og skreddermester, bor 1865 i Søndre Hønefoss sammen
med sønnen Kasper Larsen Holm
Lars bor 1875 i Hønefoss *norde Deel 93* som postfører med sin nye hustru Sønnev Amunds datter Holm (f. 1819 i Krøds-herad) sammen med sønnene Kasper og Laurits Larsen Holm, siste med kone Berte Olsdatter Blakstvedt fra Adalen
Samtlige bor på samme sted i 1885, Lars er postbud og huseier

Birte Marie Andersdatter, 30 år, f. ved *Hønefossens sagbruk*, tjenestepike, bor sammen med brud-gommen, far: *Anders Strøm* - gift 1825 19/9 (OD) med Johan Kjällar, 50 år, f. i Borås i Sverige, enke-mann, bokbindermester i byen, far: Jöran Kjällar

Døpt 1792 5/2 i N:hov hs, foreldre: Anders og h. Ragnhild Gulbrandsdatter Strømmen
Bor 1801 hos foreldrene Anders Andersen (50), maler, og Ragnhild Gulbrandsdatter (38), strandsittere ved Hønefossen
Konf. 1808 19/6 i N:hov hs, bor ved Hønefossen
Barn døpt i Chra (OD): Johan Peter f. 1823 1/11 utenfor ekteskap, døpt 1824 11/12, Kirkebakken, Johan oppga selv far-farskapet - Anne Sofie f. 1825 16/2, døpt 8/11 og skrevet som ektefødt - Matilda Johanne Marie f. 1828 16/8, Kirke-bakken 68 - Johan kalles borger og bokbindermester i Chra
Johan Jørgen Kjällar død 1833 12/11 i Chra (OD), gift, bokbindermester, opph. i Torkildsens gård i Vognmannsgaten, støttet av fattigvesenet

Eli Hansdatter, 31 år, f. på *Ringerike*, pike, far: *Hans Andersen By*, husmann - gift 1829 11/12 (OD) med Nils Nilsen Lund, 62 år, f. i Nord-Aurdal, enkemann, borger, marketenter i byen, far: Nils Helge-sen, gårdmann

Døpt 1798 18/2 i Hole, foreldre: Hans Andersen og h. Guro, husmannsfolk u. By
Bor 1801 hos foreldrene Hans Andersen (45) og Guro Syversdatter (39), husmannsfolk med jord u. Gjesval
Konf. 1814 2/10 i Hole, bor på en plass u. By, kunnskap: *nogenedes*, foreldrene husmannsfolk u. By
Utskr. 1819 fra Hole til Chra, pike - utskr. 1829 30/6 fra Chra (Gm) til Chra (OD), jf attest 1819 23/2, tj.pike hos haker
Lund i Piperviken - innskr. 1829 i Chra (OD) fra Chra (Gm), tj.pike hos marketenter Lund i Piperviken, vært i Chra siden foråret 1827
Gift annen gang 1838 15/8 i Chra (OD) med Ole Halvorsen, 34 år, f. på Eidsvoll, ungar, borger og skreddermester i byen

Gjertrud Ellefsdatter Knestang, 31 år, pike, tj. hos kjøpmann Grønneberg - gift 1823 28/11 (OD) med Paul Andersen Ekholdt, 25 år, ungar, murmesterdreng hos murmester Ruud

Døpt 1792 7/10 i N:hov (Hg), foreldre: Ellef Olsen og h. Kari Pedersdatter, husmannsfolk u. Aurdal i Haug

Bor 1801 hos foreldrene Ellef Olsen (37) og Kari Pedersdatter (33), husmannsfolk u. Stiksrud i Haug

Konf. 1808 24/4 i N:hov hs, bor på en plass u. Stiksrud i Haug

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1823 13/8, tj.pike hos kjøpmann Grønneberg

Barn født i Aker: Elen Marie f. 1826 4/4, Skillebekk, på høker Mikkelsens løkke - August f. 1828 5/2, Bymarka, Bibakk -

Oline f. 1831 16/2, Maschmanns løkke - Paul kalles 1826 husmann, 1828 murarbeider og 1831 murmester

Gunhild Pedersdatter, 35 år, f. i *Norderhov*, pike, tj. hos professor Sverdrup, far: *Peder Olsen* - gift 1825 6/5 (OD) med Amund Christoffersen Bringsrud, 28 år, f. i Kongsberg, ungar, svenn hos bakermester Kjøl, i byen, far: Christoffer Christensen

Døpt 1790 27/6 i N:hov (Lu), foreldre: Peder Olsen og h. Ragnhild Knutsdatter, husmannsfolk u. Lundesgården

Bor 1801 hos foreldrene Peder Olsen (65) og Ragnhild Knutsdatter (58), husmannsfolk u. Lundesgården

Konf. 1807 6/9 i N:hov (Lu), bor på Modalen

Barn: Karl Christian f. 1826 9/5 i Chra (Rh)

Ingeborg Engebretsdatter, 29 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Engebret Paulsen*, snekkerarbeider - gift 1830 20/10 (OD) med Andreas Guttormsen, 24 år, f. i Drammen, ungar, snekkersvenn i byen, far:

Guttorm Andersen, lossler Døpt 1801 8/2 i N:hov hs, foreldre: Engebret Paulsen og h. Marte Larsdatter Gullerud

Konf. 1817 13/4 i Chra (Gm), bor på Grønland

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1826 19/11, fra Gullerud, datter av en snekker i Chra, faren Engebret Bjørnstad er flyttet til Chra for 20 år siden - innskr. 1830 6/9 til Chra (OD) fra Chra (Gm), jf attest 1830 19/7, forlot N:hov straks etter konfirmasjonen, tj.pike hos kjøpmann Andresen

Ingeborg Gulbrandsdatter, 27 år, pike, tj. hos kaptein Rossbach - gift 1824 23/1 (Gm) med Christoffer Jensen Grue, 28 år, ungar, avskjediget ridende jeger

Døpt 1796 5/6 i N:hov (Hg), foreldre: Gulbrand Gulbrandsen og h. Kari Olsdatter, husmannsfolk u. Løken

Bor 1801 hos foreldrene Gulbrand Gulbrandsen (34) og Kari Olsdatter (42), husmannsfolk u. Løken

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1824 27/1, tj.pike i Chra, utflyttet for 22 år siden

Christoffer Jensen Grue død 1841 3/5 i Chra (Gm), oppasser, opprettet testamente av 1840 9/12

Gift annen gang 1842 27/6 i Chra (Gm) med Ole Ottersen, f. 1818 5/11 i Vang, oppasser -

Ingeborg og Ole bor 1865 i Tollbodgaten 30, Chra, Ole er bud, og 1875 i Nedre Vollgate 8a, Chra, Ole er fortsatt bud

Ole død 1876 24/2 i Chra (Johannes), Nedre Vollgate 8, kontorbud, død av rosen, etterlater seg enke - ingen barn

Inger Jonsdatter, 32 år, f. i *Hole*, pike, far: *Jon Nilsen* - gift 1825 9/12 (OD) med Ole Larsen, 26 år, f. på Tyveholmen ved Christiania, ungar, avskjediget musketér av Akerske kompani, bor nå på Nesodden, far: Lars Christensen

Trolig Inger, døpt 1794 9/6 i Hole, foreldre: Jon «N.» og Kari Jonsdatter, husmannsfolk u. Skamarken på Tyrstrand

Barn døpt på Nesodden: Anne Helene f. 1826 19/5 plass u. Flateby - Hansine Karine Maria f. 1831 22/4, plass u. Sand-

aker - Gunhild Maria f. 1833 8/6, plass u. To - foreldrene er innerster i 1826 og senere husmannsfolk - ved Anne

Helenes konfirmasjon 1841 er de innerster under Søndre Sandaker

Inger Pedersdatter, 27 år, f. i *Norderhov*, pike, tj. hos pottemakermester Niels Wang på Holmen ved Christiania, far: *Peder Larsen Bjørnerud* - gift 1827 21/9 (OD) med Christian Nilsen, 24 år, f. i Christiania (Gm), ungar, pottemakersvenn i byen, far: Nils Ellingsen

Døpt 1800 1/1 i N:hov hs, foreldre: Peder Larsen og h. Siri Trulsdatter Bjørnerud

Konf. 1815 20/8 i N:hov (Hg), Ødegårdseie, 17 år, tålelig kunnskap, ulastelig oppførsel, faren husmann u. Ødegården

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1826 30/3, tj.pike - innskr. 1827 i Chra (OD) fra N:hov, tj. hos pottemaker Wang på

Holmen, vært siden høsten 1826 i Chra

Barn: Peter Martinus f. 1828 14/6 i Chra (OD), Holmen, høker Børresens gård - Jørgine Elisabet f. 1833 5/9 i N:hov hs, Hønefoss nordre -

Karen Oline f. 1836 17/12, døpt 1837 4/6 i N:hov (Hg), Hønefoss nordre - Nils Anton f. 1839 4/8 på Bragemes, Sund-

haugen - Christian kalles 1830 borger og pottemakermester i Christiania, senere pottemaker, begge ektefellene skriver seg senere *Holmen*

Ektefellene utskr. 1836 9/10 fra Chra (OD) til N:hov med en sønn, de flyttet i juli 1833

Inger og Christian bor 1875 sammen med døtrene *Georgine* og Karen Oline samt sønnen Nils Anton på Bragemes, Sundhaugen, de eier et etetasjes hus, han er pottemaker - Karen Oline er gift med fire barn, har delvis fattigunderstøttelse

Johanne Jensdatter Gullerud, 23 år, tj.pike - gift 1819 29/12 (OD) med Christian Hansen Nordvi, 28½ år, overjeger ved det norske jegerkorps

Johanne Jensdatter Nordvi, døpt 1794 9/2 i *Norderhov*, konf. 1808 17/10 *ds*, enke etter overjeger Christian Hansen Nordvi (død 1828 6/5, bgr på Christ kirkegård, første gang gift 1819 29/12 i Christiania (OD)), bor i Fjerdingen, kjent som et sedelig og anstendig fruentimmer, foreldre: *Jens Trulsen Gullerud*, gårdbruker, og h. *Marte Christiansdatter* - gift 1830 21/10 (Gm) med Ole Arnesen, døpt 1803 17/10 i Nes i Hallingdal, ungar, tambur ved borgervæpningen, bodd en tid i *Norderhov*, foreldre: Arne Olsen, avdød gårdbruker, og h. Mari Arnesdatter Smettplassen i Nes

Døpt 1794 9/2 i N:hov (Hg), foreldre: Jens Trulsen og h. Marte Christiansdatter Gullerud

Bor 1801 hos foreldrene Jens Trulsen (66) og Marte Christiansdatter (49), gårdmannsfolk på Gullerud i N:hov

Konf. 1808 19/6 i N:hov hs, bor på Gullerud - Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1819 19/11, fra Gullerud, tj.pike

Barn i første ekteskap, døpt i Chra (Gm): Hans Martin f. 1820 7/10, Johan Martin f. 1823 27/1 og Hans Martin f. 1825 6/5, Fjerdingen, 5. rode - Christian er overjeger i 3. kompani -

Christian død 1828 6/5 (Gm), Fjerdingen, avskjediget sersjant, etterlatt seg enke og ett barn

Barn i annet ekteskap: Marte Marie f. 1831 8/3 i Chra (OD), Fjerdingen, gård 66 lit. B - Ole er tambur ved borgerkorps

Karen Andersdatter, 22 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Anders Tordsen*, strandsitter - gift 1830 17/12 (OD) med Christian Arvesen Opsal, 33 år, f. i Høland, ungar, sersjant nr 4 ved 2. artilleribataljons trepunds ridende batteri, garnisonerer i byen, far: Arve Knutsen Brøtmet, gårdmann

Døpt 1808 11/9 i N:hov hs, foreldre: Anders Tordsen og h. Ingeborg Pedersdatter ved Hønefossen

Konf. 1822 13/10 i N:hov (Hg), Hønefossen, gode kunnskaper og sedelig oppførsel, foreldrene bor ved Hønefossen

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1830 24/3, fra Hønefoss nordre, tj.pike - innskr. 1831 18/8 i Chra (Gm) fra Chra (OD)

Barn: Andreas f. 1831 1/9 i Chra (Gm), Nedre Vollgate, tvilling dødfødt

Død 1831 9/9 i Chra (Gm), Nedre Vollgate, bodde hos fullmektig Bull, død av forrâttelsesfeber etter barselseng, enkekannen er furér nr 2 av det ridende batteri, deres eneste barn døde s. å. 13/9

Christian Opsahl død 1853 8/9 i Chra (Gm), fhv stykkjunker, Møllergaten, ingen arvinger

Karen Henriksdatter, gift 1827 29/6 (OD) med **Rasmus Olsen Somdalen**, se der

Karen Jakobsdatter, 28 år, f. i *Hole*, pike, far: *Jakob Nilsen*, husmann - gift 1829 3/6 (OD) med Engebret Larsen Herud, 31 år, f. i Strøms pgd i Odalen, ungar, smedsvenn i byen, far: Lars Eriksen, gårdmann Døpt 1801 16/8 i Hole, foreldre: Jakob Nilsen og h. Kirsti Nilsdatter, husmannsfolk i Skjærdalen på Tyrstrand

Konf. 1817 5/10 i Hole, bor på plass u. Kinn, kunnskap: god - Innskr. 1824 7/9 i Chra (OD) fra Hole, tj.pike

Engebret død 1853 16/9 i Chra (Gm), smedmester. Festningen, død av kolera, ingen barn - skifte

Karen død 1854 7/5 i Chra (Gm), enkekadamm etter smedmester E. L., Festningen, død av magesvakhet, ingen barn, arvinger: Nils Jakobsen (50), Blegen pl. i Sognedalen, og Marie Jakobsdatter (47), g. Christoffer Iversen Veksal i N:hov

Lisbet Gulbrandsdatter, 21 år, f. i *Hole*, pike, far: *Gulbrand Svendsen* - gift 1827 12/10 (OD) med Ole Hansen Urdahl, 22 år, f. i Strøms pgd i Odalen, ungar, skreddersvenn i byen, far: Hans Olsen

Døpt 1806 20/4 i Hole, født utenfor ekteskap, mor: Mari Danielsdatter Fjellseie, hennes mann Johannes Henriksen fra Modum har forlatt henne for noen år siden, far: Gulbrand Svendsen, husmann u. Fjell, gift mann

Konf. 1823 5/10 i Hole, bor på Frøyshov, kunnskap: god, moren bor på Frøyshoveie

Utskr. fra Hole til Chra, jf attest 1826 6/5, tj.pike - innskr. 1827 i Chra (OD) fra Hole, tj.pike hos madam Larsen i Vognmannsgaten, vært siden foråret 1825 i Chra

Ektefellene flytter 1830 i N:hov, skal bo på en plass under Karlsrud

Barn: Karen Christine f. 1828 10/2 i Hole, Averøya - Mattea f. 1835 18/5, Oline f. 1838 29/10, Olea f. 1839 25/11, Christian f. 1842 22/6 og Gulbrand f. 1846 11/2, alle i N:hov, Karlsrudeie - Ole kalles 1828 skreddersvenn, senere innerst og husmann

Lisbet og *Ole Hansen Urdal* bor 1865 med barna Gulbrand og Olea i N:hov, husmannsfolk med jord på Karlsrudhaugen, Ole er fisker, datteren Olea er enke og har en sønn på gården

Maren Moss, gift 1825 13/12 (OD) med **Frederik Andreas Müller**, se der

Margrete Haraldsdatter, 29 år, pike, tj. hos garvermester Berner - gift 1823 2/4 (OD) med Christoffer Halvorsen, 28 år, ungar, svenn for garvermester Berner, forlover: Ole Haraldsen, husmann for kjøpmann Egeberg

Døpt 1794 19/1 i N:hov (Hg), foreldre: Harald Olsen og h. Berte Haraldsdatter, husmannsfolk u. Aslaksrud

Bor 1801 hos foreldrene Harald Olsen (26), nasj. soldat, og Berte Haraldsdatter (34), husmannsfolk u. Askilsrud

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 20/10, tj.pike

Barn døpt i Aker: Harald f. 1824 4/1, Bymarken, Ekebergsløkken Utsikten - Bernt f. 1829 9/6, Galgebergs vestre side - Christoffer er fortsatt garversvenn

Marie Eliasdatter, 28 år, pike - gift 1815 11/8 (Gm) med Even Gulbrandsen, 45 år, ungar - begge bor i Vaterland

Marie Eliasdatter, døpt 1785 1/5 i *Norderhov hovedkirke*, konf. 1802 3/10 *ds*, enke etter avskjediget soldat, kanthugger Even Gulbrandsen i Vaterland (død 1824 27/6, bgr på Christ kirkegård), bor i Vaterland, foreldre: *Elias Eriksen*, sagmester, og h. *Guro Karlsdatter* - gift 1830 3/9 (Gm) med Hans Larsen Fuglerudeie, døpt 1799 6/10 i Eidsvoll, ungar, jeger nr 65 i 4. kompani av det gevorbne jegerkorps, bor i Vaterland, har vist hengivenhet til spill, er far til et uekte barn med tukthusfangen Kari Hansdatter Fuglerudeie, foreldre: Lars Nilsen Fuglerudeie, husmann, nå slave, og avdøde h. Ingeborg Nilsdatter

Døpt 1785 1/5 i N:hov hs, foreldre: Elias Eriksen og Guro Karlsdatter

Bor 1801 hos moren, Guro Karlsdatter (57), enke og strandsitter ved Kvernbergsund ødegård

Konf. 1802 3/10 i N:hov hs, bor ved Hønefossen

Død 1846 5/5 i Chra (OD), enke, 69 år, død av lungebetennelse på Rikshospitalet, begravet for fattigvesenets regning

Marte Gulbrandsdatter, 18 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Gulbrand Lorentsen Sørgefoss* - gift 1824 13/8 (OD) med Andreas Narvesen, 26 år, f. i Aker, ungar, tjenestekar, bor på Mellom-Grefsen, far: Narve Andreassen

Døpt 1806 17/8 i N:hov hs, født utenfor ekteskap, mor: Christense Larsdatter, bor på en plass u. Røysing i N:hov, enke, far: Gulbrand Lorentsen Sørgefoss, hans annet leiermål

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 3/3, fra Røysingieie, uekte født og ukonfirmert, tj.pike

Barn født i Aker: Martin f. 1824 25/8, Mellom-Grefsenieie - Maren f. 1826 20/10, Ragna Sofie Annette f. 1829 11/2, Karine f. 1831 30/9, Johanne f. 1835 9/11, Tina f. 1837 27/12, alle på en plass under Berg: Mariane f. 1842 29/1, Grefsenieie - Anton Gotfred f. 1845 23/1, Fosseie - Karl f. 1847 29/11, Rosenlund ved Sagene - Nikolai Edvard f. 1850 17/9, Sagene, losj. i Østgaards hus - Andreas kalles husmann i tiden under Berg, ved alle andre anledninger arbeidsmann

Marte og Andreas bor 1865 i Sandakerveien 25 i Chra med tre sønner, husmannsfolk

Marthe Gulbrandsen død 1875 21/7 i Chra (Gmle Aker), Rosenlund, Sandakerveien 25, død av lungetøring, etterlater seg enkekann og syv myndige barn

Andreas bor i 1875 som enkekann og gartner i Sandakerveien, han bor der fortsatt i 1885 som husmann

Olea Christensdatter Svingerud, 27 år, tj.pike - gift 1821 1/6 (OD) med Ole Hansen Fuglerud, 24 år, ungar, hornblåser i jegerkorpsets 2. kompani

Døpt 1794 13/4 i Hole, far: Christen Svingerud og h. Anne Olsdatter

Bor 1801 hos foreldrene Christen Toresen (38), landsoldat, og Anne Olsdatter (39), husmannsfolk med jord u. Hole

prestegård - Konf. 1810 23/9 i Hole, født på en plass u. Hole prestegård, kunnskap: måtelig

Innskr. 1820 i Chra (OD) fra Hole, tj.pike hos kjøpmann Andreas Fiorn

Barn: Hans f. 1821 28/11 i Hole, Svingerud, Ole kalles husmann - barn døpt i Chra (GM): Andreas f. 1823 5/10, Piperviken - Gustav f. 1827 16/4, hos arbeidsmann Kittel Kittelsen i Pipervikens 8. rode - Lovise f. 1829 29/5, Vaterland - Maren Christine f. 1832 12/8, Piperviken - hun kaller seg nå *Oline*

Begge innskr. 1829 5/9 i Chra (Gm) fra Chra (OD), *Ole Hansen Fuglerud* er hornblåser nr 12 ved 4. kompani, ingen barn

Død 1838 26/5 i Chra (Gm), Piperviken, hus 449, hornblåser nr 12 av 4. kompani Ole Fugleruds hustru, etterlater seg fem umyndige barn, død av tøring - skifte

Ole død 1851 19/2 i Chra (Gm), hornblåser, gård nr 22 i Piperviken Strandgate, død av brystsvakhet, etterlater seg tre sønner og en datter

Olea Knutsdatter, døpt 1789 11/1 i *Haug, Norderhov* under *Viuls bruk*, konf. 1804 15/4 *ds*, pike, bor hos sin bror, avskjediget sersjant Lars Alme i Piperviken, godt forhold, foreldre: *Knut Larsen* og h. *Marte Haraldsdatter* - gift 1826 11/8 (Gm) med Ole Gundersen Kabberud, døpt 1796 21/2 i Vinger, ungar, arbeidsmann, avskjediget fotjeger, på hans forhold er intet å utsette

Døpt 1789 11/1 i N:hov (Hg), foreldre: Knut Larsen og h. Marte Haraldsdatter Viul

Bor 1801 på Auren, tj.pike hos Ole Nilsen, gårdmann i Haug

Konf. 1804 15/4 i N:hov (Hg), bor på Gjermundbu - Innskr. i Chra (Gm) fra N:hov, jf attest 1820 26/5, tj.pike

Ole Gundersen Kabberud død 1833 17/6 i Chra (OD), dagleier, almissemann, Piperviken, marketerter Roses gård (nr 481)

Olea Olsdatter, 28 år, f. i *Norderhov*, pike, tjener hos høker Rustad i Vaterland, far: *Ole Halgrimsen* - gift 1825 15/7 (OD) med Tørris Olsen Skjelver, 32 år, f. i Grue, ungar, bor i Grue, avskjediget fotjeger, far: Ole Hansen

Døpt 1797 14/10 i N:hov hs, foreldre: Ole Halgrimsen og h. Ragne Olsdatter Bråten

Bor 1801 hos foreldrene Ole Halgrimsen (39) og Randi Olsdatter (40), selveierhusmannsfolk på Sundby søndre i N:hov

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1821 19/5, 23½ år, fra Sundbyeie, husmannsdatter, tj.pike - innskr. 1822 i Chra (OD)

Barn: Randine f. 1826 24/9 i Chra (OD), Vaterland, losj. hos byggmester Nahsen i Smalgangen - Ellen f. 1831 3/5 i Aker,

Nordbygaten - *Tørris Olsen Schelver* kalles dagleier og arbeidsmann

Olea og Tørris er trolig døde før 1865 - datteren Randine bor i Nordbygaten 17 med ektemann

Olea Sørensdatter, 31 år, tj.pike - gift 1821 11/5 (OD) med Hans Peter Jensen, 27 år, ungar, musketér
Døpt 1790 7/3 i Hole, far: Søren Nilsen Tangen

Bor 1801 hos foreldrene Søren Nilsen (43) og Anne Olsdatter (45), husmannsfolk med jord i Skjærdalen på Tyrstrand
Innskr. 1818 i Chra (OD) fra Hole, fra Skjærdalseie på Tyrstrand, tj.pike hos kjøpmann Peter J. Neuberg
Hans Petter død 1849 28/10 i Chra (OD), 56 år, f. i Skedsmo, arbeidsmann, ved Ruseløkkbakken, død av tæring
Død 1853 9/9 i Chra (OD), enke etter arbeidsmann Hans Peter Jensen, bodde i Ruseløkkbakken i hus nr 32, nederste linje,
død av kolera, skifte 1853 10/10, ingen barn - arvinger: broren Lars Sørensen, husmann på Ringerike, og søsteren Karen
Sørensdatter, enke etter skomaker Anders Aslesen, hus nr 19 i nederste linje i Ruseløkkbakken

Oline Cathrine Jakobsdatter, pike, Piperviken - gift 1822 7/6 (Gm) med Jakob Kittilsen, 31 år,
ungkar, matros *Olia Cathrine Jacobsdatter* konf. 1816 17/4 i N:hov, 16 år, Nordby i Vegårdsfjerdingen

Barn utenfor ekteskap: Peter Parelius f. 1820 13/11 i Chra (RH), far: Knut Olsen ved det ridende artilleri
Innskr. 1821 i Chra (OD) fra N:hov, 23 år, tj.pike

Barn døpt i Chra (OD): Anton Vilhelm, f. 1823 5/10, losj. hos Trond Mikkelsen i Skippergaten - Jakobine Sofie f. 1825
30/4 - Maren Margrete f. 1827 4/4, losj. hos skreddermester Hans Berg i Lille Kirkebakken - Nils f. 1829 2/10, losj. i
overskjærer Melbye i Vognmannsgaten - Bolette Albertine, f. 1832 15/6 i Aker, Lakkegaten - Jakob kalles ved alle an-
ledninger barbermester og borger, død før 1835 i Aker

Barn utenfor ekteskap: Mette Petrine Josefine f. 1835 15/10 i Chra (OD), kjøpmann Youngs leiegård i Vaterland, far: Odin
Fredrik Napoleon Bøttger, tømmersevern

Oline Cathrine Kittelsen gjengift 1837 16/5 i Chra (OD) med Odin Frederik Napoleon Bøttger, 27 år, f. i Skien, ungar,
tømmermann, far: Johannes Bøttger, organist - hun er enke, 41 år, f. i Aker, far: Jakob Jakobsen, kjøpmann

Barn døpt i Chra (OD): Hother Erik Werner f. 1839 6/2 - Iduna Urania f. 1841 24/3

Død 1846 4/4 i Chra (OD), 51 år, f. på Ringerike, Rødfyllgaten, død av kreft

Pauline Engebretsdatter, døpt 1798 9/12 i *Haug, Norderhov*, konf. 1816 6/10 i Christiania (OD),
pike, tj. hos oberst Gedde på festningen, ulastelig vandel, foreldre: *Engebret Paulsen*, snekkerarbeider
og dreier, og h. *Marte Larsdatter Borger* - gift 1830 8/10 (Gm) med Simen Andersen, f. under gården
Grøtli i Nes på Hedemarken og døpt 1802 19/4, ungar, skredderarbeider, bor på festningen, har ifølge
attest tjent ved arméens verksteder fra 1823 til 1829 som skredder og oppført seg tro og vel, foreldre:

Anders Pedersen, skredderarbeider, og h. Guri Pedersdatter

Døpt 1798 16/12 i N:hov (Hg), foreldre: Engebret Paulsen og h. Marte Larsdatter Borger

Bor 1801 hos foreldrene Engebret Paulsen (33) og Marte Larsdatter (25), gårdmannsfolk på Gullerud

Barn: Emilie Andrea f. 1831 7/4 i Chra (Gm), Festningen - Simen er skredderarbeider, avskjediget fra arméverkstedet
Simen Andersen bgr 1832 4/4 i Chra (OH), 40 år (!), oppholdssted Widings løkke, ble funnet druknet i *Waterlands Elv*,
kan begraves på sedvanlig vis etter amts resolusjon, gjenlevende kone Pauline

Pauline død 1833 11/12 i Chra (OD), enke, død i Gregersens gård i Piperviken, etterlater seg en datter, almissem, fått
understøttelse av fattigkassen

Ragne Knutsdatter, 27 år, f. i *Norderhov*, pike, tj. hos kjøpmann Ell, far: *Knut Gundersen* - gift 1827
9/5 (OD) med Anders Larsen, 31 år, f. i Aker, ungar, avskjed. musketér, bor i Aker, far: Lars Larsen

Døpt 1800 9/2 i N:hov hs (*Ragnil*), foreldre: Knut *Paalsen* og h. Anne Jonsdatter, husmannsfolk u. Sjørvoll

Bor 1801 hos foreldrene Knut Paalsen (44) og Anne Jonsdatter (21), husmannsfolk u. Sjørvoll

Konf. 1813 7/11 i N:hov (Hg), bor på en plass u. Vaker, 15 år

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1822 13/5, fra Vakereie, husmannsdatter, tj.pike, tjent tre år i Chra - innskr. 1822 i

Chra (OD) fra N:hov, tj.pike hos kjøpmann Eie

Barn: Andreas Laurits f. 1827 6/6 i Aker, Skar i Maridalen

Ektefellene innskr. 1831 i Aker fra Chra (OD), ektemannen er avskjediget musketér, de bor på plassen Skar i Maridalen

Anders død 1838 9/4, husmann på Skar i Maridalen

Barn med ungar Andreas Svendsen: Bernt August f. 1841 26/10, Skarseie - Johan Sigvard f. 1845 30/11, hennes annet

leiermål, begge født i Aker

Gift annen gang 1847 26/3 i Aker med Andreas Svendsen, 40 år, f. i Aker, begge bor på Vestbråten (hun kalles *Randi*)

Hun bor 1865 på Storo på Sandakerjordet i Vestre Aker hos forpakter Knut Jensen, betales av fattigkassen

Randi Fransdatter, 22 år, tj. hos kjøpmann Thor Olsen - gift 1824 20/4 (OD) med Hans Vilhelm
Jensen, 26 år, ungar, ølbrygger hos kjøpmann Thor Olsen - forlovere er Engebret Rolvsen, svenn hos
blikkenslager Thinn, og Anders Fransen, pottemaker, arb. for pottemaker Nygaard på Holmen

Døpt 1802 7/6 i N:hov hs, foreldre: Frans Rolvsen og h. Anne Østensdatter ved Hønefossen

Konf. 1817 5/10 i N:hov (Hg), ved Hønefossen, tålelige kunnskaper, god oppførsel, faren strandsitter ved Hønefossen

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1822 28/5, tj.pike hos kjøpmann Thor Olsen - innskr. 1822 i Chra (OD) fra N:hov,

tj.pike hos kjøpmann Thor Olsen

Barn: Anne Maria f. 1824 15/6 i Fredrikstad, foreldrene bor i Chra - Jens Fredrik f. 1827 8/3, Moss

Ektefellene innskr. 1827 i Moss fra Chra, ingen barn, han er brennevinsbrenner, de bor hos N. Borthig - innskr. 1830 i Chra (OD) fra Borge med en datter, han skal nedsette seg som ølbrygger, bor hos blikkenslager Rolvsen i Grensen, vært siden nov. 1829 i Chra

Barn: Karl Laurits f. 1830 24/3 i Chra (OD), Grensen, losj, i gård 417 - Jens Fredrik f. 1832 16/6 (OD), Tomtegaten, losj, i bud Ole Tangens gård - Hanne Gurine f. 1834 22/12 (OD), Vaterland - Hans Vilhelm er borger og ølbrygger *Randi Fransen f. Jensen* (!), enke, 64 år og født ved Hønefossen, bor 1865 i Storgaten 37, Horten, i egen husholdning Bor i 1875 som leietaker i Nordre Enggate 10, Horten, i egen husholdning, mottar fattigundersøttelse

Randi Gulbrandsdatter Viulseie, 24 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Gulbrand Eriksen* - gift 1827 13/7 (OD) med Fredrik Christoffersen Lysen, 24 år, f. i Asker, ungar, møller, bor i Aker, far: Christoffer Christoffersen Døpt 1803 7/4 i N:hov (Hg), foreldre: Gulbrand Eriksen og h. Marte Borgersdatter Viul

Konf. 1819 21/10 i N:hov hs, bor ved Hønefossen, gode kunnskaper, ulastelig oppførsel, husbond: Svend Bølgen, landkremmer ved Hønefossen

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1826 28/9, fra Viulseie, tj.pike - innskr. 1827 i Chra (OD) fra N:hov, tj.pike hos sorenskriver Stabells enke, vært siden foråret 1826 i Chra

Barn: Christian f. 1827 29/9 i Chra (OD), Hammersborg, losj, hos møller Borger Gulbrandsen - Martin f. 1829 16/10 (OD), Hammersborg, losj, hos høker Ersgaard - Marte, f. 1831 9/4 og Karen Martine f. 1834 8/2, begge i Aker, Øvre Foss - Inger Maria f. 1839 17/8 i Aker, Nedre Foss - Fredrik er 1828 møller ved Nedre Foss møllebruk - 1830: dagleier, 1831 og 1839: arbeidsmann

Bor 1885 i Fredensborgveien 9 (Chra), selgekone

Randi Christoffersen død 1896 3/7 i Chra (Trefoldighet), enkemadam, bopel Fredensborgveien 9, har siden 1846 ernært seg ved torgsalg, død på byens sykehus, *Debilitas senilis*, begravet for fattigkassens regning, enke etter bryggearbeider Fredrik Christoffersen som døde 1839 10/7 (stemmer ikke med kirkebøkene for Oslo og Aker, han er heller ikke angitt død ved barnedåp 1839 26/12!)

Rønnaug Christensdatter Hønefoss, velaktet pike - gift 1814 3/6 (OD) med Johan Nordstrøm, ungar, hammersmedsvenn ved Fossum jernverk Født ca 1791, trolig i N:hov

Bor 1801 (10 år) hos foreldrene Christen Olsen (40), sagdreg, og Ingeborg Olsdatter (40), strandsittere ved Hønen i Haug

Barn: Elisabet, døpt 1815 12/11 i Risør, Inger Marie f. ca 1817

Innskr. 1819 til Langestrand i Larvik fra Frolands jernverk med to barn, han er 37 år og smed, hun 26

Barn døpt i Langestrand, Larvik: Anne Johanne f. 1820 9/5, Karl Johan f. 1822 17/9, Oline f. 1825 9/3, Hans Christian f. 1828 23/2, Hans Christian 1830 24/12 - Johan er ved alle anledninger oppført som smed

Sigrid Bjørnsdatter, gift 1821 27/12 (Gm/lysn. Aker) med Anders Fransen, se der

Taran Aslaksdatter, 38 år, f. i *Norderhov*, konf. *ds*, pike, i tjeneste hos løytnant Scharffenberg, far: *Aslak Sendresen*, husmann under Oppegården i *Norderhov* - gift 1830 10/9 (Gm) med Ole Olsen Lekvam, f. på Sundby i Strøm pgd i Sør-Odal og døpt 1795 1/2, ungar, tjener for konsul Sem i Aker, foreldre: Ole Olsen, gårdmann, og h. Eli Gulbrandsdatter - skal bo på konsul Sems løkke i Aker

Døpt 1790 7/2 i N:hov (Lu), foreldre: Aslak Sindresen og h. Gjertrud Helgesdatter, husmannsfolk u. Oppegården

Bor 1801 hos foreldrene Aslak Sindresen (43) og Gjertrud Helgesdatter (44), husmannsfolk u. Oppegården

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1822 3/12, fra Oppegården, tj.pike

Barn: Mattea Fredrikke f. 1830 20/6 i Chra (Gm), Piperviken, ved barnets død 1833 18/11 bor de i Fjerdingen

Ole Olsen Leqvam død 1834 5/5 i Chra (Gm), snekkerarbeider og avskjediget postkar, Fjerdingen, død av nervefeber

Tolline Gulbrandsdatter, 23 år, f. i *Norderhov*, pike, losj, i Vaterlands Elvegate hos fraktemann Hansen, far: *Gulbrand Olsen* - gift 1826 28/4 (OD) med Børge Andreas Aargaard, 25 år, f. i Fredrikstad, svenn hos salmakermester Erik Warelius i Vaterland, far: Børge Baardsen Aargaard

Døpt 1802 26/9 i N:hov (Hg), foreldre: Gulbrand Olsen og h. Anne Trulsdatter, husmannsfolk u. Vestern

Konf. 1818 11/10 i N:hov hs, bor ved Hønefossen, tålelige kunnskaper, god oppførsel, faren er innerst ved Hønefossen

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1825 1/12, fra Hønefossen, skal ha oppholdt seg fem år ute av sognet

Ektefellene utskr. 1827 fra Chra (OD) til Aker, flyttingen er skjedd foråret 1826 - innskr. 1827 i Aker fra Chra (OD), de bor på Grønland - Utskr. 1831 3/6 fra Aker til Chra (Gm) med to barn

Barn: Ferdinand Bernhard f. 1827 6/2 i Aker, Grønland - Anne Sofie f. 1829 9/1 i Aker, Grønland, hos Møglestue -

Gustava Emilie f. 1830 30/10, døpt 1831 5/6, og Martin Julius f. 1832 14/4, døpt 1833 5/5, begge i Chra (Gm), Grønland, 12. rode - Sofus Gustav f. 1833 4/12 Gm), Vaterland, 6. rode - Fredrik Adolf f. 1836 17/1, Marie Anne f. 1838 19/5,

Ole Petter Torvald f. 1842 10/3, Gustav Adolf f. 1844 7/11, alle (GM), Grønland, 12. rode - Børge kalles 1827-29 salmakersvenn, er 1831 ved håndverkerkompaniet, 1833-36 salmakersvenn nr 53, senere salmaker ved arsenalet

Tolline og Børge bor 1865 med tre sønner og en sønnesønn i Grønland 32, Chra, han er fhv salmakermester ved arsenalet Begge bor 1875 fortsatt i Grønland 32

Tolline Aargaard død 1876 2/2 i Chra (Gm), Grønland 32, død av *Bronchitti cronica*, etterlater seg ektemann, fire myndige barn og ett barnebarn - Børre Andreas død 1880 25/6 i Chra (Gm), Grønland 32, arsenalsadelmakermester og pensjonist, *Debilitas senilis*, etterlater seg fem myndige barn, to i Amerika og tre i byen

Slik fulgte vi Olea Christensdatter fra Svingerud i Hole

Vi skal lete opp Olea Christensdatter Svingerud, som 1. juni 1821 vies i Oslo domkirke til Ole Hansen Fuglerud. Ikke noe om Oleas bakgrunn er kjent, men det finnes som kjent et Svingerud i Hole. Vi åpner ganske enkelt med å google «Familysearch», og her finner man søkeskjemaet "Search Historical Records".

Olea var 27 år ved vielsen, altså født rundt 1794, men slike aldersangivelser kan man ikke stole på, og vi søker derfor på en dåp i Hole mellom 1791 og 1797. For å unngå tilslag på norskamerikanere og dansker, må det på alle søk settes: **Country Norway**.

Deceased Ancestor's Name

First Names

Olea

Last Names

Christensdatter

Search with a Life Event

Birthplace

Hole

Birth Year (Range)

From 1791 To 1797

Vi får ett tilslag: Olea er ganske riktig døpt 13. april 1794 i Hole, og foreldrene er Christen Svingerud og Anne Olsdatter. Dette må kontrolleres i kirkeboken, men det tar bare et par tastetrykk. Kirkeboken for Hole opererer riktig nok med latinske navn på dagene, og vi ser at Oleas dåp er lagt til *Palmarum*, palmesøndag, som i 1794 ganske riktig falt på 13. april.

Så går vi til folketellingen 1865 på Digitalarkivet, men der finner vi ingen Olea Christensdatter - kanskje ikke så merkelig, idet hun da ville ha vært 71 år gammel, en anseelig alder i de dage. Vi må regne med at hun er død før 1865, men har hun etterlatt seg barn? For å finne ut dette, går vi tilbake til Familysearch.

Deceased Ancestor's Name

First Names

Olea

Last Names

Christensdatter

Search with a Life Event

Marriage Place

Oslo

Marriage Year (Range)

From 1821 To 1845

Search with a Relationship

Spouse's First Names

Ole

Spouse's Last Names

Hansen

Vi får tilslag på vielsen i Oslo Domkirke, men ikke noe annet. Om vi prøver med Olia istedenfor Olea, gir heller ikke dette resultater.

Nå skrev ikke presten alltid rett navn i kirkebøkene. Vi skifter ut Olea med Oline, og endelig skjer det noe - vi får tilslag på tre barn døpt i Garnisonsmenigheten: Gustav (f. 1827), Lovise (f. 1829) og Maren Christine (f. 1832).

Gårds- og plassnavn er sjelden med i Familysearch, men vi ser at ved Gustavs dåp er faren registrert som Ole Hansen Fuglerud. Vi

skifter nå ut Hansen med Fuglerud i søkeskjemaet, og da dukker også det fjerde barnet opp, Andreas (f. 1823). Eldstesønnen Hans (f. 1821) var født i Hole.

Så vil vi søke oss fram til Oleas dødsfall, men så langt er registreringen på Familysearch ikke kommet. Vi må bruke den gode, gammel-dage måten ved å bla i kirkebøkene, og etter hvert finner vi Olea død 26. mai 1838 i Garnisonsmenigheten. Hun bodde i Piperviken, døde av tæring, og etterlot seg fem umyndige barn.

Født på Ringerike, død i Kristiania 1879-1900 - tillegg

I *Hringariki* nr 2/2012 bragte vi oversikter over alle dødsfall mellom 1879 og 1900 for ringerikinger i Kristiania, basert på hver enkelt menighets dødslistes. Imidlertid ble en del innførsler i ministerialboken 1877-1885 for Trefoldighet menighet oversett.

av Sten Høyendahl

Først i 1879 trykket man protokoller der avdødes fødested skulle oppgis. Presten i Trefoldighet begynte likevel allerede fra 1878 å føre opp fødested i kirkeboken 1877-1885. Protokollen er imidlertid ikke ført konsekvent for fødestedets vedkommende, og fra medio 1883 ble dette i stor grad ignorert. Vi finner imidlertid her fem menn og ti kvinner født på Ringe-

Menn

Anders Hønen 1881 23/3, enkemann, pottemaker, anmeldt til skifte, f. 1799 *Ringerike* - Munkedamsveien, eget hus
Bendik Olsen 1883 19/2, tømmermann, begraves for fattiggassens regning, f. 1834 *Ringerike* - Incognitogt. 29
Engebret Gulbrandsen Onsager 1879 19/7, ugift, lærling hos garver Onsager (far: Gulbrand Pjaaka),

Kvinner

Anna Grøntvedt 1882 16/3 (enke etter fogd G., etterlater seg fire myndige barn), f. 1796 *Ringerike* - Oscarsminde
Anne Arnesen 1882 6/11, enkemadam (enke etter skomakermester A., etterlater seg tre myndige døtre), f. 1816 *Norderhov* - Alders Hvile
Else Fredrikke Nikoline Motzfeldt 1881 12/1 (gift med advokat M., etterlater seg tre umyndige barn), f. 1844 *Ask*, *Ringerike* - Incognito terrasse 4
Gina Pedersen 1882 28/5 (gift med arbeider Peder Pedersen, etterlater seg to mindreårige barn samt to myndige barn fra et tidligere ekteskap), f. 1822 *Norderhov* - Ruseløkkvn. 34
Gunvor Sofie Bull 1882 22/1 (gift med redaktør B., ingen barn), f. 1843 *Hole* - Universitetsgt. 2
Hermana Thomine Krag 1878 2/11, prosteenke (etterlater seg åtte myndige barn og en avdød dat-

rike, og for perioden 1878-1900 kan det nå påvises dødsfall i Kristiania for 227 menn og 263 kvinner født på Ringerike.

Blant de avdøde finner vi smedmesterenken Maren Peters, mor til den kjente maleren Wilhelm Peters. Pottemakeren Anders Hønen i Munkedamsveien tilhørte den kjente slekten Fransen-Rolfsen, og han var den eneste av sine mange søsken som ikke brukte Rolfsen-navnet.

Også dødsfallsprotokollene for hovedstaden for denne perioden ligger ute på Digitalarkivet sammen med skannet skiftemateriale. Disse protokollene bør kontrolleres når man søker et dødsfall, da det her ofte gis flere opplysninger enn det som framkommer i kirkebøkene. Opplysningene nedenfor baserer seg både på kirkebøker og dødsfallsprotokoller.

f. 1857 *Tyristrand* - Storgt. 28, jordfestet i Hole
Engebret Olsen 1878 27/6, skomakermester (etterlater seg enken Johanne Marie O., f. Wexel, og en mindreårig datter), f. 1838 *Hole* - Grubbegt. 5
Lars Monsen 1878 29/11, snekkersvnn (etterlater seg enken Caroline Marie M.), f. 1852 *Hønefoss* - Chra sykehus, Rosenborggt. 73

ter som var gift med oberstløytnant Rye), f. 1798 *Norderhov* - Fredensborgvn. 1
Maren Peters 1882 10/2 (enke etter smedmester P., etterlater seg to myndige sønner, herav kunstmaleren Wilhelm P.), f. 1819 *Ringerike* - Keysersgt. 3
Olea Andersen 1883 14/5 (gift med husmann Nils A., etterlater seg fire myndige barn, derav ett på Ringerike), f. 1812 *Hole* - Hegdehaugsvn. 8
Sara Olsen 1879 12/12 (gift med murersvnn Gillo O., etterlater seg en myndig sønn), f. 1821 *Ringerike* - Fredensborgvn. 18
Sofie Pedersen 1882 12/5, tjenestepike (etterlater seg tre myndige søsken, hennes tante er Thea Hansen i Snekkergangen 1), f. 1855 *Norderhov* - Akersvn. 53

Norderhaugs Præstegaard

I Norderhaug sig hæved en Gaard,
Som end den staaer;
Der boede Qvinden med Præsten.
Han frygtsom var, i sin geistlige Stand,
Men hun var Mand,
Og dygtig Qvinde forresten.

Da Svensken kom, han i Kiælderen krøb;
Men Blodet løb
Med Kraft i det qvindlige Hierte.
At spilt blev Bøndernes Eiendom,
Naar Fienden kom,
Det skued Anna med Smerte.

Den svenske Oberst i Stuen treen.
Hun var ei seen,
Men bragte, hvad Huset formaaede.
Med Pallask, Sporer og Knebelsbart,
Paa Rytterart,
Saa barsk i Hallen han traadte.

Herr Pastor ængstlig i Kiældren giøs,
Af Angst han frøs;
Men Anna lued af Kraften.
Hun spared ei Øl, hun spared ei Miød,
Saa stærk og sød;
Hun spared ei Druesaften.

Dræbt var hun nær af en svensk Soldat,
En vild Krabat,
"Og mon din Konning dig sendte,
At myrde Kiærringer her i Nord?"
Var Annas Ord.
Da Svensken Spydet bortvendte.

En Pige hun havde saa slu som hun.
"Tillad mig kun,
Herr Oberst! At sende min Tærne!"
Et lidet Ærind han det tillod.
Det kosted Blod,
Normændene var ei fierne.

Og, førend Svensken fik tømt sit Maal,
Til denne Skaal
Skjød Riflerne gjennem Ruden,
"Herr Oberst! førend Du Biørnen slog,
Før du den vog,
Mig tykkes Du solgte Huden".

Der blev en Myrden i Præstens Sal,
Saa sommersval,
Og aaben ellers for Giesten,
Man gjennem Vindvet paa Fienden skjød;
I Blod han flød,
Og svang sig ei tiere paa Hesten.

End staaer den ærværdige Præstehal
Saa sommersval,
Saa gjæstfri, med sine Rifter.
Man viser Huller i Bielken der,
Man har dem kiær:
Det vidner om Annas Bedrifter.

Her boer en blid, en ærværdig Præst,
Jeg var hans Giæst,
Hvor Kuglerne havde kaldet.
Hvor Sporet var i Bialken at see,
Der drak jeg Thee,
Og tænkte paa Kæmpefaldet.

Stor er, o Norge! Din Giæstfrihed;
Det Hvermand veed;
Men Overmod Du ei taaler.
Den, som paa Døren Dig banker stolt,
Du byder Holdt!
Og skianker ham bedskere Skaaler.

Adam Oehlenschläger

Norgesreisen (1834)

Holekalenderen 2017: Maleren Anders Castus Svarstad

Anders Castus Svarstad (1869-1943) var en anerkjent kunstmaler fra Røyse som er mest kjent for sine bymotiver - og så må det jo tilføyes at han var gift med Sigrid Undset, senere nobelprisvinner i litteratur.

Han var født på gården Lille Svarstad (gnr 211/5), og foreldrene var Gulbrand Hansen Svarstad (1815-1895) og Maren Gudbrands-

datter Gommæs (1838-1926). Faren gjorde imidlertid uheldige økonomiske disposisjoner. Familien måtte i 1882 forlate gården, og flyttet inn på bruket Sørjordshaugen.

Hole historielag har utgitt Holekalenderen årlig siden 1997, og viser for 2017 et utvalg av Svarstads bilder med lokale motiver, samt malerier i historielagets eie.

Anders Castus Svarstad i arbeid i London foran skissen til maleriet *Fabrikker ved Themsen / Ved Themsen* (1912).
Fotografiet tilhører kunstnerens familie, 18 x 25 cm. Foto av fotografiet: Bjørn Geirr Harsson.

Svarstad oppholdt seg mye utenlands i sine yngre dager, men flyttet i 1913 til Ski, og fra 1919 bodde han på Kampen i Kristiania. Han overtok Sørjordshaugen i 1926, og fra denne tiden stammer mange av bildene som er malt på Ringerike.

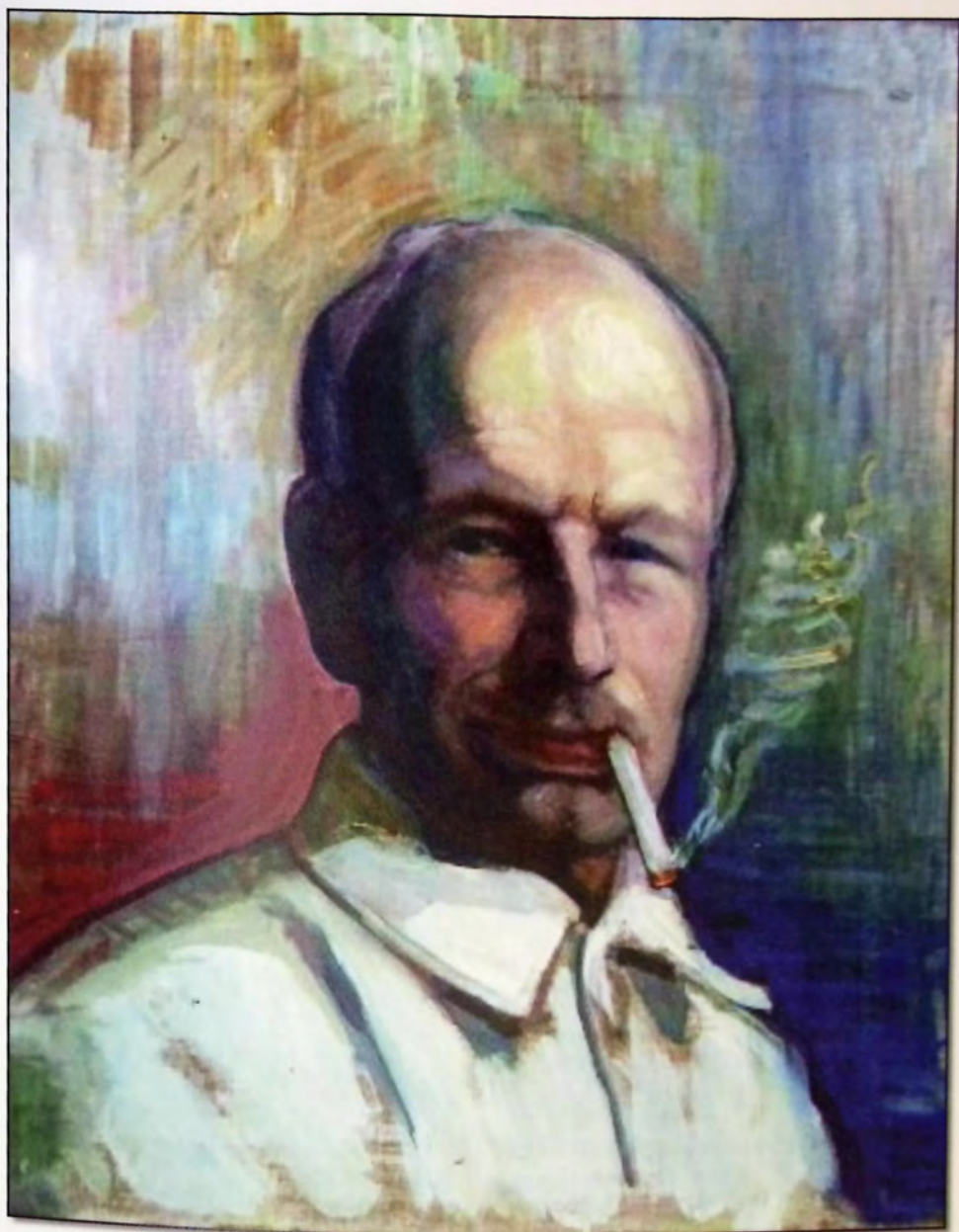
Han var særdeles produktiv i 1932, da han inngikk avtale med apoteker Harald Hundstad om en utsmykning til Apoteket Løven i Stabells gate på Hønefoss. Dette resulterte i fem store veggmalerier: Ruinene på Stein gård, Hønen bro, Røysetangen, Ringerikslandskap med Norderhov kirke og Krokkleiva.

Anders Svarstad er innkjøpt av Nasjonalmuseet i Oslo og kunstmuseene i Bergen, Trondheim og Lillehammer. Hans bilder henger også i svenske, franske og spanske museer.

Svarstad døde 22. august 1943, og ble begravet på Vår Frelsers gravlund i Oslo.

Hole historielags ansvarlige kalendermakere for 2017 har vært Bodil Gusgaard, Margit Harsson og Sten Høyendahl, mens fotografier og etterbehandling er foretatt av Bjørn Geirr Harsson.

S. H.

Anders Castus Svarstad: *Selvportrett med sigar* (1939). Olje på lerret, 48 x 40 cm. Usignert. Utstilt i Kungliga Akademin Stockholm, 1940, Kunstnernes Hus, 1947, Göteborgs Konstmuseum, 1947, og Ringerikes Kunstforening, 1947. I privat eie. Foto: Bjørn Geirr Harsson. Gjengitt i Hølekalenderen 2017.

B

Avs.
Ringerike-Slektshistorielag
v/ Nils Elsrud
Paasche Aasensvei. 26
3514 Hønefoss.